

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** – מחרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוזרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

אתנה או **סלוק** ללא **טפחא** לפניו, ללא טעם טפחא מלמד כי אין כאן אף תפקיד דרשתי של טעם טפחא. אין כאן שנוי משמעות או הלכה

1.1 בראשית וירא יח,א (התשע"א)

בראשית וירא יח,א: וַיֵּרָא אֱלֹהֵי ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פְּתַח-הָאֵהָל בְּחָם הַיּוֹם:

[גנזי המלך וירא התשס"ח מדור הלכה] מביא בשם רבי יצחק מאמסטרדם (שהיה גר ומינוהו להיות חבר בבית הדין של העיר) שדרש שהנפסק ב-**[ש"רע י"ד ס' רסח סעיף ג]**, כל ענייני הגר ... צריך שיהיו בשלשה כשרים לדון ... **[סעיף ד]** הואיל וטבילת גר צריך בית דין של שלשה וגו' מקורו בפסוק זה. הדרשה בעיקרה היא שאברהם אבינו, הגר הראשון, לא יכל להתגייר בפני שלושה שלא היו עדיין שלושה ישראלים לפניו. ופי' **[רש"י]** **יֹשֵׁב פְּתַח-הָאֵהָל יֹשֵׁב** כתיב: בקש לעמוד, אמר לו הקדוש ברוך הוא: שב, ואתה סימן לבניך, שאני עתיד להתיצב בעדת הדיינים והן יושבין, (ראה **[בר"ת מח]**) **[שנאמו: (תה"פ,א) אֱלֹהִים נֹצֵב בְּעֵדַת-אֵל]**. ושאל רבי יצחק מה פירוש הדברים ומדוע נאמרו (ע"י) **רש"י** דווקא כן? אלא משום שא"א לא יכל להתגייר בפני שלושה אמר לו הקב"ה שאצלו מספיק שהקב"ה יעמוד אבל סימן תתן לבניך שממך והלאה "עתיד אני להתיצב בעדת דיינים". רק עדה של שלושה דיינים יוכלו לגייר.

טט – עדה – משמעותה עשרה אנשים כנלמד מבמדבר פ'ר. שלח. אפשר כי הרמז לשלשה דיינים נמצא ב-**(בר' וירא יח,ב) וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא** – מהפך פשטא זקא-קטן **וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים** – פשטא מונח זקא-קטן, תבנית פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים (כאן סלוק אתנה), בתפקיד כעין היקש ללמד כי הנאמר **שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצֵבִים עֲלָיו** הם הנצבים על הגר בשעת טבילה כפסק ה-**[ש"רע י"ד ס' רסח סעיף ד]** הואיל וטבילת גר צריך בית דין של שלשה וגו' וכן להקיש מהנצבים על הטבילה לכל ענייני הגר, שביט דין לגיור יהיה של שלושה דיינים, וזה מצמצם את המושג עדה לשלושה אנשים. בהסבר ל-**(בר' וירא יח,ב)** בדרך אגדה נמצא תפקיד של דבר החזור וקורה לתבנית פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים.

מהפסוק (בר' וירא יח,ג) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם-נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֶל-נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ:

משם אדנות המכיל אותיות דן (ראה רמב"ן שמות) אפשר שיש מקום ללמוד לענין דיינים מהפסוק **(בר' וירא יח,ד) יִקַּח-נָא מֵעַט-מֵיִם וְרַחֲצֵנוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֵנוּ פֶתַח הַעַיִן:** אפשר שיש מקום ללמוד על ישיבת בית דין כמו בדבורה והיא יושבת תחת התומר.

בראשית וירא יח,ב: וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצֵבִים עֲלָיו וַיֵּרָא וַיִּרְץ לְקָרְאֵתָם מִפְּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה:

(יח,ב) וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא – מהפך פשטא זקא-קטן **וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים** – פשטא מונח זקא-קטן, תבנית פעמיים זקא בין שני קיסרים. בהסבר ל-**(יח,ב)** דרשנו מקרא זה ללמוד ממנו לשלשה דיינים בבית דין לגיור. כאן נלמד לפשט של הכתוב – פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, חוזר וקורה ביקורי מלאכים בבית אברהם, וזה מתואם עם פי' **[רש"י]** **(בר' דל-לז טז,ג) הִנֵּם הָלָם רְאִיתִי אַחֲרַי רְאִי:** ... (אמרה הגר) שאף הלום במדברות ראיתי שלוחו של מקום אחר רואי אותם בביתו של אברהם ששם הייתי רגילה לראות מלאכים וגו'.

[בבלי בבא מציעא פו,ב] נֹצֵבִים עֲלָיו וַיֵּרָא וַיִּרְץ לְקָרְאֵתָם. מעיקרא אתו קמו עליה (מתחילה באו ועמדו עליו), כי חזויהו דהוה ליה צערא, אמרו: לא אורח ארעא למיקם הכא. (כיון שראו שהוא בצער – כאב, לאמרו אין זה דרך ארץ לעמוד כאן, היינו להטריחו בשעת צערו) **נֹצֵבִים** – טפחא (= טרחה), בתפקיד שנוי ורבוי, שבד"כ אברהם אבינו טרח בלי הגבלה באורחים, **עֲלָיו** – אתנה, מגביל אבל כיון שראוהו שהוא בצער הגבילו עצמם מלבוא אליו אמרו שילכו ולא יטריחוהו.

בראשית וירא יח,ג: וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם-נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֶל-נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ:

[בבלי בבא מציעא פו,ב] נפק איהו (יצא אברהם אבינו), חזויה להקדוש ברוך הוא דקאי אבבא (ראה הקב"ה עומד על הפתח), היינו דכתיב **(בר' וירא יח,ג) אֶל-נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ:** כיון דחזא דקא אסר ושוי (כיון שראה הקב"ה כי א"א חובש ומתיר תחבושת פצעו מהמילה), אמר: לא אורח ארעא למיקם הכא (אמר הקב"ה לא דרך ארץ לעמוד כאן, הכוונה שיעזב את א"א), היינו דכתיב **(בר' וירא יח,ב) וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצֵבִים עֲלָיו וַיֵּרָא וַיִּרְץ לְקָרְאֵתָם מעיקרא אתו קמו עליה (מתחילה באו ועמדו עליו), כי חזויהו דהוה ליה צערא, אמרו: לא אורח ארעא למיקם הכא. (כיון שראו שהוא בצער – כאב, אמרו אין זה דרך ארץ לעמוד כאן, היינו להטריחו בשעת צערו) **[רש"י עה"ת]** (ג) **וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם-נָא** – לגדול שבהם אמר, וקראם כולם אדונים, ולגדול אמר: **אֶל-נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ**, וכיון שלא יעבור הוא, יעמדו חבריו עמו; ובלשון זה הוא חול. דבר אחר: קודש הוא; והיה אומר להמתין לו עד שירויח ויכניס את האורחים. ואע"פ שכתוב אחר "יריץ לקראתם" (לעיל, ב), האמירה – קודם לכן היתה; ודרך מקראות לדבר כן, כמו שפירשנו אצל "לא ידון רוחי" (בר' ו,ג), שנכתב אחר "ויולד נח" (בר' ה,לב), ואי אפשר לו, אלא אם כן קדם גזירה עשרים שנה. ושתייהן הלשונוות בבראשית רבה (לפנינו רק לשון חול: מח,י. וראה שבועות לה,ב).**

בראשית נח ו,ג [ג] וַיֹּאמֶר ה' לֹא-יִדּוֹן רִחְתִּי בְּאֵדָם לְעֹלָם בְּשֵׁם הוּא בָּשָׂר וְהָיוּ יָמָיו וְעֶשְׂרִים שָׁנָה:

לֹא-יִדּוֹן – קדמא, כפי' **רש"י** והיו ימיו וגו' – עד מאה ועשרים שנה אאריך להם אפי', ואם לא ישובו אביא עליהם מבוּל. ואם תאמר: משנולד יפת עד המבוּל אינו אלא מאה שנה! ? אין מוקדם ומאוחר בתורה; כבר היתה גזירה גזורה עשרים שנה קודם שהוליד נח תולדות; וכן מצינו בסדר עולם (סע"ר כח). יש מדרשי אגדה רבים, ב"לא ידון", אבל זה ציחצוח פשוטו.

נסביר את **[בבלי בבא מציעא פו,ב]** ואת פי' **[רש"י עה"ת]** בעזרת תבניות טעמי המקראות, על הסדר של הגמרא. אברהם אבינו יצא לחפש אורחים וראה בתחילה את הקב"ה על הפתח והוא כנראה מתמהמה להיכנס, כי ראה את אברהם אבינו חובש פצע המילה. בטרם שאברהם אבינו מספיק לפנות לקב"ה הוא מבחין בשלושה אנשים שגם הם מתמהמים מלהיכנס ואפילו נראים כעוזבים כדי לא להטריח את אברהם אבינו בשעת צער כאבו. אברהם אבינו פועל על פי הסדר הנלמד ב-**בבלי שבת כז,א** והמשולב להלן. (סלוק (סוף פסוק) קודם) **(יח,ג) וַיֹּאמֶר** – חצי פסוק ללא טפחא אתנה, להגביל לאמירה אחת בלבד, המכוונת לקב"ה ומלת **אדני** היא קודש, אבל היא גם נשמעת לשלושה האנשים ומובנת על ידם כפניה לגדול שבהם או לשלושתם **אדונים שלי** ואזי זהו לשון של חול.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טרקא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בהצי פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: **פוזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

אם-נא מצאתי חן – קדמא מהפך פשטא, בתפקיד כתוב המלמד על חבירו שלפניו, ללמד שכאשר מלת **אדני** קודש, אברהם אבינו מבקש מהקב"ה להתמין לו עד שיטפל באורחים, כנלמד ב-**[בבלי שבת קכז,א]** ... אמר רב יהודה אמר רב: גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכניה, דכתיב **(בר' וירא ח'ג)**, **ויאמר אדני אם-נא מצאתי חן בעיניך אל-נא תעברך וגו'**. אמר רבי אלעזר: בא וראה, שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם: מדת בשר ודם – אין קטן יכול לומר לגדול המתן עד שאבא אצלך, ואילו בהקדוש ברוך הוא כתיב **ויאמר אדני אם-נא מצאתי וגו'...**

אם-נא מצאתי חן – קדמא מהפך פשטא, בתפקיד כתוב המלמד על חבירו שלפניו, ללמד שכאשר מלת **אדני** חול, אברהם אבינו מזמין שלושה אנשים להתארח.

אם-נא – קדמא, ללמד כמסקנת רש"י עה"ת שאין סדר הכתובים על סדר האירועים בזמן. עכשו נסדר הכתובים כסדר האירועים כנאמר ב-**[בבלי בבא מציעא פז,ב]**, אברהם אבינו ראה הקב"ה ובטרום פנתו אליו קורה **(ח'ג)**, **וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו** עד האתנה ואח"כ **(ח'ג)**, **ויאמר אדני אם-נא מצאתי חן בעיניך אל-נא תעברך מעל עבדיך**; ואח"כ **(ח'ג)**, מהאתנה ועד הסילוק **וירא ונרץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה**.

בראשית וירא יח,ו: **וימחר אברהם האהלה אל-שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת לוישי ועשי ענות**: **ויאמר** – רביע, רמז ל- **[בראשית רבה פ"ר מה]** רבנן אמרו **ארבע מידות נאמרו בנשים** גרגרניות צייתניות עצלניות קנאות, ... **יהושע בר נחמיה אמר** אף איסטטניות ודברניות, ... **ר' לוי אמר** אף גנבות ופרסניות, **[ספר חסידים]** – צרת עין באורחין **מהרי שלש סאים** – גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, הכתוב מלמד מה אמר אברהם, תבנית הטעמים מרמזת לשאלת שרה האם להביא קמח שאיכותו פחותה משל סולת וקל יותר להכינו. יוסבר ע"פ **בבלי בבא מציעא פז,א** כתיב **(בראשית יח)** קמח וכתיב סלת! אמר רבי יצחק: מכאן **שהאשה צרה עיניה באורחים** יותר מן האיש. ופ"י **תורת חיים בבלי ב"מ פז,א**, **מלמד שהאשה עיניה צרה באורחין**. וא"ת אימא איפכא הוא אמר קמח והיא סולת ו"ל דאברהם לא אמר לשרה אלא **מהרי שלש סאים** סתמא ותו לא והא דנקט קרא ד- **קמח סלת** משום דשרה היתה שואלת לאברהם אם **שלש סאים קמח** קאמר והשיב לה **סלת** קאמינא ש"מ דאשה עיניה צרה באורחין כיון דלא נטלה סולת מעצמה. טט – **סאים** פשטא עוצר בדברי אברהם, **קמח** מונח טעם מחבר ואינו עוצר כנדרש על שרה, **סלת** זקא-קטן עוצר כמענה אברהם. הדרשה על שרה תלמד שהיא הוסיפה לדברי אברהם ואברהם החזירה אל כוונתו המקורית.

בראשית וירא יח,ח: **ויקח חמאה וחלב וכן-הפקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא-עמד עליהם תחת העץ ויאכלו**: **והוא-עמד עליהם** – דרגא תביר, אפשר ש-דרגא תביר מיצגים את הצמצום של המלאכים להתלבשותם בכיכול בגופים נראים, תבנית המופיעה במקראות אחדים בהקשר לצמצום הא-לקות להתגלות לבני ישראל.

עליהם – תביר, בתפקיד לא ממש **עליהם** אלא על דמיון התלבשותם של המלאכים בגופים **ויאכלו**: – סלוק, מגביל לומר שמה ש-**עליהם** - התלבשותם בגופים נדמתה לאברהם אבינו כאוכלים.

עמד עליהם תחת העץ – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין או מצטרפים לענין. (א) ע"פ **ב"ר פ' מח** אימתו מוטלת עליהם מיכאל מירתת גבריאל מירתת, (ב) הפרטים הן ע"פ **תורת המנחה פרשת וירא / דרשה ט עמוד 56 מצות הכנסת אורחים נלמדת מאברהם אבינו** להקדים בשלומם, ולהרגיעם, ולהאכילם ולהשקותם, ולהראותם ותרנות **תחת העץ** – מרכא טפחא, יתור לרבות כי אפשר לא לכתוב מלים אלה. (א) אפשר ע"פ **זוהר ח"א (בראשית) פ"ר וירא קב,ב** שכשם שא"א בדק כל הבאים אליו באמצעות העץ האם הוא ע"ז ו"א/טמא כך גם בדק את המלאכים תחת העץ שהוא. עץ חיים ואמונת ה' כנדרש להלן; (ד) עדיף טרחת האורחים בעצמו **כללי המצוות גוף** (ה) רבוי טרחה באורחים **תורת המנחה פרשת וירא / דרשה ט עמוד 56 מצות הכנסת אורחים נלמדת מאברהם אבינו**

זוהר כרך א (בראשית) פרשת וירא קב,ב ע"פ הזהר בתרגום מקוצר א"א בכל מקום שהגיע אליו נטע אילן שהיה מסמן ע"י פרישת ענפיו והטלת צל מי מהבאים אליו מאמין בקב"ה ומעל ע"ז לא הצל וא"א היה מלמד אמונת ה'. גם היה מסמן מי טמא ויכול לטבול מיד ומי טמא הצריך להמתין שבעה ימים. גם את המלאכים בדק כך. לכן אמר להם השענו תחת העץ ולא תחת ע"ז. ... בתרגום מקוצר אדם הראשון חב בעץ הדעת והביא מות לעולם. אברהם אבינו תיקן העולם ע"י אילן חיים והודיע אמונת הקב"ה לכל העולם. **זוהר כרך א (בראשית) פרשת תולדות קמד,א** ע"פ הזהר בתרגום מקוצר כיצד יכול אדם שהוא גוף ובשר להלחם במלאך שהוא רוח ממש כדכתיב **(תהלים קד)** עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט, אלא מכאן דמלאכי שליחי דקדושא בריך הוא בנחתם בעולם הזה מתלבשים בגוף של העולם הזה כדי לא לשנות ממנהג המקום ולכן גם כשכתוב **(בראשית יח)** והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו – אכלו. וכן המלאך שנחת למטה לא נאבק בו יעקב אלא מכיון שהתלבש בגוף של העולם הזה, ועל כך נאבק יעקב בו כל אותו הלילה וראה שנחלש כוחו עם עלות השחר וידע שכוחו רק בליל הגלות ולא ביום שזה שליטת יעקב. ע"פ **[מדרש רבה]** אומר שאם מכבדים זה לזה הם אורחים הגונים והעץ היה מצל עליהם.

בראשית וירא יח,י: **ויאמר שוב אשוב אליך כעת חנה והנה-כן לשרה אשתך ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו**: **(בר' וירא יח,א)** **והוא ישב פתח-האהל** – תביר מרכא טפחא, **(בר' וירא יח,ג)** **ושרה שמעת פתח האהל** – מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שלא מצטרפים לענין או שלא על כל אחד חל אותו ענין, ובא ללמד שכל אחד מהם התפלל בנפרד. **ספר הפרשיות הרב כיטוב בשם מדרש** שרה אמנו עמדה במקום **שקודם** ישב אברהם וקבל פני שכניה.

אפשר שפתח האהל היה מקום מיוחד לתפילה, להתבוננות וכל אחד מהם שהה בו בנפרד. דומה לפירוש לפסוק **(בר' תלד' נח,כא)** **ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא ונעטר לו ה' ונקה רבקה אשתו: רש"י** ... **לנכח אשתו** – זה עומד בזוית זו ומתפלל, וזו עומדת בזוית זו ומתפללת (ראה ב"ר סג,ה).

(בר' וירא יח,ג) **והנה-כן לשרה אשתך** – מקף טפחא מונח אתנה, מקף בתפקיד ענין בעל מספר מצבים, ע"פ **[שם משמואל וירא תרעא]** אלו שלבים בחיי יצחק לענין הולדה, בלידתו נמשך אחרי אמו וזהו צד נוקבא, ולכן לא אמר להוליד, בעקידה יוצאת ממנו צד נוקבא ונכנס בו צד דוכרא מיוחס אחרי אברהם ואז מוכשר להוליד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מוציא; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ע"פ.

לחלק את התוכן הבא **ימצאון שם עשרים** היינו עשרים לחלק בחמש עולה ארבעה מצטרפים. בפסוק ל"א אין תלישא אבל טעם תלישא- גדולה הפותח את פסוק **לב** **ניאמר** עשוי ללמד תפקיד שיעור אלפניו בפסוק **לא**

פסוק **לב** **ניאמר** – תלישא-גדולה בתפקיד שיעור לאחריו, מלמד (א) ע"פ **זוהר - מדרש הנעלם כרך א (בראשית) פרשת וירא דף קה עמוד א, זוהר - השמטות כרך א (בראשית) דף רנה עמוד א** רבש"ע **אולי ימצאון שם עשרה** כלומר אולי ימצא ביניהם מי שעוסק בעשרה מאמרות ובעשרת הדברות בכל יום וכן אולי ימצאון ביניהם עשרה שמקדימים לבית הכנסת (ב) אפשר כי מלמד לדינא על שיעור לברכת המזון לומר נברך א-לקינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו ובנוסף אפשר כי **אולא** – תביר, בתפקיד לחלק את התוכן הבא **ימצאון שם עשרה** היינו עשרה לחלק בחמש עולה שניים כמנהג הספרדים לשני פנים חדשות לקיום סעודת חתנים בשבעת ימי המשתה. או שלח צבור יהיה אחד שהביא שתי שערות בלי קביעת גיל מפורשת (שו"ע סק"ה)

בראשית וירא יט,ד: טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם נסכו על-הפית מצער ועד-זקן כל-העם מקצה:

מהפניה של ר'אל' שי' אל **ספר הפרשיות, הרב כיטוב ומשם אל משנת רבי אליעזר פרשה י עמוד 199** קשה היא הליצות, שלא מיהרה הפורענות על סדומים עד שנתלוצצו בלוט, שנ' ויהי כמצחק בעיני חתניו. אמרו לו, שוטה, נבלים וכנרות וחלילים בעיר ואתה אומר סדום נהפכת.

ר'אל' שי' אומר שבסדום ציינו יום איד כלשהו, טט – אפשר ע"פ **ספר פרשיות** אולי 52 שנה לדור הפלגה, כי הם **אנשי העיר** היו מבוגרי מגדל בבל ודור הפלגה ובאידם ציינו יסוד העיר, או ציינו את יום השנה ה- 24 או ה- 25 שנה להצלתם ע"י אברהם אבינו משבי ארבעה המלכים, כי ניצלו בליל טו או טז ניסן, (ליל פסח או חול המועד) ולכן לוט אפה לאורחיו מצות. נאמר ב-**פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק כז** הנס הששי באו עליו כל המלכים להרגו ואמרו נתחיל ראשון בכך אחיו ואחר כך נתחיל לו ובשביל לוט לקחו את כל רכוש סדום ועמורה וג', המלכים סברו כי אברהם הוא היושב בסדום כי לוט היה דומה לו ויצאו למלחמה לשבות את אברהם ובטעותם לקחו את לוט במקומו, ומריתת סדום וכו' היתה תירוץ. אפשר שמינו את לוט לשופט בגלל הצלתם ע"י אברהם.

רש"י (ד) טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדם - כך נדרש ב**בראשית רבה (ג,ה): טרם ישכבו ואנשי העיר** היו בפיהם של מלאכים, שהיו שואלין ללוט, מה טיבן ומעשיהם, והוא אומר להם: רובם רשעים; ועודם מדברים בהם, ו-**אנשי סדם** נסבו על הבית. ופשוטו של מקרא: **אנשי העיר**, אנשי רשע, נסבו על הבית. על שהיו רשעים, נקראים **אנשי סדם**, כמו שאמר הכתוב: **אנשי סדם רעים וחסאים לה' מאד: (בר' לז-ל"ג, יג).** **כל-העם מקצה** - מקצה העיר עד הקצה אין אחד מוחה בידם (ראה ב"ר ג,ה), שאפילו צדיק אחד אין בהם.

טרם ישכבו – זרקא סגול, בתפקיד גורע מהענין על הענין, לפי **רש"י** הכתוב מדבר במלאכים השואלים על אנשי העיר ולוט משיב רובם רשעים ולא כולם, לוט גורע מהכתוב **אנשי סדם רעים וחסאים לה' מאד: (בר' יג,ג).**

טרם ישכבו – זרקא סגול, לפי **משנת רבי אליעזר פרשה י** יובנו המלים שאנשי סדום דחו זמן שכיתבם, גרעו זמן שכיתבם, הוסיפו על זמן היותם ערים כי היה יום אידם נבלים וכנרות וחלילים בעיר, הוסיפו על רשעותם כהמשך הקרא.

טרם ישכבו – זרקא סגול, אפשר בתפקיד רבוי סעודה, אם זה המלאכים – האריכו בסעודת פסח, אם זה אנשי העיר - בהוללות

בראשית וירא יט,ז: ויהי כהוציאם אתם החוצה ויאמר המלט על-נפשך אל-תביט אחריך ואל-תעמד בכל-הפך ההרה המלט פן-תספה:

ויהי - תרסא **כהוציאם אתם** - קדמא ואולא **החוצה** – רביע, אפשר כי מלמד על רבוע תחומי העיר ו/או ארבעה מילין של מרחק צוער מסדום, שזה יהיה פרק הזמן בין עלות השחר לנץ שנלמד ב- **ירושלמי ברכות פרק א** ראה בפסוק (יט,ט).

בראשית וירא יט,ט: הנה-נא העיר הנאת קרבה לנוס שמה והוא מצער אמלטה נא שמה הלא מצער הוא ותחי נפשי:

הנה-נא - תלשא – שיעור כגון גי' נ"א = שנות ישוב העיר צוער לעומת שאר ערי הככר שנתישבו 52 שנה.

שמה - רביע - אולי ארבעה מילין של מרחק צוער מסדום. **ירושלמי ברכות פרק א (דף ב טור א)** אמר רבי חננאל מאיילת השחר עד שיאור המזרח אדם מהלך ארבעת מילין משיאור המזרח עד שתנץ החמה ארבעת מיל ומניין משיאור המזרח עד שתנץ החמה ארבעת מיל דכתיב וכמו השחר עלה וגומר וכתיב השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה ומן סדום לצוער ארבעת מיל יות' הוון אמר רבי זעירא המלאך היה מקדר לפניהן הדרך ומניין מאיילת השחר עד שיאור המזרח ארבעת מיל כמו ומילה מדמיא לחבירתה

בראשית וירא יט,כב: מהר המלט שמה פי לא אוכל לעשות דבר עד-באך שמה על-כן קרא שם-העיר צוער:

מהר המלט שמה - פשטא מונח זקף-קטן **פי לא אוכל לעשות דבר** - מונח מהפך פשטא מונח זקף-קטן, שני חלקים אלו בפסוק פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד כעין בנין אב המתאים לפירוש **רש"י פי לא אוכל**. לשון יחיד, מכאן אתה למד שהאחד הופך והאחד מציל, שאין שני מלאכים נשלחים לדבר אחד. **בר' פר' נ** תנא אין מלאך אחד עושה שתי שליחות, ולא שני מלאכים עושים שליחות אחת,

טט - לפי דרך ההסבר של אור החיים בתורה בכלל, הקב"ה מנהיג את העולם ע"פ התורה ודרכי דרישתה בכלל זה. לכן גם כאן בבנין אב מלאך יוצא בשליחות אחת ואם נראה כשתיים זה מפני שזה חלק נוסף בשליחות, ולא שני מלאכים עושים שליחות אחת.

בראשית וירא יט,כז: וישכם אברהם בבקר אל-המקום אשר-עמד שם את-פני ה':

בבקר – אתנח, מגביל כמו שנדרש **בבלי יומא כח,א** שהקב"ה רצה שלא יראו במפלתה של סדום ... וכן לא רצה שאברהם יהיה נמי שליח מצוה כי לא חפץ הקב"ה שישא בעדם רנה ותפלה:

פני ה' – שם הו"ה הוא ענין של רחמים אבל פני ה' מפורש ב-(י' אח"כ ז,ז) ... ונתתי פני בנפש האכלת את-הדם והכרתי אתה מקרב עמה:

רש"י ... ונתתי פני - פנאי שלי, פונה אני מכל עסקי ועוסק בו (ראה שם, ד). **(ויבחק כו,ז) ונתתי פני רש"י** פנאי שלי, פונה אני מכל עסקי להרע לכם (ראה תו"כ בחוקותי פרשתא ב פרק ד, ד). **(ח' יד,ח) ונתתי פני רש"י** – מישאיראש' בלעז כעסיי. **את-פני** – מקף מלמד על שלבים בבקשות א"א להמתקת מידת הדין, מרכא, מלמד רבוי שלבי בית דין של מעלה שא"א פנה אליהם במטרה ה' – סלוק, להגביל את פני היינו להגביל את מידת הדין.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תצית ההשערות: אתגה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לנזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תבר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחקה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/אחראים בתושב"ע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 בראשית וירא יחא (התשע"ג)

בראשית וירא יחא:

ואקחה פת-לחם ויסערו לבכם אתר תעברו פי-על-כן עברתם על-עבדכם ונאמרו פן תעשה פאשר דברת:

וסערו לבכם אתר תעברו - מהפך פשטא מונח זקא-קטן

בבלי נדרים לו,ב ... מ"ט לא אמר שכר פיסוק טעמים? קסבר: (שכר) פיסוק טעמים דאורייתא הוא, דא"ר איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב, מ"ד: +נחמיה ח+ ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא? ויקראו בספר תורת האלהים - זה מקרא, מפורש - זה תרגום, ושום שכל - אלו הפסוקים, ויבינו במקרא - זה פיסוק טעמים, ואמרי לה: אלו המסורות. אמר רבי יצחק: מקרא סופרים, ועיטור סופרים, וקריין ולא כתיבין, וכתבין ולא קריין - הלכה למשה מסיני. מקרא סופרים: ארין, שמים, מצרים. מקורר נוסף ע"פ דברי מורו של הר"ן על **עיטור סופרים**: (בר' וירא יחא) **אתר תעברו**, (בר' ח"ש כד,ו) **אתר תלך**: (במ' מטות לא,ב) **אתר תאסף** (תה' סח,ג) **קדמו שרים אתר נגגים** (תה' לו,ז) **צדקתה קהרי-אל**.

רש"י מסכת נדרים לו,ב הלכה למשה מסיני - דנקראין הכי. **עיטור סופרים אתר תעברו** - ולא כתיב תעבורו אחר, והיינו עיטור שמעטין הדיבור דהכי משמע יפה. (טט - שינה סדר המלים ליופי הקריאה)

(תה' סח,ג) **קדמו שרים אתר נגגים** - ולא כתיב אחר נוגגים קדמו שרים (תה' לו,ז) **צדקתה קהרי-אל** - ולא כתיב כהררי אל צדקתך, דהכי מסתבר טפי ובדווקא משתעי.

ר"ן מסכת נדרים לו,ב עטור סופרים אתר תעברו אחר תלכו אחר תאסף קדמו שרים אחר נוגגים - כל הני אחר מיותרין הן ואינן אלא לתפארת הלשון דהוה ליה למכתב **סעדו לבכם ותעבורו** תסגר שבעת ימים ותאסף קדמו שרים נוגגים אלא שנכתבו לתפארת הלשון.

צדקתך כהרי אל - הוה ליה למכתב צדקתך הרי אל כדכתיב משפטך תהום רבה לומר שההרים הרמים כלומר המלאכים צריכין לצדקת השם אלא שכתב כהרי אל לתפארת הלשון **ובדברי מורי ראיתי דעטור סופרים** היינו שכותבין טעם מפסיק באחר כי היכי דלישתמע (טט - כדי שיהיה במשמעות) אחר"כ תלך ואחר"כ תעבורו ואחר כן תאסף קדמו שרים ואחר"כ נוגגים צדקתך כהרי נפסק בטעם כהרי ממלת אל לומר שמלת אל הפוכה כאילו היתה בתחלת הפסוק ופירוש אל צדקתך נגלית כהרים שהם גלויים ואלמלא ההפסק היה במשמע אחר שתלכו אחר שתעבורו (טט - ע"פ שפת"ח אחר כך תסעדו) אחר שתאסף קדמו שרים אחר הנוגגים שהנוגגים קדמו להם צדקתך כהרים של אל וקרי ליה עטור סופרים (טט - חלוף סדר המלים) משום דמעטרי לה למילתא בטעם הקריאה (טט - מנעים את הקריאה).

ר"ן ... אחר תעבורו אחר בטעם מפסיק ... וקרי ליה עיטור סופרים משום דמעטרי לה למילתא בטעם הקריאה:

בגירסת הכתר **אתר תעברו** - מונח זקא-קטן, אולי לר"ן הייתה גירסא **אחר-תעברו** - מקף זקא-קטן ואז יובן טעם מפסיק ב-**אחר** או הכוונה לתבנית הטעמים של **וסערו לבכם** - מהפך פשטא המהוה עצירה חזקה יותר מאשר רק טעם פשטא, ואז משמע הכתוב **וסערו לבכם אתר תעברו** סעדו ואחר"כ תעברו למקום שהתכוונתם להגיע אליו לכתחילה.

או כהצעת חיצונית כהן מכולל נתיבות צבי, שיש המנגנים טעם מונח לפני זקא-קטן בהארכה הנשמעת כשתי פעימות ולכן הוא נשמע כמפסיק.

רש"י (ה) וסערו לבכם - בתורה בנביאים ובכתובים מצינו, דפתא מזוניתא דלכא. בתורה: **וסעדו לבכם**. בנביאים: **סעד** לכך פת לחם (ש'ו יט,ה). בכתובים: **ולחם לבב אנוש יסעד** (תה' קד,טו).

בבלי ברכות לה,ב ... ואמר רב הונא: באומר כל הון עלי; אלמא משחא זיין! - אלא: **חמרא סעיד**, ומשחא לא סעיד. - וחמרא מי סעיד? והא רבא הוה שתי חמרא כל מעלי יומא דפסחא כי היכי דנגרריה ללביה וניכול מצה טפי! - טובא גריר, **פורתא סעיד**.

בבלי ברכות לה,ב ... ומי סעיד כלל? והכתיב: (תהלים קד) ויין ישמח לבב אנוש ולחם לבב אנוש יסעד וגו' נהמא הוא דסעיד, חמרא לא סעיד! - אלא: חמרא אית ביה תרתי - סעיד ומשמח, נהמא - מסעד סעיד, שמוחי לא משמח. אי הכי (אם היין סעיד, היינו מזין אז שגם עליו) נברין עליה שלש ברכות (ברכת המזון)! לא קבעי אינשי סעודתייהו עלויה.

בבלי ברכות לה,ב ... אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבא: אי קבע עלויה (על היין) סעודתיה מאי? אמר ליה: לכשיבא אליהו ויאמר אי הויה קביעותא, השתא מיהא בטלה דעתו אצל כל אדם.

ואקחה פת-לחם ויסערו לבכם אתר תעברו - קדמא ואולא כעין כלל מלמד, **וסערו לבכם אתר תעברו** - מהפך פשטא מונח זקא-קטן, פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט.

ואקחה פת-לחם - קדמא ואולא כעין כלל מלמד על לחם, **פת-לחם** - מקף, ענין בעל מספר מצבים, (א) לחם במובנו המקובל עיסה מקמח או סולת מהמשת מיני דגן בלולה במים ואפויה בתנור, מינימום סועד - כביצה?, ולברכת המזון כזית. (ב) פת הבאה בכיסנין ועוד שני מצבים שבשיעור מתאים ברכת המזון. (ג) מצה - לחם עוני ומזה תמיכה שהדבר ארע בפסח (בנוסף על הידיעה מאפיית מצות ע"י לוט למלאכים באותו ערב) (ב) ו(ג) בהסבר תורת המקף יהיה דבר המחליש את החשיבות של לחם. (ד) אברהם התכוין ללחם - מצה, אבל לא הביא לחם כי העיסה נטמאה כי שרה פירסה נידה.

וסערו לבכם אתר תעברו - מהפך פשטא מונח זקא-קטן, שתי דרשות ולפחות אחת מהן יוצאת מפשט המקרא, ו/או שני מצבים (זקא-קטן) ועוד אפשרות למצב ביניים או ספק (מונח),

תעברו - זקא-קטן בתפקיד שתי דרשות. דרשה (א) מלמד על מספר מצבי מאפה בפת-לחם ומוזנות שסועדים הלב (מזינים) ולכן קובעים עליהם סעודה ומברכים עליהם שלוש ברכות (היינו ברכת המזון) וגם כאשר הפת מועטת או המזונות בשיעור המינימלי המחייב לברכת המזון, לעומת אוכל אחר שאינו בבחינת סועד אלא משיבוע (ממלא)

דרשה (ב) **וסערו לבכם** - מהפך פשטא, סיימת סעודה שקבעת על פת-לחם או מזונות שנאפו בתנור, עצור לפני היציאה, ברך ברכת המזון,

וטעם מונח של מלת **אתר** שבתבנית **אתר תעברו** - מונח זקא-קטן, עשוי לרמז למצב ביניים או ספק. (א) הוא דעת יחיד (רב אלישיב) האומר שגם על תבשיל (מעשה קדרה) שאח"כ נאפה (מעשה תנור) כמו קיגל אטריות, ואכל ממנו כשיעור אכילת מזונות יברך ברכת המזון. (ב) האם אפשר לקבוע סעודה על יין שלפי **בבלי ברכות לה,ב**, הוא קצת סעיד (מזין) וגם משמח ולברך שלוש ברכות (ברכת המזון).

בבלי פסחים קח,א ... תלמיד אצל רבו מאי? תא שמע, (אמר) { מסורת הש"ס: [דאמר] } אביי: כי הוינן בי מר (בית מורנו) זגינן אבירכי דהודי (רש"י: נשענין כל אחד על ברכי חבריו (וזאת הסיבה)), כי אתינן לבי רב יוסף, אמר לן: לא צריכתו, מורא רבך כמורא שמים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג: תמצית ההשקפות: אתגה, סלוק - סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא - רבוי; דרגא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מנח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצני פסוק - היקש; השלישי: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא אולא - בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה: פזר - דרוש מהפסוק רעיו נושאים/אחרים בתושב"ע פ.

מיתבי: עם הכל אדם מיסב, ואפילו תלמיד אצל רבו! - כי תניא ההיא - בשוליא דנגרי.
זר יצחק פסחים קח, א פרק עשירי

בד"ה בפני רבו וכו' שמלמדו תורה וכו' עכ"ל תוספות בשור שנגח ד' וה' דף מ"א ע"ב ד"ה לרבות] כתבו דהא דדרשינן את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח מיירי ברבו מובהק כדתנן מורא רבך וכו'. מדבריהם נראה דלא הוה מורא רבו למורא שמים אלא ברבו מובהק א"כ הכא דאמרין דטעמא דתלמיד בפני רבו אינו צריך הסיבה משום דמורא רבך וכו' ופ' רשב"ם דכתיב את ה' אלהיך תירא וכו' לא מיירי אלא ברבו מובהק אבל שאינו מובהק צריך הסיבה בפניו, וכן היא דעת הרמב"ם בהלכות ת"ת פ"ה [הלכה ר' וט'] ע"ש,

הסיבת תלמיד בפני רבו המובהק. אפשר כי המקראות הבאות הם אסמכתא להלכה זאת, אם המלאכים היו בבחינת בית דין לגיור (ראה יח,א) אז אברהם אבינו הוא כעין תלמיד שלמד מהם הלכות גיור אז בתחום זה הם מורו המובהק ולכן לא יסב עמהם. ואם המלאכים לא היו בבחינת רבו המובהק של אברהם אבינו אז נהג במידת חסידות בהכנסת אורחים, ללמד מה הנוהג ברבו המובהק...
(בר' וירא יח,ה) וְסַעְדוּ לְבָכֶם אֶתֶר תַּעֲבְרוּ - ס"ת ומר"ו עולה מור"ו = רב"ו עולה עם הכולל אה"ר
(בר' וירא יח,ה) וְהוּא-עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הַעֵץ וַיֹּאבְדוּ: אברהם אבינו ממש את המלאכים כתלמיד לפני מור"ו - רב"ו

בראשית וירא יח,ו: וַיִּמְתָּר אַבְרָהָם הָאֱלֹהִים אֶל-שְׂרָה וַיֹּאמֶר מַה־רִי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סֹלֶת לֹשֵׁי וְעֵשִׂי עֲגוֹת:
בראשית וירא יח,ב: וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיַּרְא וַיֵּרָץ לְקִרְיָתָם מִפְּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה:
זוהר - מדרש הנעלם כרך א (בראשית) פרשת וירא דף ק עמוד א

דאמר ר' יוחנן כשפירש הקב"ה הקרבנות אמר משה רבנו של עולם תינח בזמן שהיו ישראל על אדמתם, כיון שיגלו מעל אדמתם מה יעשו אמר לו: משה יעסקו בתורה ואני מוחל להם בשבילי, יותר מכל הקרבנות שבעולם שנאמר (וי' צו ז,זל) זֹאת הַתּוֹרָה לַעֲלֹה לְמִנְחָה וגו' כלומר זאת התורה בשביל עולה בשביל מנחה בשביל חטאת בשביל אשם,

ויקרא צו ז,זל: זֹאת הַתּוֹרָה לַעֲלֹה לְמִנְחָה וְלַחֲטָאת וְלֶאֱשֶׁם וְלְמִלּוּאִים וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים:
וְלְמִלּוּאִים - קדמא זקף-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין (א) ב-שמות תצוה מוזכרים קרבנות המילואים לפני כל הקרבנות, כי הם מילואים (לחינוך הכהנים) לפני חנוכת המשכן ובפועל בוצעו ב-ויקרא צו. (ב) בויקרא צו המילואים מצוינים אחרונים אפשר כמשל שלימוד התורה בזמן הגלות הוא מילואים - ממלא מקום הקרבנות. הערת ר' דוד מקלב מכולל נתיבות צבי וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים - טפחא סלוק, השלמים - האדם השלם, כמו (בר' וישלח לג,יח) וַיִּבֶא עֲקֵב שְׁלֹם עִיר שְׁלֹם רִשְׁיִי (יח) - שלם בגופו, שלם בממונו: נתרפא מצלעותו, ולא חסר כלום מכל אותו דורו. שלם בתורתו (שבת לג,ב): ועתה אמירת הקרבנות בתפלה עושה שלמות במקום זבח.

א"ר כרוספדאי האי מאן דמדכר בפומיה בכתי כנסיות ובכתי מדרשות עניינא דקרבנות ותקרוכתא ויכוון בהו ברית כרותה הוא דאינון מלאכיא דמדכרין חוביה לאבאשא ליה דלא יכלין למעבד ליה אלמלא טיבו, ומאן יוכח האי פרשתא יוכח דכיון דאמר (בר' וירא יח,ב) וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו מהו עליו לעיין בדנייה כיון (דף ק עמוד ב) דחמא נשמתא דצדיקיא כך מה כתיב (בר' וירא יח,ג) וַיִּמְתָּר אַבְרָהָם הָאֱלֹהִים וגו' מהו האהלה בית המדרש (דוד מקלב: נשמת צדיק בו כי ממחר לבית המדרש, כמו שדוד בקש (תה' כז,ד) שְׁבִתִי בְּבֵית-ה' אבל בבחינת וְלִבְקָר בְּהִי-קָלוּ: בהרגשה של ארעיות, כדי שימהר לבית המדרש שוב ושוב) ומהו אומר מַה־רִי שְׁלֹשׁ סָאִים ענין הקרבנות ונשמתא מתכוונת בהו (ומכוון בהזכרת הקרבנות) הדא הוא דכתיב ואל הבקר רץ אברהם וכדין ניחא להו ולא יכלין לאבאשא ליה (נח להם הדבר ולא מבאישים אותו), ר' פנחס פתח קרא דכתיב (במ' קרח יז,יא,יב) וְהִנֵּה חָלַל הַנֶּגֶף בְּעַם וְכָתִיב וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהֲרֹן קַח אֶת הַמִּחְתָּה וְגו' וְכָתִיב וְהַתְּעַזֵּר הַמִּגְפָה כְּתִיב הַכֹּהֵן (במ' קרח יז,יא,יב) מַהוּ וְכָתִיב הַתֵּם (בר' וירא יח,ג) מַה־רִי שְׁלֹשׁ סָאִים מה להלן קרבן לְאִשְׁתּוֹבָא (להצלה) אף כאן קרבן לְאִשְׁתּוֹבָא (להצלה), מַה־רִי שְׁלֹשׁ סָאִים - גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, מה להלן (במ' קרח יז,יא,יב) קרבן לְאִשְׁתּוֹבָא (להצלה) אף כאן (בר' וירא יח,ו) קרבן לְאִשְׁתּוֹבָא,

זוהר - מדרש הנעלם כרך א (בראשית) פרשת וירא דף קא עמוד ב

א"ר יהודה לא די להם לצדיקים שמבטלין את הגזרה אלא לאחר כן שמברכיין להם תדע לך שכן הוא דכיון שהנשמה אומרת לגוף מַה־רִי שְׁלֹשׁ סָאִים וגו' וכל אותו הענין ומבטל את הדין מה כתיב (בר' וירא יח,ג) וַיֹּאמֶר שׁוּב אֵלָיִךְ כִּעֵת תְּחִיָּה הרי ברכה כיון שרואים אותה המלאכים שזה לקח עצה לנפשו מה עושים הולכים אצל הרשעים לעיין בדנים ולעשות בהם משפט הדא הוא דכתיב ויקומו משם האנשים ויישקו על פני סדום למקום הרשעים לעשות בהם משפט ה"ה דאמר רבי יהודה כך דרכו של צדיק כיון שרואה שמעיינין בדינו אינו מתאחר לשוב ולהתפלל ולהקריב (על) חלבו ודמו לפני צורו עד שמסתלקין בעלי הדין מַה־רִי שְׁלֹשׁ סָאִים - גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, דרשת הזוהר מהכתוב הזה הוא הזכרת קרבנות בכוונה וכל אותו הענין מבטל את הדין, מציל את האומר, מברכו, מעביר את הדין לרשעים.

ספר חסידים (מרגליות) ברית עולם ושומר הברית סימן קלה

ואברהם אמר מַה־רִי שְׁלֹשׁ סָאִים סתם והמנהג דכשאומר סתם סאים כונתו מקמת דהוא רגיל דאי כונתו לעשות מסולת היה לו לומר שלש סאה סלת אלא ודאי כונת אברהם באומר שלש סאים סתם הוא קמח, ושרה השיבה קָמַח סֹלֶת כונתה ממה שאמרה סאים נראה קָמַח אבל אני עושה סֹלֶת ומדאצטריך קרא לפרש צדקת שרה מוכח דבעלמא אשה עיניה צרה. וזה פירש הרב כלי יקר משא"ל כלה שענייה יפות אין כל גופה צריך בדיקה דהאשה עיניה צרה באורחים וזו המדה פרוחה בכלוהו נשי וכשהכלה עיניה יפות, רוצה לומר שהיא נדיבה וטובת עין א"כ היא מוצאת מרוב הנשים ולזה אין כל גופה צריך בדיקה דמאי דהוה בכלוהו נשי ליתא בדידה כ"ש שאר מדות.
מַה־רִי שְׁלֹשׁ סָאִים - גרשיים מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, ספר חסידים דורש משרה הצדקת שענייה יפות באורחים שלא כדרך הנשים, אל כלה (ש)עיניה יפות, רוצה לומר שהיא נדיבה וטובת עין א"כ היא מוצאת מרוב הנשים ולזה אין כל גופה צריך בדיקה דמאי דהוה בכלוהו נשי ליתא בדידה כ"ש שאר מדות.

שְׁלֹשׁ סָאִים - זה שיעור איפה, ובו עשר יחידות עומר, והעומר עשירית האיפה הוא. משלוש סאין אפו מצות תודה משלושה סוגים, כל סוג עשר מצות מסאה סולת. אמנם המדרש אומר כי לכל אורה רצו לאפות שלוש סאין עוגות, אך גם פשוטו של מקרא מתקיים. אפשר כי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישייה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחר/בתשובע"פ.

זה רמז למצות תודה לעתיד לבוא במשכן ובמקדש הנלמדים בויקרא.

בראשית וירא יחגי, יד: [יג] ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקך שר'ה לאמר האף אמנם אלך ואני זקנת:

בבלי נדה עב,ב ... ואחד עשר יום שבין נדה לנדה - הלכה למשה מסיני. רמז לכך נמצא בפסוק וכן רמז לקביעת קביעות וסת.

הפסוק מלמד מסיפור מעשה בשרה אמנו אל הלכות נדה וזיבה, ובהן ארבע מיני עונות באשה, נשים שדיין שעתן, חישוב ימי זיבה.

זה – תלישא-קטנה ... **אמנם** – תביר, תבנית העשויה לרמז לחישוב חשבונות

צחקך שר'ה – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד, **לאמר** – רביע, ארבע מיני עונות (וסתות היינו זמנים בין תחילות וסת) באשה.

האף אמנם אלך – מרכא תביר טפחא, דרשת עונות הפלגה בינונית הפלגה מינימלית **ואני זקנת** – מרכא סלוק.

למה זה – מונח תלישא-קטנה, כעין שתי תלישא-קטנה, כעין שני שיעורין, אחד המרומו מלת ז"ה – גי' י"ב, אפשר ע"פ **שפת"ח** שתלד

שרה לשניים עשר חדש אחרי שתקבע וסת הפלגה שלושה חדשים, והדרשה ע"פ תבניות הטעמים מלמדת על וסת הפלגה בינונית של 29 יום ועל וסת הפלגה מינימלית של 18 יום. וסת הפלגה של 18 יום מרמזת אל ההלכה למשה מסיני של מחזור ובו שבעה ימי נדה ואחד

עשר ימי זיבה הנלמד בבלי נדה עב,ב.

צחקך שר'ה – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד,

לאמר – רביע, ארבע מיני עונות (וסתות היינו זמנים בין תחילות וסת) באשה, או קביעת וסת ע"י ארבע ראיות, כי רק ברביעית נודע

למפרע שקבעה קביעות של השלוש העונות הקודמות.

שיעורי קביעת וסת לרוב הנשים:

(א) וסת הגוף – בסימנים שונים, (ב) (ג) וסת הימים (וסת החדש ווסת הפלגות), עונה בינונית היא בעצם וסת הפלגות (30 יום לראייתה).

(ד) סתות אחרות הן: וסת הגוף והימים, וסת הדילוג, וסת ע"י מעשה, וסת לא קבועה. שלרובי סוגיהן יש רמז בטעם מרכא בתפקיד

רבוי במלת **ואני**, או רבוי מצבי סלוק דמים **זקנת** – סלוק, מגביל לגבי קביעת מחזור ראייה. אפשר כי מרמז לנאמר במסכת נדה:

ארבע נשים דיין שעתן וכאשר ראוות צריכות ארבע עונות (ראיות) כדי לקבוע וסתן, כי הן היו מסולקות דמים (קטנה שלא ראתה,

זקנה שפסקה מלראות, מינקת ועוד), וכאן מלמד מאשה זקנה אל האחרות.

וסת החדש ווסת הגוף נקבעות ע"י שלוש ראיות, וסת הפלגות נקבעות ע"י ארבע ראיות.

האף אמנם אלך – מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים הקשורים לנושא ואשר חלים עליכם הלכות שונות או באופנים שונים, או שלא

חיבים להתקיים ביחד.

א' אפשר שכאן שיעור לידה לילד בר קיימא לתשעה חדשים, או שיעור לידה לשבעה חדשים מקוטעים

ע"פ **מדרש רבה פר' נגו** על **בראשית וירא כא,ב**, רבי יודן ור' חמא, רבי יודן אמר לט' חדשים נולד שלא יהיו אומרינן גרופ **מביתו**

של אבימלך, רבי חמא אמר לשבעה שהם תשעה מקוטעים

ב' שיעורי קביעת וסת לרוב הנשים:

וסת הגוף, וסת הימים (וסת החדש ווסת הפלגות), עונה בינונית היא בעצם וסת הפלגות (30 יום לראייתה), ולדעת קצת פוסקים

עונה בינונית היא וסת החדש.

וסתות אחרות הן: וסת הגוף והימים, וסת הדילוג, וסת ע"י מעשה, וסת לא קבועה

וסת החדש ווסת הגוף נקבעות ע"י שלוש ראיות, וסת הפלגות נקבעות ע"י ארבע ראיות.

ב'א' **האף** – מרכא (כעין מאריך זמן), גי' עם הכולל 87 יום. וסת עונה בינונית של שלוש תקופות בנות 29 יום לקביעת ווסת הימים

ויום השלושים נמנה פעמיים (כסוף העונה הקודמת וכתחילת העונה החדשה). בפעם השלישית יום השלושים הוא בעצם יום 88. ויש

לתרץ שאם ראתה רק שלוש פעמים בקביעות והתקלקלה הקביעות בפעם הרביעית או יש התחשבות ביום השלושים השלישי. אבל

הממשכה בקביעותה אז זה באמת רק 87 יום. (בעזרת הרב ברוס).

ב'ב' **אלך** – טפחא (כעין מקצר זמן), גי' עם הכולל 36 יום. וסת הפלגה מינימלית של 18 יום, כאשר אות א' ממלת **אלך** מרמז לעונה

אחת שכבר עברה, ומעתה עוברות עוד שתי עונות של 18 יום, כסה"כ 36 יום. 18 יום הם שבעת ימי נדה המפורשים ב-(ויקרא

מצורע), וי"א ימי זיבה הנדרשים במסכת נדה עב,ב. מתקבלת קביעת וסת לשלוש תקופות שוות מינימליות

ב'ג' **אלך** – כעין נוטריקון א' = **אקבע** וסת ימים כגון וסת הפלגות של עונה של ל' = **שלושים יום צריכה ד' = ארבע ראיות**

ג'א' בדרך דרש לא הלכתי **אמנם** – תביר, גי' 131, להודיע לשרה כי מה הפלא, יוכבד תלד בגיל 130

בראשית וירא יח,טו: ותכחש שר'ה | לאמר לא צחקתי כי | יר'ה | ויאמר | לא כי צחקת:

רש"י (טו) כי יראה... כי צחקת - הראשון משמש לשון 'דהא', שהוא נתן טעם לדבר: **ותכחש שרה לפי שיראה**; והשני משמש לשון

'אלא': **ויאמר לא כדברייך הוא, אלא צחקת**; שאמרו רבותינו (**ר"ג ג,א**): 'כי' משמש ארבע לשונות: אי, דילמא, אלא, דהא.

רמב"ן... וראוי שנאמר עוד, כי אברהם לא גלה לה הנאמר לו מתחלה "אבל שרה אשתך יולדת לך בן" (**בר' ז,ט**), אולי המתין עד

שלוות השם אליה הבשורה ביום מחור, כי ידע **כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים** (**עמ' ג,ז**), וגו'

תורה שלמה. ירושלמי סוטה פרק פ"ז ה"א ר' יוחנן בשם ר' אבהו "לא מציינו שדיבר המקום עם אישה אלא עם שרה בלבד וכי' אמר ר'

בירי כמה כירכורי כירכורים הקב"ה מתאוה לשמוע שיחתן של צדקניות **ויאמר לא כי צחקת**.

טט – אפשר לתרץ כי הפסק בין המלים **כי | יר'ה** בא להפריד בין אותיות אהו"י. בנוסף לכך ההסבר שמובא ע"י **תורה שלמה** מתאים

להסבר של תבנית של כעין רבוי למטרה אחת. אמנם ב-**תורה שלמה** מיוחסת השתדלות הקב"ה לשמוע שיחתן של צדקניות לסיפא

הקרא **ויאמר | לא כי צחקת**: אבל אפשר שהקרא **כי | יר'ה | ויאמר | לא כי צחקת** מונח פסק אתנח מרכא פסק הוא תבנית המורכבת מכעין

רבוי למטרה אחת וכעין מידה (י"א מל"ב מידות) סדור שנחלק, וביחד משמשים כמבוא לקרא האחרון **לא כי צחקת** להודיע רבוי

כירכורים עבור המטרה האחת לשמוע שיחתן של צדקניות, כאן משפט אחד בלבד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בהצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.4 בראשית וירא יח,א (התשע"ה)

בראשית וירא יח,א: וְאַבְרָהָם הָיָה לְגֹי יְהוָה לְגוֹי גָדוֹל וְעֲצוּם וְנִבְרָכוּ-בּוֹ כָּל גּוֹי הָאָרֶץ:

בבלי חולין צבא, ... וכן הוא אומר (משלי ז') צרור הכסף לקח בידו, חומר שעורים ולתך שעורים - אלו מ"ה צדיקים שהעולם מתקיים בהם, ואיני יודע אם שלשים כאן וט"ו בארץ ישראל ואם שלשים בארץ ישראל וט"ו כאן, כשהוא אומר: (זכריה ז') ואקחה שלשים כסף ואשליך אותו בית ה' אל היוצר, הוי אומר - שלשים בארץ ישראל וט"ו כאן; אמר אב"י: ורובייהו משתכחי בכי כנישאת דתותי אפתא;

ירושלמי עבודה זרה פ"ב ה"א (דף מ טור ג) ... רב הושעיה אמ' ולמה לי נן פרתין לה דברי הכל כיי דמר רב הונא בשם רב וישקלו את שקלי שלשי' כסף אילו שלשים מצות שעתידין בני נח לקבל עליהן ורבנן אמרי אילו שלשים צדיקים שאין העולם חסר מהן דמר רבי נחמן בשם רבי מנא אין העולם יכול להיות פחות משלשים צדיקים כאבינו אברהם ומה טעם וְאַבְרָהָם (טט בקרא ה'י) היה (טט בקרא ה'י) וְאַבְרָהָם יהי"ה מיניין שלשים פעמים שרובן בבבל ומיעוטן בארץ ישראל ומיעוטן בבבל סימן יפה לעולם בשעה שרובן בארץ

וְאַבְרָהָם – קדמא זקף-קטן בתיבה אחת, כעין מידה (ל"א מל"ב מידות) מוקדם והוא מאוחר בענין **הָיָה** - דרגא מושך תכונת **יהוה** המאוחר אל אברהם המוקדם, שלושים צדיקים כאבינו אברהם **יהוה** – תביר מחלק המיניין כלשון הירושלמי יהי"ה מיניין שלשים פעמים שרובן בבבל ומיעוטן בארץ ישראל פעמים שרובן בארץ ישראל ומיעוטן בבבל סימן יפה לעולם בשעה שרובן בארץ

הָיָה לְגוֹי יְהוָה לְגוֹי גָדוֹל – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים לנושא ועל כל אחד חל אותו ענין או הלכה. כאן אילו שלשים מצות שעתידין בני נח לקבל עליהן ורבנן אמרי אילו שלשים צדיקים שאין העולם חסר מהן כדוגמת אברהם. **יהוה לְגוֹי יְהוָה לְגוֹי גָדוֹל וְעֲצוּם** – תביר מחלק בין מצב העולם כאשר רוב הצדיקים ארץ-ישראל ובין מצב העולם כאשר רוב הצדיקים בבבל. **וְעֲצוּם** – אתנה, מגביל הסימן טוב לעולם כי כאשר רובן של הצדיקים בארץ ישראל סימן יפה לעולם כי ישראל **גוֹי גָדוֹל וְעֲצוּם** ומעוצמתו מתברך העולם כחלק השני בפסוק. אבל כאשר רובן של הצדיקים בבבל סימן פחות יפה לעולם כי כנראה רוב ישראל בגלות ונגרע מ-**גוֹי גָדוֹל וְעֲצוּם** ולכן נגרע מהברכה לעולם.

וְנִבְרָכוּ-בּוֹ : – קדמא זקף-קטן במלים מחוברות במקף, כעין מידה (ל"א מל"ב מידות) מוקדם שהוא מאוחר, כשם שאברהם המוקדם הביא ברכה לעולם, כך הצדיקים הבאים אחריו מביאים ברכה לעולם. **כָּל גּוֹי הָאָרֶץ** – טפחא מרכא סלוק, מגביל ללמד שלא כל גויי הארץ מתברכים, מי לא מתברך? **כָּל** – טפחא בתפקיד רבוי, **גוֹי** – מרכא בתפקיד רבוי, **הָאָרֶץ** – סלוק כמגביל, סה"כ רבוי רבוי מיעוט, אם אפשר לסדרו רבוי מיעוט רבוי, אז רק אחד נגרע אולי עמלק.

בראשית וירא יח,כ: וַיֹּאמֶר ה' וְעַקְתְּ סֶלֶם וְעַמְרָה כִּי-רַבָּה וְחַטָּאתָם כִּי כְבֹדָה מְאֹד:

משנה מסכת סנהדרין פ"י,מ"ג ... אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא שנאמר (בר' לז יג) וַאֲנָשֵׁי סֹדֶם רָעִים וְחַטָּאִים לְה' מְאֹד: רעים בעולם הזה וחטאים לעולם הבא אבל עומדין בדין רבי נחמיה אומר אלו (דור המבול) ואלו (אנשי סדום) אין עומדין בדין שנאמר (תהלים א,ה) על-גן לא-תקמו רשעים במשפט וְחַטָּאִים בְּעֵצַת צְדִיקִים: על-גן לא-תקמו רשעים במשפט זה דור המבול וְחַטָּאִים בְּעֵצַת צְדִיקִים אלו אנשי סדום אֲמָרוּ לוֹ (חולקים עליו מעט) אינם עומדים בעדת צדיקים אבל עומדין בעדת רשעים (אנשי סדום דומים לדור המבול) **תוספתא מסכת סנהדרין (צוקרמאנדל) פ"ג,ה"ח** אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא ואינן חיינין לעולם הבא שני (בר' לז יג) וַאֲנָשֵׁי סֹדֶם רָעִים וְחַטָּאִים בעולם הזה, לְה' מְאֹד בעולם הבא דבר אחר רעים איש על חבירו וחטאים בגילוי עריות ליי' בעבודה זרה מאד **בשפירות דמים:** (בעבירות אלו דומים לדור המבול הקודמים להם).

וְחַטָּאתָם – קדמא זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה מוקדם שהוא מאוחר בענין, חטאת אנשי סדום (המאוחר בענין) כחטאת דור המבול (המוקדם בענין)

תורת חיים מסכת סנהדרין דף קח עמוד א ... (תהלים א,ה) על-גן לא-תקמו רשעים במשפט זה דור המבול. בבראשית רבה פרשה כ"ו מפרש רישא דקרא בנח ודורותיו דאיתא התם אשרי האיש זה נח ונראה דלכך כתיב האיש בה"א רמז לנח איש צדיק אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים וגו' רבי נחמיה אומר בדור המבול ובדור הפלגה כי אם בתורת ה' חפצו וכו' ולכך מפרש ר' נחמיה סיפא דקרא נמי בדור המבול מיהו קשה דקאמר וחטאים בעדת צדיקים אלו אנשי סדום מה ענין אנשי סדום לאנשי דור המבול דאסמכינהו קרא להדדי. ונראה משום דתרווייהו דמיין להדדי (ששני אלו דומים זה לזה בדברים אחדים) בכמה מילי דכשם שדור המבול לא נתגאו אלא בשביל רוב טובה שהשפיע להן הקדוש ברוך הוא כדאמר בש"ס בסמוך כך אנשי סדום לא נתגאו אלא בשביל רוב טובה שהשפיע להן הקדוש ברוך הוא כדתיני לקמן. וכשם שדור המבול קלקלו ברבה שנאמר וירא ה' כי רבה רעת האדם כדאמר בש"ס כך אנשי סדום קלקלו ברבה שנאמר ויאמר ה' זקת סדום ועמורה כי רבה. וכי היכי דדור המבול היו גוזלין זה את זה פחות פחות משהו פרוטה בכדי שלא יכול להוציא ממנו בדין כדאיתא בבראשית רבה א"ר חנינא כך היו אנשי דור המבול עושין היה אחד מהן מוציא קופתו מלאה תורמוסים היה זה בא ונטול פחות משהו פרוטה וזה בא ונטול פחות משהו פרוטה עד מקום שאינו יכול להוציא ממנו בדין א"ל הקדוש ברוך הוא כו' כך עשו נמי אנשי סדום כדאיתא לקמן דהוה שדי תומי או שמכי אתי כל חד וחד שקול חזא א"ל אלא חזא שקלי ולפי שעובד כוכבים נהרג אפילו על פחות משהו פרוטה כדאיתא בפרק ארבע מיתות והמוכר לא הוה אפירית ליה לתבוע את כל החוטפים וגם הדיינין לא היו נוקקין לדון על כך נמצא שהיה חסר מכאן ומכאן לכך נענשו וכשם שדור המבול חטאו בפרשת יגול כך אנשי סדום כדאמר לקמן אנשי סדום רעים וחטאים רעים בגופם הדיינו עריות וחטאים בממונם דהיינו גזל ועונשם נמי שוה היה כדאיתא במדרש רבה פ' וירא שמענו בדור המבול שנידונו במים והסדומים שנידונו באש מנין ליתן האמור של זה בזה ת"ל רבה רבה לגזירה שוה. ובסדום כתיב גפירת ואש וכן בדור המבול דכתיב עצי גופר על שם גפירת שנמחו בו ובשניהם נענשו כולן אפילו יונקי שדים. ולכך פירש"י ז"ל בפרשת וירא גבי סדום דלא בקש אברהם על פחות מעשרה אמר דור המבול שמנה היו נח ובניו ונשיהם ולא הצילו על דורם וכן איתא במדרש רבה משום דמיין להדדי כדפי' ולהכי אסמכינהו קרא.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) ל" כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; **מקף** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרעא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרעא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, ו; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **תלשא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

וְהַטְּאָתֶם – קדמא זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה מוקדם שהוא מאוחר בענין, כבר צברו חטאות אבל יש לאחר גזרת עונש עד לאחר עיון בענינם. ככתב **צרוור המור בראשית פרשת וירא** ... אף על פי ש-**וְהַטְּאָתֶם** **פִּי כְבֹדָהּ** **מְאֹד** והיו ראויים לכלייה. **אֲרֹכָה-נָא** **וְאָרְאָה**. כלומר ארד ואשפיל חרוני וזעפי עד שאראה סוף מעשיהם. ואראה הכצצקתה של מדת הדין הבאה אלי. לשאול דין עליה ולענות אדם בריבו. ... או לא עשו ולא הגיעו עדיין עד סוף מעשיהם ויש להם עוד תקוה לתקן מעשיהם. **שכל טוב (בובר) בראשית פרשת וירא פרק יח (כ) וְנִאמָר ה' זַעַקְתָּ סֶלֶם וְעִמְרָה כִּי-רַבָּה**. האתנחתא לעיל ברי"ש, ומשמע כי רבה כבר, ויגיד עליו רעיו **וְהַטְּאָתֶם** **פִּי כְבֹדָהּ** **מְאֹד**, אבל (**אסתו א,ב**) **פִּי רַבָּה** **הָיָה** שהטעם לרע בכי"ת, משמע שגדולה היא וודאי, רק הולכת וגודלת:

בראשית וירא יח,כא: אֲרֹכָה-נָא וְאָרְאָה הַכְּצַצְקָתָה הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ ו כְּלָה וְאִם-לֹא אֲרַעָה:
ת"א: (כא) **תְּגַלֵּי** **כַּעַן** **וְאֵדוּן** **חֲכִי** **קְבֻלְתָּהוּן** **דְּעֵלְת** **לְקַדְמֵי** **עֲבָדוּ** **אֲעֲבֹד** **עִמְהוּן** **גְּמִירָא** (אם לא תיבין) **וְאִם** **תִּיבִין** **לֹא** **אֲתַפְרַע:**
תיב"ע (כא) **אֲתַגְלִי** **כַּעַן** **וְאֵדוּן** **חֲכִי** **קְבֻלְתָּהוּן** **דְּעֵלְת** **לְקַדְמֵי** **עֲבָדוּ** **אֲעֲבֹד** **עִמְהוּן** **גְּמִירָא** **וְאִם** **תִּיבִין** **לֹא** **אֲתַפְרַע:**
רש"י (כא) **אֲרֹכָה-נָא** – לימד לדיינין שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה, הכל כמו שפירשתי בפרשת הפלגה (בר' יא,ז). דבר אחר: **אֲרֹכָה-נָא** לסוף מעשיהם: **הַכְּצַצְקָתָה** של מדינה, **הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ ו**, וכן עומדים במרדס, **כְּלָה** אני עושה בהם; לפיכך יש הפסק נקדת פסיק בין **עֲשׂוּ ו** ל-**כְּלָה**, כדי להפרידים תיבה מחבירתה. רבותינו דרשו: **הַכְּצַצְקָתָה** – צעקת ריבה אחת, שהרגו מיתה משונה על שנתנה מזון לעני; כך מפורש בחלק (**סנה' קט,ב**). **וְאִם-לֹא** יעמדו במרדס, **אֲרַעָה** מה אעשה להם להפרע מהם בייסורין, ולא אכלה אותם. וכיוצא בו מצינו במקום אחר: "הורד עֲרִיף מעליך ואדעה מה אעשה לך" (שמ' לג,ה).
ראב"ע (כא-כג) יש אומרים (אולי ב"ר מט,ו): **הַכְּצַצְקָתָה הַבָּאָה אֵלַי** – אם כן **עֲשׂוּ ו**, אעשה בהם **כְּלָה**; **וְאִם-לֹא**, **אֲרַעָה** – ארחם אתם. וכן יפרשו "וידע אלהים" (שמ' ב,כה). ועל דעתו, שהוא פירושו: **וְאָרְאָה** אם **עֲשׂוּ ו** | כולם כרעה הזאת; **וְאִם-לֹא**, **אֲרַעָה**. כי האמת, ש'הכל' ידע כל חלק על דרך 'כל', ולא על דרך 'חלק'.

אֲרֹכָה-נָא – מקף כרב-מצב למשמע **אֲרֹכָה-נָא** ע"פ תיב"ע **אֲתַגְלֵי** – אתגלה נא לחקור את העובדות, וכפ' **רש"י** דבר אחר: **אֲרֹכָה-נָא** לסוף מעשיהם: – חקירת פרטי מעשיהם (א) האם חייבים להעמידם לדין בדיני נפשות (ב) האם לא חייבים להעמידם לדין בדיני נפשות אם חייבים להעמידם בדיני נפשות או **וְאָרְאָה** – זקף-קטן בתפקיד שתיים מלמד על שני עדי ראייה בדיני נפשות, כפ' **רש"י** (כא) **אֲרֹכָה-נָא** – לימד לדיינין שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה, ואין עד נעשה דיין ... בדיני נפשות (**בבלי ראש השנה כו,א**, **בבלי סנה' לד,ב**).
זוהר כרך א (בראשית) פרשת וירא דף קה,ב ... **אֲרֹכָה-נָא** – מקף כרב-מצב **מדרגא דרחמי לדרגא דדינא** ...
וְאָרְאָה – זקף-קטן בתפקיד שתיים: ראייה דא היא לאשגחא עליהון במאן דינא לון (באילו עבירות לון אותם), אשכחן **ראייה לטב** ואשכחן **ראייה לביש**, ראייה לטב דכתיב (**שמ' ב,כה**), **וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נֹעַד אֱלֹהִים: ס**, ראייה לביש דכתיב **אֲרֹכָה-נָא** **וְאָרְאָה**

מדוגמת חקירת ה' בסדום וזהרה לב"ד לחקור ולא לסמוך על דעתם. כנדרש ב-**זוהר חדש כרך א (תורה) פרשת בראשית דף כב,ב** ... א"ר ברכיה כן ראינו בכמה מקומות שנתן הקדוש ברוך הוא **אזהרה לאדם** להזהר ממנו אף על פי שלא היה צריך לו והכל גלוי לפניו אבל כדי לתת אזהרה לאדם הוצרך לעשות כן. ת"ח דכתיב (**בר' וירא יח,כא**) **אֲרֹכָה-נָא וְאָרְאָה הַכְּצַצְקָתָה הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ ו כְּלָה** וכי לא היה גלוי לפניו שהוא צריך לדעת ולחקור אלא א"ר ברכיה מכאן **אזהרה לב"ד** שאין להם להסמך על דעתם אלא יש להם לדעת ולחקור ולדרוש הענין יפה הה"ד (**דב' ראה יג,טו**) **וַיִּדְרֹשְׁתָּ וַיִּסְתַּרְתָּ וַיִּשְׁאַלְתָּ הַיָּטֵב** ואין לך רשות להסמך על דעתך.

הַכְּצַצְקָתָה – תביר בא למעט פסיקת דיינים ע"פ עדות שמיעה אפילו זועקת כמו **הַכְּצַצְקָתָה** של ריבה אחת, אלא לפסוק ע"פ עדות ראייה. **הַבָּאָה אֵלַי** – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות על כגון **הַכְּצַצְקָתָה** של מדינה או ריבה אחת, עבירות אחרות וממשיכים לעמוד במרדס, קריאה עם פסק – **עֲשׂוּ ו כְּלָה** – מונח פסק אתנה, **רש"י הַכְּצַצְקָתָה** של מדינה, **הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ ו**, וכן עומדים במרדס, **כְּלָה** אני עושה בהם; לפיכך יש הפסק נקדת פסיק בין **עֲשׂוּ ו** ל-**כְּלָה**, כדי להפרידים תיבה מחבירתה. לפי רש"י טעם פסק כקו עומד במשמע עמדו במרדס, ולכן התחייבו כליון.
אפשר והסבר דומה **מדרש תנחומא (ורשא) פרשת בשלח סימן טו** ... וכן אנשי סדום נתת להם ארכה (**בר' וירא יח,כ**) **וְנִאמָר ה' זַעַקְתָּ סֶלֶם וְעִמְרָה כִּי-רַבָּה וְהַטְּאָתֶם** **פִּי כְבֹדָהּ** **מְאֹד**: (**בר' וירא יח,כא**) **אֲרֹכָה-נָא וְאָרְאָה הַכְּצַצְקָתָה הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ ו כְּלָה** וגו', ולא גמרת עליהן כלייה עד שהשלימו רשעתן לפניך, טט – מלת **עֲשׂוּ ו** | עם טעם מונח וטעם פסק לפני אתנה, מלמד על רבוי דברים המתקבצים לדבר אחד, כאן **עֲשׂוּ ו כְּלָה** במשמע עשו הרבה רשעות עד שהשלימו רשעתך, וכך ה' גור עליהם כלייה.

קריאה ללא פסק – **עֲשׂוּ כְּלָה** – **עֲשׂוּ** לריבה אחת ששמה **כְּלָה** כגון המתת בת לוט בשם כלה שפרנסה עני. כמפורט ב-**מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת וירא פרק יח** ... בדקו בדברים והבינו שבתו של לוט היתה מפרנסת אותו, ומה עשו הלכו והפשיטוה וטשוה דבש, והיו הדבורים והזבובים אוכלים את הדבש ונושכין אותה עד שהמיתוה, ולכך אמר **עֲשׂוּ ו כְּלָה**: טט – כאן אפשר כי הקריאה היא ללא פסק ומשמעותה **עֲשׂוּ ו-כְּלָה** שם בתו של לוט, אך יתכן שהקריאה היא עם פסק **עֲשׂוּ ו** | לכל מי שעשה חסד כמו שעשו ל-**כְּלָה** שם בתו של לוט.

וְאִם-לֹא – מקף כרב-מצב כתרגום אונקלוס עם תוספת בו – (א) אם לא תיבין (אם לא חייבים) (ב) ואם תיבין (ואם חייבים) **וְאִם-לֹא** – טפחא, בתפקיד כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **אֲרַעָה** – סלוק המגביל הדיינים להסתמכות על ידיעות בעדות ראייה והוא מצטרף לטפחא שללא מרכא עשויה ללמד שהאפיון שלה מתפשט לכתוב לפניה. היינו ש-**וְאִם-לֹא אֲרַעָה** מאפיין את הכתוב לפניו כמו שמפרש רש"י **וְאִם-לֹא** יעמדו במרדס, **אֲרַעָה** מה אעשה להם להפרע מהם בייסורין, ולא אכלה אותם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבנות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר תמאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

בראשית וירא יח,כה: חללה לך מעשתו כדבר הזה להמית צדיק עם-רשע והנה כצדיק פְרָשֶׁע

חללה לך השפט כל-הארץ לא יעשה משפט:

(אתנה) חללה לך – מונח זקא-קטן **השפט כל-הארץ** – פשטא זקא-קטן

לא יעשה משפט – מרכא טפחא סלוק

רש"י חללה לך (השני) חולין הוא לך יאמרו כך היא אומנתו שוטף הכל הצדיקים ורשעים, כך עשית לדור המבול ולדור הפלגה.

ט – פעמים זקא-קטן בין שני קיסרים. ע"פ רש"י כך היא אומנתו חוזר ועושה (= חוזר וקורה)

שפת"ח (ו) ... ט וקשה לרש"י דפשוטו של קרא משמע דאברהם לא היה מתפלל אלא שלא יעשה עוד כיצא בזה, ולא היה מתפלל על אנשי סדום, ואם כן איך אמר בתפלתו אולי יש חמשים צדיקים, שמע מינה על אנשי סדום היה מתפלל, לכן פירש לא הוא ולא כיצא בו, דלשון הזה כולל שניהם לעתיד ולהווה רצונו לומר היה מתפלל גם על ישראל כשיהיו חוטאין שלא ימית צדיקים עם רשעים, וזה שפירש אחר כך (בר' וירא יח,כה) חללה לך לעולם הבא רצה לומר לדורות הבאין:

(בר' וירא יח,כה) חללה לך השפט כל-הארץ לא יעשה משפט: ט – תבנית הטעמים תומכת בפירוש שפת"ח סעיפים ח' ט' –

פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד דבר החוזר וקורה,

א' שחלילה לא יאמרו האומות שהקב"ה אומנתו ששוטף הכל או מכלה כל האקלים (במקום מוגבל) צדיקים ורשעים

ב'לדינא כי אברהם התפלל בלשון להווה של סדום ולעתיד על ישראל כשיהיו חוטאין שלא ימית צדיקים עם רשעים

בראשית וירא יח,לג: ויגלה ה' פאשר פלה לדבר אל-אברהם ואברהם שב למקומו:

רש"י (לג) ויגלה ה' וגו' – כיון שנשתתק הסניגור הלך לו הדיין (ראה בר' מט,ד). ע"פ רש"י **כיון שנשתתק הסניגור**.

ויגלה ה' פאשר פלה פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, בתפקיד חוזר וקורה, שהיה אברהם אבינו חוזר וטוען (= חוזר וקורה) וכן

רמב"ם הלכות סנהדרין פ"י,ה"ח אמר אחד מן התלמידים בדיני נפשות יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו, אמר יש לי ללמד עליו

זכות מעלין אותו עמהן לסנהדרין, אם יש ממש בדבריו שומעין לו ואינו יורד משם לעולם, ואם אין ממש בדבריו אינו יורד משם כל

היום כולו, אפילו אמר הנהנון עצמו יש לי ללמד על עצמי זכות שומעין לו ועולה למניין, והוא שיהיה ממש בדבריו..

בראשית וירא יט,א:

ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב בשער-סדם וירא-לוט ויגם לקראתם וישתחו אפנים ארצה:

ויבאו – תלשא, בלימוד אלפניו ל-(יח,לג) על בחינה נעלה, **רלב"ג (לג)** ואחר כן נסתלקה שכנית השם מעל אברהם, **ואברהם שב למקומו**

שהיה שוכן בו, כי זאת הנבואה באתהו בדרך, רחוק מעט מאהלו, בעת צאתו ללויית אלו האנשים. **והנה הגיעה זאת הנבואה לאברהם**

בהקיץ לעוצם מדרגתו בנבואה, או ירצה בזה, שאחר כן שב לענייני הגופיים; ואולם אמר זה, מפני שכבר זכר תחלה שהוא התקרב

אל השם יתעלה, ומפני זה זכר שאחר כלות תפלתו שב לענייניו הגופיים; כי 'מקום' יאמר בכמו זה העניין, כמו שיתבאר כמה שזכר

הרב המורה בשתוף שם 'מקום' (מו"ג א,ח). והביאור הראשון הוא יותר נאות, לפי מה שאחשוב.

ויבאו – תלשא, בלימוד לאחריו מידרוג בעונשים, שיעור התמלאות הסאה של סדום לא מלאה עד שניסו לפגוע במלאכים ואז נחתם דינה.

בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נ

ג סדמה, תני משום ר' נחמיה כל דבר שצריך למ"ד בתחלתו תן לה ה"א בסופו סדומה שעירה מצרימה חרנה, אתיבון והכתיב (תהלים

ט) ישובו רשעים לשאלה ר' אבא בר זבדא אמר לביטי (למדרגה, לקומה) התחנתנה שבשאל, **בערב**, בא ערבה של סדום ושקע שמשא

ונחתם גזר דינה, אמר רבי לוי אין הקדוש ברוך הוא דן את אומות העולם אלא בלילה בשעה שהן ישנים, ואינו דן את ישראל אלא

ביום בשעה שהם עסוקים במצות, ה"ד (תהלים ט) והוא ישפוט תבל בצדק, **ולוט ישב**, ישב כתיב אותו היום מיונהו ארכי דיינים,

חמשה ראשי דיינים היו בסדום, קץ שקר, ורב שקר, רב מסטידין, רב נבל, וקלא פנדר, לוט היה ארכי דיינים שבכולן, בשעה שהיה

אומר להם דברים שהם ערבים להם הן אומרים לו **גש הלאה** סק לעיל, ובשעה שהיה אומר להם דברים שאין ערבים להם היו אומרים

לו **האחד בא לגור וישפוט שפוט.**

ויבאו – תלישא-גדולה, בלימוד לאחריו שיעור הלוך של שש שעות כי יצאו מאברהם (מ,א) **פחם היום:** ובאו **סדמה בערב בראשית**

רבה (וילנא) פרשה נ נפטרים מאברהם בשש שעות, ובאין סדומה בערב, **רש"י בערב** – וכי כל כך שהו מלאכים מחברון לסדום?

אלא מלאכי רחמים היו, וממתינין שמה יוכל אברהם ללמד סניגוריא עליהם (ראה בר' נ,א).

ויבאו – תלישא-גדולה, בלימוד לאחריו שיעור הלוך שעה אחת. כיצד? ג' מלת **ויבאו** – 25. נחלק בשש שעות מעת צאתם עד בואם ועד

בואם לסדום נקבל ארבע מיל לשעה ולא משגיחים בשארית של ששית המיל.

ויבאו – תלשא, בעל בחינה נעלה לאחריו **תורה תמימה** ... דאול גבריאל למהפכי' לסדום ואזל מיכאל בהדי' לשזבי' ללוט נב"מ פ"ו

ב'ן: **ב"ר** גבריאל נשתלח להפוך את סדום, ורפאל להציל את לוט.

ויבאו שני המלאכים רש"י אחד להשחית את סדום, ואחד להציל את לוט והוא אותו שבא לרפאות אברהם.

השאלה מנין לנו כי המלאכים שבאים ללוט הם מהקבוצה של האנשים שהיו אצל אברהם? נשלב הסבר הטעמים ברש"י.

רש"י שני – קדמא, מרמז לכך שה-**המלאכים** שכאן הם המוזכרים להלן (הכוונה: בר' יח,ב) (הם המוזכרים קודם ו-) קראן (הכתוב

קודם) 'אנשים' – כשהיתה שכניה עמהם קראן 'אנשים'; דבר אחר: אצל אברהם שפחו גדול, והיו המלאכים תדירין אצלו כאנשים,

קראן 'אנשים', ואצל לוט קראן 'מלאכים' (ראה בר' נ,ב).

המלאכים סדמה בערב – מהפך פשטא זקא-קטן, שתי דרשות (א) כפשוטו לעיל בנוכחות השכינה קראן אנשים (ב) אצל אברהם

המלאכים (כאילו הופכים (מהפך)) לאנשים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **תלשא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **פוד** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.5 בראשית וירא יח,א (התשע"ו)

בראשית וירא יט,ב: וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא-אֲדֹנָי סוּרוּ נָא אֶל-בֵּית עֲבָדְכֶם וְלִינוּ וְנַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁכַּמְתֶּם וְהַלַּכְתֶּם לְדַרְכֵיכֶם
וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר כִּי בְרָחוּב נָלִין:

וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא-אֲדֹנָי – אולא-גרש מונח רביעי, כעין יצא ללמד על עצמו או על הכלל. אף שהיה ארכי דיין של סדום, יצא מהכלל של דיניהם והזמין האורחים לביתו.
הִנֵּה נָא-אֲדֹנָי – מונח רביעי, אף-על-פי שאני לוט ארכי דיין (= **אֲדֹנָי**) הממונה על (ב"ר פר' נג,) (**הִנֵּה נָא-אֲדֹנָי** – מונח רביעי =) חמשה ראשי דיינים היו בסדום, קץ שקר, ורב שקר, רב מסטידין, רב נבל, וקלא פנדר,
סוּרוּ נָא – מונח תלשא, שיעור גי' נ"א (=51) שער הקדושה בתפילה עתיקה הנאמרת במוצאי שבת.

בראשית וירא יט,ח: הִנֵּה-נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיאָהּ-נָא אֶתְהֶן אֵלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן כַּטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם
רַק לְאֲנָשִׁים הָאֵל אֶל-תַּעֲשׂוּ דָבָר כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְּצַל קַרְתִּי:
ישעיהו ד,ה – ו:

[ה] וּבְרָא ה' עַל-כָּל-מְכוֹן הַר-צִיּוֹן וְעַל-מִקְרָאָהּ עָנָן | יוֹמָם וָעֶשֶׂי וַיִּנְהַ אֵשׁ לְהִכָּה לְיִלָּה כִּי עַל-כָּל-כְּבוֹד חָפָה:
 [ו] וְסִפָּה תְהִיָּה לְצַל-יוֹמָם מִחֶרֶב וּלְמַחְסָה וּלְמִסְתוֹר מִזָּרֵם וּמִמָּטָר: פ
במדבר נשא ז,פד: זֹאתוּ חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הַמִּשְׁחָ אֹתוֹ מֵאֵת נְשֵׂי־יִשְׂרָאֵל קַעֲרֹת כֶּסֶף שְׁתַּיִם עֲשֶׂרָה מִזִּרְקֵי-כֶסֶף שְׁנַיִם עֶשֶׂר כַּפּוֹת זָהָב שְׁתַּיִם עֲשֶׂרָה:

בבלי עירובין ב,א משנה. מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה - ימעט, רבי יהודה אומר: אינו צריך. והרחב מעשר אמות - ימעט, ואם יש לו צורת הפתח אף על פי שהוא רחב מעשר אמות - אין צריך למעט.

גמרא. תנן התם: סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה - פסולה, ורבי יהודה מכשיר. מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה וגבי מבוי תני תקנתא? - סוכה דאורייתא - תני פסולה, מבוי דרבנן - תני תקנתא. ואיבעית אימא: דאורייתא נמי תני תקנתא, אלא: סוכה דנפישין מיליה - פסיק ותני פסולה, מבוי דלא נפיש מיליה - תני תקנתא.

הרב שטרומ, מאורות הדף בשם האבודרהם, הלכות חנוכה, דורש מהקרא (**בר' וירא יט,ח**) **כי-על-כן באו בצל קרתי**, גי' מלת **צל** עולה 120 רמז ל-120 טפח שהם 20 אמה.

ספר אבודרהם חנוכה סדר הדלקת נר חנוכה ... שלשה דברים הם אם נתנו אדם למעלה מעשרים אמה פסולים. ואלו הן מבוי, נר חנוכה, סוכה, ושלשתן יש להם רמז מן הפסוק. מבוי שנאמר (**בר' וירא יט,ח**) **כי-על-כן באו בצל קרתי**. הקורה תהיה עד צ"ל (טט: גי' 120) טפחים ולא יותר וצ"ל טפחים הם עשרים אמה באמה בת ששה טפחים. סוכה שנאמר (**ישעיה ד,י**) **וספגה תהיה לצל-יומם** **מחרב** (טט: ל ציל גי' 120) חנוכה (**במ' נשא ז,פד**) **זאתו חנכת המזבח ביום** עולה למנין ק"כ (טט: גי' ר"ת ז' ח' ב' עולה 20 רמז ל-20 אמה, גי' **המזבח ביום** עולה 120 טפח).

בעקבות כך מצאנו המקור הבא **ר' חיים פלטיאל שמות תצוה פרק כט (מג) ונקדש בכבודי**. קאי על האהל דאהל יהיה נקדש בכבודי, ופי' רש"י בכבודי כדאמר הוא אשר דבר יי לאמר בקרובי אקדש, ולא אשכחן שדבר רק הנה, מ"י יש במדרש דכתיב והכהנים יתקדשו, פי' הנגשים אל יי יתקדש. ליקוט טעמים. ג' עניינים למעלה מכ' אמה פסולים מבוי סוכה נר חנוכה וכולם רמוזים בתורה. מבוי דכתיב (**בר' וירא יט,ח**) **כי-על-כן באו בצל קרתי**, הקורה תהיה עד צל טפחים ולא יותר וצ"ל טפחים הם כ' אמה באמת בת ששה טפחים. וכן סוכה דכתיב וסוכה תהיה לצל, ונר חנוכה דכת' זאת חנוכת המזבח **ביום**, בגי' ק"ך.

(**בר' וירא יט,ח**) **רַק** – תלשא, בתפקיד אחד של שיעור אחריה הנלמד מגי' מלת **צל** עולה 120 טפח היינו 20 אמה (כאשר 6 טפח לאמה בבנין), ללמד על גובה עליון ל-**קרתי** – קורת מבוי שהוא מדאורייתא רשות היחיד.

טט – על אותה דרך אפשר כי הפסוק **יונה ד,ה:**
וַיֵּצֵא יוֹנָה מִן-הָעִיר וַיֵּשֶׁב מִקְדָּם לְעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שָׁם סֶפֶה וַיֵּשֶׁב תַּחְתָּיהָ בְּצַל עֵד אֲשֶׁר יִרְאֶה מִה-יְהִיָּה בְּעִיר:

וַיַּעַשׂ – תרסא, בתפקיד שיעור **לוֹ שָׁם** כלל מלמד להגביל גובה **סֶפֶה** כשרה להיכר **וַיֵּשֶׁב תַּחְתָּיהָ** ישיבה **בְּצַל** שלה גי' צ"ל עולה 120 טפח היינו 20 אמה (כאשר 6 טפח לאמה בבנין)
 הפסוקים ב-**ישעיהו ד,ה – ו:** מלמדים על שיעורים אחדים (**ישעיה ד,ה**) **עַל** – תרסא, בתפקיד שיעורים של (א) זוויות מצהר השמש בימי התקופה בירושלים, (ב) גודל סוכה קטנה 7 על 7 טפחים, (ג) גובה סוכה (**ישעיה ד,י**) **וספגה תהיה לצל**

(**בר' וירא יט,ח**) **בְּצַל קַרְתִּי** – ב-תוך גובה קורה או סוכה של גי' צ"ל (120 טפח = 20 אמה).
 (**בר' וירא יט,ח**) **בְּצַל קַרְתִּי** – בשנוי מעט של האיות בצ"ל קורת"י = (במידה של מחסירין ומוסיפין) צ"ל בקורת"י = צ"ל גי' 120 טפח שהן 20 אמה, בקורת"י גי' 718 = רש"ת האח"ד (רשות היחיד)

ב-**בבלי עירובין ה,א – ב**, כדי שמבוי יקרא מבוי עליו להיות באורך ארבע אמות. אפשר כי הרמז לכך הוא בפסוק (**בר' וירא יט,ט**) **וַיֹּאמְרוּ וַיֵּשֶׁב תַּחְתָּיהָ וַיֵּשֶׁב מִקְדָּם לְעִיר וַיַּעַשׂ לוֹ שָׁם סֶפֶה וַיֵּשֶׁב תַּחְתָּיהָ בְּצַל עֵד אֲשֶׁר יִרְאֶה מִה-יְהִיָּה בְּעִיר:**
 (**וַיֹּאמְרוּ ו** – מונח פסק (לפי הכתר הממוחשב זה אינו מונח לגרמיה) **וַיֵּשֶׁב תַּחְתָּיהָ** – רביעי, לוט עמד סמוך או מתחת לקורת המבוי או ליד הלהי של המבוי המרומוז בטעם פסק, או שהפסק מרמז לגוד אחת (מחיצה יורדת מהקורה) ואנשי סדום אמרו לו לפנות דרך בתוך המבוי של לפחות ארבע אמות לפתח ביתו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: תנ"ך, סליק = סוף-פסק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

[ח] הנה-נא לי שתי בנות ... [יד] ויצא לוט ונדבר אל-חתיניו לקתי בנתיו

אפשר בא ללמד על המבוי ניתר בלחי וקורה שיהא בו שתי חצרות, כגון לוט דר בחצר אחת, ובחצר האחרת שני בתים לשתי בנות נשואות. ואם זה מבוי של חצר אחת אינו ניתר אלא בשני לחיים או בפס ארבעה ומשהו ואפשר כי זה מרומז בכתוב **וַיְדַבֵּר אֶל-חַתְיָנָיו לְקֵתֵי בְנֵתָיו** – שני פסק, כעין שתי לחיים, והתבנית טעם מונח רביעי, בתפקיד לפחות ארבע, ירמז לפס ארבעה ומשהו.

בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נ ... ד"א (בר' וירא יט, ח) פ'י-על-כן באו בצל קרתי מלמד שהטתה את הבית עליהם, א"ל אם בעית מקבלתון קבל בחלקך.

מדרש אגדה (בובר) בראשית פרשת וירא פרק יט, סימן ח (בר' וירא יט, ח) פ'י-על-כן באו בצל קרתי. מלמד שאמרה לו אשתו אנשי העיר נמנעו מלקבל אורחים, ואתה מכניסם לבית, רצונך שיהרגוך ויהרגוני, ואם אתה רוצה לקבלן חלוק עמי הבית, ויהיו האורחים בחלקך, על כן נאמר **(בר' וירא יט, ח) בצל קרתי**:

במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה י ... כמה דתימא (בר' וירא יט, ח) פ'י-על-כן באו בצל קרתי להלן שהיה לוט צדיק יותר מאשתו באו המלאכים בצל קורתו ולא בצל קורתה

פ'י-על-כן – מקף מקף כל אחד כרב-מצב, מקף אחד (א) לקבל אורחים ולהסתכן בהריגה; (ב) לא לקבל אורחים ולחיות. מקף שני (א) לקבל אורחים ולחלק הבית (ב) לא לקבל אורחים ולא לחלק את הבית. **פ'י-על-כן באו** – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות רמז שהיה לוט צדיק יותר מאשתו

בית הבחירה למאירי עירובין ה,א מבוי אין פחות משתי חצרות חצר אין פחות משני בתים אפשר כי בחצר אחת של מבוי כמו של לוט שני בתים (שלו ושל אשתו), ובחצר האחרת, שני בתים לשני חתנים נשואים לשתי בנות של לוט.

בבלי עירובין יד,א

עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת. הא תו למה לי? – סיפא איצטריכא ליה: כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רחב טפח. מנא הני מילי? – אמר רבי יוחנן, אמר קרא (מלכים א' ז'): ויעש את הים מוצק עשר באמה משפתו עד שפתו עגל סביב וחמש באמה קומתו וקו שלשים באמה יסב אתו סביב. והא איכא שפתו! – אמר רב פפא: שפתו שפת פרח שושן כתיב ביה, דכתיב (מלכים א' ז') ועביו טפח ושפתו כמעשה כוס פרח שושן אלפים בת יכיל. והאיכא משהו! – כי קא חשיב – מגואי קא חשיב. תניא רבי חייא: ים שעשה שלמה היה מחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה. מכדי, מקוה כמה הוי – אמה על אמה ברום שלש אמות. ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה. כמה מקוה. כל בשור – מים שכל גופו עולה בהן. וכמה הן – אמה על אמה ברום שלש אמות. ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה. כמה הוי להו – חמש מאה גרמידי, לתלת מאה מאה, למאה וחמשים חמשים, בארבע מאה וחמשים סגיא! – הני מילי – בריבועא, ים שעשה שלמה עגל היה. מכדי, כמה מרובע יתר על העגול – רביעי; לארבע מאה – מאה, למאה – עשרים וחמשה, הני מאה ועשרים וחמשה הוו להו! תני רמי בר יחזקאל: **ים שעשה שלמה שלש אמות תחתונות מרובעות ושתיים עליונות עגולות.** נהי דאיפכא לא מצית אמרת, דשפתו עגול כתיב, אלא אימא חדא! – לא סלקא דעתך, דכתיב (מלכים א' ז') **אלפים בת יכיל** (בלח), בת כמה הויא – שלש סאין, דכתיב (יחזקאל מ"ה) מעשר הבת מן הכר (הכור נפחו 30 סאין, עשירית היא 3 סאין). דהוה להו שיתא אלפי גריי (סאה). והא כתיב (דברי הימים ב' ז') מחזיק בתים שלשת אלפים (ביבש, ביחסי המספרים כמו בסיס 10 אמה על 10 אמה, גובה 5 אמות)! – ההוא לגודשא. אמר אבבי שמע מינה: האי גודשה תלתא הוי. ותנן נמי: שידה תיבה ומגדל, כוורת הקש, וכוורת הקנים, ובור ספינה אלכסנדריה, אף על פי שיש להן שולים והן מחזיקות ארבעים סאה בלח, שהן כוריים ביבש – טהורין.

שְׁתֵּי בָנוֹת – שתי קבוצות של מדת בת בים של שלמה שנפחו היה 2000 בת, נפח בת הוא שלושה סאים. 2000 בת כפול 3 סאים שווה 6000 סאים. 4000 מהן בחלק הרבועי של 10 אמה על 10 אמה בגובה 3 אמה, אלה 100 מקוואות של 40 סאה. בחלק העגול 2000 סאה, מחולק ב-40 סאה למקוה מגיב 50 מקוואות. סה"כ 150 מקוואות.

[יא] הפתח: [יב] ויאמרו האנשים אל – ר"ת ה' ו' ה' א' – בסדר הארץ ו'את השמים א'ת, שם אהו"ה הדעת, שם התנועה, עושה פלא.

בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נט, וַיְדַבֵּר אֶל-חַתְיָנָיו וגו', ארבע בנות היו לו שתיים ארוסות ושתיים נשואות לקוחי בנותיו אין כתיב כאן אלא **לְקֵתֵי בְנֵתָיו**,

רש"י (יד) חַתְיָנָיו – שתי בנות נשואות היו לו בעיר. **לְקֵתֵי בְנֵתָיו** – שאתן שבבית ארוסות להן.

חַתְיָנָיו לְקֵתֵי בְנֵתָיו – מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביעי, בקריאה עם פסק מלת **חַתְיָנָיו** מלמדת על חתני הנשואים לבנותיו. אפשר כי מיעוט הרבוי מלמד על שתי בנות נשואות. בקריאה ללא פסק מלת **חַתְיָנָיו** מלמדת על חתנים **לְקֵתֵי בְנֵתָיו** – המאורסים לבנותיו, והיות ובפסוק (יט, ח) ספר על **שְׁתֵּי בָנוֹת**, לכן בסה"כ לפחות ארבע בנות.

אבל אפשר כי **(יט, ח) שְׁתֵּי בָנוֹת** – מונח רביעי, מלמד על לפחות ארבע בנות, וכן **(יז, ח) לְקֵתֵי בְנֵתָיו** – מונח רביעי, מלמד על לפחות ארבע בנות,

בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נ"ג

(בר' וירא יט, טו) וַכְּמֹל הַשְּׁחָר עָלָה וַיֵּאֲצִיזוּ הַמַּלְאָכִים בְּלוֹט לְאֵמֶר, א"ר חנינא משיעלה עמוד השחר עד שיאיר המזרח אדם מהלך ארבעה מילין, משהאיר המזרח עד שתנן החמה ארבע מילין שנאמר **(יט, טו) וַכְּמֹל הַשְּׁחָר עָלָה** וכתוב **(בר' וירא יט, טו) הַשָּׁמֶשׁ יֵצֵא עַל-הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צִעְרָה**, ומסודם לצוער, ארבע מילין, א"ר זעירא המלאך היה מקדר לפניהם את הדרך, ומנין משהאיר המזרח עד שתנן החמה אדם מהלך ארבע מילין, **כְּמֹל**, **וַכְּמֹל**, מילתא דמיא למילתא, אמר רבי יוסי בר אבין אם יאמר לך אדם הדא כוכבתא דצפרא איילתא דשחרא, שקרן הוא פעמים פוחתת ופעמים שהיא מוספת, אלא כמין תרתין קרנין דנהורא סלקין ממדינחא ומנהרין לעלמא,

המשך **(בר' וירא יט, טו) קוּם קַח אֶת-אִשְׁתְּךָ וְאֶת-שְׁתֵּי בְנֵתֶיךָ הַנִּמְצָאֹת פֶּן-תִּסְפָּה בַּעֲזֵן הָעִיר**:

(יט, טו) קוּם – תרסא, שיעור זהו עמוד השחר כמין תרתין קרנין דנהורא סלקין ממדינחא ומנהרין לעלמא, **וַכְּמֹל הַשְּׁחָר עָלָה** – פשטא מונח זקף-קטן, (פשטא =) פושטות (עולות) ממזרח שתי קרני אור המרומזות בטעם זקף-קטן בתפקיד של שתיים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא ותורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק; **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; **השלישייה**: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.6 בראשית וירא יח,א (התשע"ז)

בראשית וירא יח,ז: וְהָ אָמַר הַמַּכְסֶּה אֵינִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה:

(בר' וירא יח,ז) וְהָ אָמַר (סלוק מפסוק קודם) טפחא אתנה **הַמַּכְסֶּה אֵינִי מֵאַבְרָהָם** – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן שני לימודים, מהפך פשטא שלפחות אחד מהם יוצא מפשט הכתוב.

לימוד (א) צווי לאברהם ולצדיקים ולדיינים **(בר' וירא יח,ז) וְהָ אָמַר** – (סלוק מפסוק קודם) טפחא אתנה כטעמי **(דב' וא' ז,ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל** טפחא אתנה, ללמד שה' מעודד את אברהם להתחזק בקבלת עול מלכות שמים, כי ה' מתגדל שמו כאשר מדת הרחמים כובש על מדת הדין המרומזת במלת **(בר' וירא יח,ז) וְהָ** (עם ו"ו) שמקובל לדרשה כה' ובית דינו. כדי ללמד זכות על יושבי עמק השידים, כפ' **[רש"י]** ... חמישה כרכין הללו שלו הן ... קראתי אותו אברהם, אב המון גוים, ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב, שהוא אוהבי?

לימוד הזכות ע"פ אברהם מתחיל ב- **(בר' וירא יח,ז) וְהָ אָמַר** ... **וְאַבְרָהָם עוֹדְנוּ עִמָּךְ לִפְנֵי ה'!** ובתוך לימוד הזכות פ' **[רש"י]** **(בר' וירא יח,ז)**

הַלְלָה לַיהוָה (השני) חולין הוא לך יאמרו כך היא אומנתו שוטף הכל הצדיקים ורשעים, כך עשית לדור המבול ולדור הפלגה.

טט – פעמים זקא-קטן בין שני קיסרים. ע"פ **רש"י** כך היא אומנתו חוזר ועושה (= חוזר וקורה) ופ' **[שפת"ח (ח)]** ... ט וקשה לרש"י דפשוטו של קרא משמע דאברהם לא היה מתפלל אלא שלא יעשה עוד כיוצא בזה, ולא היה מתפלל על אנשי סדום, ואם כן איך אמר בתפלתו אולי יש חמשים צדיקים, שמע מינה על אנשי סדום היה מתפלל, לכן פירש לא הוא ולא כיוצא בו, דלשון הזה כולל שניהם לעתיד ולהווה רצונו לומר היה מתפלל גם על ישראל כשיהיו חוטאים שלא ימית צדיקים עם רשעים, וזה שפירש אחר כך **(בר' וירא יח,ז) הַלְלָה לַיהוָה** לעולם הבא רצה לומר לדורות הבאים:

לימוד (ב) היוצא מפשט הכתוב ע"פ **[מדרש תנחומא וירא ו]** שסיכמו המתרגם (ברבים) אסור להסתכל בכתב (מפני שהתרגום ניתן בעל-פה), והקורא אסור ליתן עינו חוץ מן התורה, שלא ניתנה התורה אלא בכתב ...

(בר' וירא יח,ז) וְהָ אָמַר הַמַּכְסֶּה אֵינִי מֵאַבְרָהָם – הפשט, מאברהם איני מכסה אבל מאחרים אני מכסה. הדרש, התורה ניתנה בכתב, התרגום והפירושים ניתנו בעל-פה. התורה שבעל-פה היא המכוסה כדי שלא יהיה לאומות העולם אפשרות ללמוד אותה ולטעון שאף הם ישראל, בלי גיור וקיום תורה ומצוות כפי שמורים חכמי ישראל. הקב"ה מגלה התורה שהעל-פה לצדיקים ההולכים בדרכו של אברהם אבינו, ובידיעה זאת הם מדריכים את עם ישראל ויודעים להבחין על-ידה מה שאינו אמת ולדחות הדעות הכוזבות, נביאי השקר והמדיחים למיניהם.

[מדרש תנחומא וירא ו] מרמז שהכתוב יוצא מפשטו על הדיון על סדום, ומרמז בקצרה שה' לימד את התורה שבכתב ושבעל-פה לאברהם אבינו והוא קיים את שתייהן. **[מדרש תנחומא וירא ו]** מרחיב על מסירת התורה שבכתב ושבעל-פה למשה ולחכמים שאחריו ומשתמש בפסוקים שמופיעים גם ב-**[בבלי גיטין סב]** וב-**[ירושלמי פאה פ"ב,ה"ד]**, וב-**[ירושלמי חגיגה פ"א,ה"ח]** שבכל אחד מהם יש תוספות על **[מדרש תנחומא וירא ו]**.

(שמ' תשא לד,א) וְנֹאמַר ה' אֱלֹהֵימֶשֶׁה פְּסִלֵיךְ שְׁנִיגְלַחַת אֲבָנִים פְּרָאשְׁנִים

וְנִמְתְּבִיל עַל־הַלְחַת אֲתִי־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָנִי עַל־הַלְחַת הָרָאשִׁים אֲשֶׁר שְׁבַרְתָּ:

(שמ' תשא לד,ב) וְנֹאמַר ה' אֱלֹהֵימֶשֶׁה פְּתִיבֵלךְ אֲתִי־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה זִי עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה פְּתִי אֲתֶם בְּרִית וְאֲתִי־יִשְׂרָאֵל:

(הושע ח,ז) אֲכַתּוּב־אֶכְתְּבוּ לָךְ רַב־רַבִּי תוֹרָתִי כְמוֹתֵךְ נִחְשְׁבוּ:

[מדרש תנחומא (בובר) פרשת וירא ו] **(בר' וירא יח,ז) וְהָ אָמַר הַמַּכְסֶּה אֵינִי מֵאַבְרָהָם**. ילמדנו רבינו מי שהוא מתרגם לקורא בתורה, מהו שיסתכל בכתב, כך שנו רבותינו המתרגם אסור להסתכל בכתב, והקורא אסור ליתן עינו חוץ מן התורה, שלא ניתנה התורה אלא בכתב, שנאמר **(שמ' תשא לד,א) וְנִמְתְּבִיל עַל־הַלְחַת**, ואסור למתרגם ברבים להסתכל בתורה. אמר ר' יהודה בן פזי, מקרא מלא הוא, **(שמ' תשא לד,ב) וְנֹאמַר ה' אֱלֹהֵימֶשֶׁה פְּתִיבֵלךְ אֲתִי־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה**, הרי המקרא שנתנה בכתב, (טט: והמשך הכתוב) **(שמ' תשא לד,ב) זִי עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה** הרי התרגום שניתן בעל פה (טט: שכך מפרש הנאמר על-פיו). אמר ר' יהודה בר סימון **(שמ' תשא לד,ב) פְּתִי אֲתֶם בְּרִית וְאֲתִי־יִשְׂרָאֵל**, על ידי כתב ועל ידי פה, **(שמ' תשא לד,ב) זִי עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה**, אם קיימתה מה שבכתב בכתב, ומה שבעל פה על פה, **(שמ' תשא לד,ב) פְּתִי אֲתֶם**, ואם שניתה מה שבעל פה בכתב, ומה שבכתב בעל פה, לא כרתי אתך.

(שמ' תשא לד,ב) פְּתִי אֲתֶם בְּרִית – דרגא תבר טפחא, כעיו קבוצת פרטים הקשורים לנושא תורה שבכתב ותורה שבעל-פה, שעל כל אחד חלה אותה הלכה של קיום שתייהן, אז ברית כרותה בין ה' ובין ישראל. אמר ר' יהודה הלוי ב"ר שלום בקש משה שתהא אף המשנה בכתב, וצפה הקדוש ברוך הוא על שעתידין אומות העולם לתרגם את התורה ולקרוא אותה יונית, והן אומרים אף אנו ישראל (טט: בלי להתגיייר ובלי קיום תורה ומצוות כנדרש ע"פ תורה שבעל-פה), א"ל הקדוש ברוך הוא אכתוב לך רובי תורתך (טט: במקור **(הושע ח,ז) אֲכַתּוּב־אֶכְתְּבוּ לָךְ רַב־רַבִּי תוֹרָתִי**) ואם כן **(הושע ח,ז) כְּמוֹתֵךְ נִחְשְׁבוּ**: וכל כך למה, אלא שהמשנה מסטורן שלו של הקדוש ברוך הוא, ואין הקדוש ברוך הוא מגלה מסטורן שלו אלא לצדיקים, שנאמר **(תה' כה,ד) סוֹד ה' לִיבְרָאיוּ וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעַם**: וכן אתה מוצא אפילו בשעה שהקב"ה כעס על סדום מפני מעשיהם הרעים, ובקש הקדוש ברוך הוא להפוך את סדום, לא חתם הקדוש ברוך הוא גזר דינם עד שנמלך באברהם, (שנאמר) **[מנין ממה שקרינו בענין] (בר' וירא יח,ז) וְהָ אָמַר הַמַּכְסֶּה אֵינִי מֵאַבְרָהָם**.

(הפנית הרב א"מ פרל הי"ו) (רמב"ם תפילה ונשיאת כפים פ"ב,ה"ח) הקורא יש לו לדלג ממקום למקום בענין אחד כגון אחרי מות ואך בעשור שבפרשת אמור אל הכהנים, והוא שלא יקרא על פה שאסור לקרות שלא מן הכתב אפילו תיבה אחת, ולא ישהה בדילוג אלא כדי שישלים התורגמן תרגום הפסוק.

[רמב"ם תפילה ונשיאת כפים פ"ב,ה"א] אין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם, והמתרגם לא יגביה קולו יותר מן הקורא, ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא, ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי התורגמן, ואין התורגמן נשען ט לא לעמוד ולא לקורה אלא עומד באימה ובריאה, ולא יתרגם מתוך הכתב אלא על פה, ואין הקורא רשאי לסייע לתורגמן שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה, והקטן מתרגם על ידי גדול ואין כבוד לגדול שיתרגם על ידי קטן, ולא יהיו המתרגמן שנים כאחד אלא אחד קורא ואחד מתרגם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תברך – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תברך מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

בראשית וירא יח,כב: וַיִּפְנוּ מִשֵּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סְדָמָה וַאֲבָרְהָם עִוְרָדְנוּ עִמָּד לִפְנֵי ה':

וַאֲבָרְהָם – קדמא זקף-קטן במלה אחת, בתפקיד כעין מדת מוקדם והוא מאוחר בענין (מידה ל"א מל"ב מידות), מקשר כתוב זה אל תחילת הענין (בר וירא יח,יז), וְהָ אֶמְרַהּ הַמְּכַסֶּה אֲנִי מְאֲבָרְהֶם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה: ושם פ' [רש"י] ... קראתי אותו אברהם, אב המון גוים, ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב, שהוא אוהבי?

- 1. **בראשית וירא יט,טז:**
וַיִּתְמַהֲמְהוּ וַיַּחֲזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבְיַד-אִשְׁתּוֹ וּבְיַד שְׁתֵּי בָנָתָיו בַּחֲמַלְתַּת ה' עָלָיו וַיִּצְאָהוּ וַיִּנְחָהוּ מִחוּץ לְעִיר:
- 2. **בראשית חיי שרה כד,יב:**
וַיֹּאמְרוּ ה' אֱלֹהֵי אֲדָנָי אַבְרָהָם הֲקִדְהָ נָא לִפְנֵי הַיּוֹם וַעֲשֵׂה-חֶסֶד עִם אֲדָנִי אַבְרָהָם:
- 3. **בראשית וישב לט,ח:**
וַיִּמְאָן וַיֹּאמֶר אֶל-אִשְׁתּוֹ אֲדָנָי הֵן אֲדָנִי לֹא-יָדַע אֶתִּי מִה-בְּבִית וְכָל אֲשֶׁר-יֵשְׁלוּ נַתַּן בְּיָדִי:
- 4. **ויקרא צו ח,כג:**
וַיִּשְׁחָטוּ וַיִּקַּח מִשָּׂה מִדְּמָיו וַיִּתֵּן עַל-הַקֹּדֶף אֶזְנוֹ-אֶהְרֹן וְעַל-בָּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל-בָּהֶן רִגְלוֹ הַיְמָנִית:

שלשלת – הרב י"מ כרמל (מכון אבני שוהם) ע"פ קדושת לוי יש לנגגה בשלושה סלסולים, ויש המסלסלים רק שני סלסולים. הרב א"מ פערל הי"ו בשם גדולים ששלוש פעמים שלשלת במשמעות קשור אל המקור. לוט קשור בנאמנותו לאברהם וכאילו מרגיש תחינת אברהם על סדום ועליו, בעבד אברהם קשור אל אברהם, ביוסף קשור ליעקב,

(בר וירא יט,טז) – על בסיס ההסבר ב-**תורה שלמה [כח]** ע"פ מדרש מאור האפלה ל-**(ויקרא צו ח,כג) וַיִּשְׁחָטוּ** שרתת מהתרגשות, רתת והתרוצץ בין צערו על כספו, צערו על סדום כולה, על בנותיו הנשואות הנשואות בסדום צערו על חייו בסדום ובין הצורך להציל עצמו ומשפחתו שעמו בביתו. חזר ועשה חשבון נפש בין נאמנותו לאברהם כאשר לא גילה במצרים ששרה היא אשת אברהם (ואחות לוט) ובין על שעקר מאברהם והתישב בסדום. בדרך פנימיות התורה ע"פ הנידון בכגון בבלי יבמות עה – עה, מואבי ועמוני אסורים לבוא בקהל, מואבית ועמונית מותרים לבוא בקהל, השלשלת תרמוז שמנאמנות לוט לאברהם כאשר לא גילה במצרים ששרה היא אשת אברהם (ואחות לוט) השתלשלו רות המואבית אם מלכות בית דוד, ונעמה העמונית אשת שלמה אם רחבעם ואילו זכרי אומות אלו אמנם יכולים להתגייר אבל מופסקים מלבוא בקהל.

בראשית וירא כ"ג: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱתִי אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי וַאֲמַר לָהּ זֶה חֲסִדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי עִמָּדִי אֶל כָּל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר נִכְוֵא שְׁמָה אֲמַר־לִי אֶתִּי הוּא:
[ירושלמי מגילה פ"א ה"ט? (וילנה יג,א)] כל השמות הכתובים באבינו אברהם קודש חוץ מאחד שהוא חול **וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱתִי אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי** ויש אומרים אף הוא קודש שאילולי אלהים כבר התעו אותי. בין תפקידיה של תבנית הטעמים גרשיים מונח רביע נמצא התפקיד כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל. בין תפקידיה של תבנית הטעמים דרגא מונח רביע תיקון חטא אדם הראשון ותיקון שבירת הכלים שארע קודם לבריאה ודברים הנמשכים משני אלה. בין תפקידיה של תבנית הטעמים דרגא מונח רביע נמצא התפקיד כעין מנתק פרט מפרט אחר אבל גם נשאר מחובר אליו בקשר מוחלש. אפשר שתבנית הטעמים גרשיים דרגא מונח רביע היא הרכב של שתי התבניות זו על זו, ומשמעותה יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל וגם פרט מחובר בקשר חלש לפרט המתאר את היוצא מן הכלל.

וַיְהִי – גרשיים – יצא מן הכלל, כַּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱתִי – דרגא מונח רביע, זה הפרט המתאר את היוצא מן הכלל כאן אפשר שמלמד על עצמו שאברהם אבינו ושרה אמנו יצאו מן הכלל של עובדי עבודה זרה ובכללם בית אביהם והם מחוברים אל אֱלֹהִים שכאן הוא קודש שהפרישם מבית אביהם וקרבתם לאמונתו... הפרט המחובר בקשר חלש הוא **אֱלֹהִים מִבֵּית אָבִי** זרקא מונח סגול, תבנית טעמים שמוסיפה משהו מענין **מִבֵּית אָבִי** על **מִבֵּית אָבִי** ויובן שאברהם אבינו ושרה אמנו אמנם מבית תרח, אבל הם עדיין קשורים לבית תרח כי מנחור ומילכה עתיד לצאת כתואל וממנו תצא רבקה וממנה יעקב, ומנכדם לבן עתידות לצאת רחל ולאח, בלהה וולפה שמהן יצאו י"ב שבטי י-ה. **תורה שלמה** בשם מדרש אומר כי בלק בן-צפור הינו צאצא של אחד מבני נחור ומלכה. וממנו יצאה רות אם המלכות של בית דוד ומלך המשיח.

בראשית וירא כ"ג: העקירה השלישית של השכינה מהתחוננים בדור אנוש **כַּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱתִי – דרגא מונח רביע, אמנם כתוב באברהם אבינו אבל מפורש על זמן שאומות העולם החלו בעבודה זרה, שהחלה בדור אנוש.** רש"י מפנה לתרגום אונקלוס על הפסוק: 'והוה כד טעו עממיא בתר עובדי ידיהון יתי קריב ה' לדחלתיה' [ויהי כאשר טעו העמים אחרי עבודת ידיהם (עבודה זרה), אותי קירב ה' ליראתו].

בראשית וירא כ"ג: התיקון הראשון התיקון של הורדת השכינה לתחוננים מתחיל באברהם **כַּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱתִי – דרגא מונח רביע, ואברהם אבינו לא הלך אחרי אומות העולם.** רש"י מפנה לתרגום אונקלוס על הפסוק: 'והוה כד טעו עממיא בתר עובדי ידיהון יתי קריב ה' לדחלתיה' [ויהי כאשר טעו העמים אחרי עבודת ידיהם (עבודה זרה), אותי קירב ה' ליראתו].

כַּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱתִי – כאשר גבר יצר העבודה הזרה בעולם, עזב אברהם אבינו את מולדתו.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א - התשפ"ג: **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונח** - רבוי; **מחפץ** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** - מחרף; **תבר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** - ב"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשוטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקף השלישי; **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** - גרש - גרש"ם - יוצא מהענין; **קדמא** - אולא - בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט, **תלישא-קטנה** = **תראס** - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

כל אורח שברך לה' ו- **קורא בשם ה' אל עולם** הרי הוא כבן לאברהם שלימדו תורה, ולכן כאילו אברהם לא מת. בקבוצת ה"את" העצמאיים נמצא גם ה"את" הראשון בתורה (**בר' א,א**) **את השמים**. הקשר הרעיוני כאן הוא הקשר הרוחני "שמים" כ"חיי העולם הבא" קרבת הבורא, איחוד עם הבורא.

(בר' וירא יח,ט) **וְשָׁמְרוּ בְּרִית ה'** - פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז על שני לימודים, פשטא מרמז ששני הלימודים הם בפשט הכתוב. בדרך פנימיות התורה, אפשר כי שני הלימודים הם כהסברו של האדמו"ר ממ"ש המובא ב-**[דבר מלכות וירא התשע"ח, ע' לט, נקודות משיחות קדש, מאמר ש"פ וירא אדמו"ר ממ"ש כ' מרחשון התשל"ז]** והנה **שני ענינים אלו** ד-**(בר' וירא יח,ט)** **וְשָׁמְרוּ בְּרִית ה'** (המשכה מלמעלה למטה) לעשות צדקה ומשפט (המשכה מלמטה למעלה) **ישנם בכל אחד ואחד מישראל, במשך כל הדורות**. דנוסף על זה שכל עניני התורה הם נצחיים, ובפרט הענינים דמעשה אבות סימן ונתינת כח לבנים, הרי בנוגע לענין זה אומר בפירושו **אשר יצא את-בניו ואת-ביתו אחריו**, עד סוף כל הדורות. וצויו זה (שאברהם מצוה את בניו וגו') הוא נתינת כח מיוחד (נוסף על הניתנת כח' שמצד מעשה מעשה אבות) לכל אחד מישראל על שתי העבודות הנ"ל.

בתוך ההסבר הנ"ל נאמר כי **שני ענינים אלו** ... **ישנם בכל אחד ואחד מישראל, במשך כל הדורות** דבר זה מרומז בתבנית הטעמים של **(בר' וירא יח,ט)** **את-בניו ואת-ביתו אחריו ושמרו בְּרִית ה'** - פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין הקש, דבר החוזר וקורה. היינו שאברהם אבינו הוא בבחינת חי ומצוה לכל ישראלי בכל דור שהוא מתרבה ממלת "את" בכתוב **את-בניו** ... **וְשָׁמְרוּ בְּרִית ה'**, וזה חיזוק עצום בקבלת עול מלכות שמים לשמוע זאת מהאיש הראשון שהכיר את הבורא ויסד את עם ישראל. כל אחד מישראל היגע בתורה הוא תלמיד של אברהם אבינו כמו שנאמר ב-**[בראשית רבה וירא פרשה מט סימן ד]** תני ר"ש בן יוחאי אומר כל מי שיש לו בן יגע בתורה כאילו לא מת,

האיזכור הקרוב של התחזקות בקבלת עול מלכות שמים נמצא ב-**(בר' וירא יח,ט)** **וְהָ אָמַר הַמִּכְסָּה אֵינִי מֵאֲבֹתֵיךָ אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה**: **(בר' וירא יח,ט)** **וְהָ אָמַר** (סלוק מפסוק קודם) טפחא אתנה כטעמי **(דב' וא' ו,ד)** **שָׁמַע יִשְׂרָאֵל** טפחא אתנה, ללמד שה' מעודד את אברהם להתחזק בקבלת עול מלכות שמים, כי ה' מתגדל שמו כאשר מדת הרחמים כובש על מדת הדין המרומזת במלת **(בר' וירא יח,ט)** **וְהָ** (עם ו"ו) שמקובל לדרשה כה' ובית דינו. כדי ללמד זכות על יושבי עמק השידים, וכך כל אחד מישראל צריך להתחזק ב- **וְשָׁמְרוּ בְּרִית ה'**

לימודים ב- (יח,ט) הקשורים ל- (בר' לך יב,ה) ואת-הנפש אשר-עשו בחרן. **[דף על הדף בבלי סנהדרין יט,ב]** בגמ': כל המלמד בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו שנאמר **(במ' ג,א)** **ואלה תולדות אהרן ומשנה וכתבי (במ' ג,א) ואלה שמות בני-אהרן**, לומר לך, אהרן ילד ומשה לימד, לפיכך נקראו על שמו. והנה בגמ' להלן (צ"ט ע"ב) יליפין בגמ' דכל המלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו (בגמרא הגירסה עשאו) מקרא ד-**(בר' לך יב,ה) ואת-הנפש אשר-עשו בחרן** ע"ש, וצ"ע למה לי תרי קראי. (הקושה מדוע צריך שני פסוקים ללמד לכאורה אותו ענין) ואולי י"ל דבאמת הלימוד הוא מכאן **(במ' ג,א)** (שהמלמד כאילו ילדו) - אך כיון דכך הוא האמת, שוב א"ש (אחי שפיר - בא טוב, ולימוד זה ממש לימד על משמעות) הפסוק דהתם דכתיב **(בר' לך יב,ה) אשר-עשו**, דחשיב על שמם (של אברהם ושרה כאילו ילדו את הגרים). ובפרט דלפי המבואר בספרים הקדושים, דעיקר הענין בזה הוא כי ע"י לימוד התורה נחשב בנו מצד הרוח והנפש, ובן לבד חשיב בן מצד הגוף, המלמד תלמיד כאילו ילדו שייך להלכות כבוד רבו. **[אנציקלופדיה תלמודית כרך כו, כבוד רבו; מורא רבו (המתחיל בטור תרע"ו)]** ושנינו: **[טור תרע"ט]** אם זכה הבן לפני הרב - שלמד ממנו את רוב חכמתו, שהוא רבו המובהק - הרב קודם את האב בכל מקום - כלומר, בכל הדברים שיש בהם מניעת נזק או הבאת תועלת - מפני שהוא ואביו חייבים בכבוד רבו

[מחזור ויטרי סימן תכד] שנינו בכריית' שיהא אדם מפקח את חבריו ומקרבן לתורה תחת כנפי השכינה (לא מצאתי ברייתא כזו אבל בלשון זה **[אליהו רבה (איש שלום) פרשה ו]**). וכאותו שבא לפני הליל עצמו. ואמ' גייריני על מנת שתשימני כהן גדול. בפ"ב דשבת (לא, א), שכל המלמד תורה לחבירו מעלה עליו הכת' כאילו ילדו (הגירסה בבבלי סנה' צט,ב כאילו עשאו). שנא' **(בר' לך יב,ה) ואת-הנפש אשר-עשו בחרן**. ותרג' אונקלוס וית נפשתיא דשעבידו לאורייתא בחרן. וכל כך למה. מפני שמביאו לחיי העולם הבא: הוא היה אומר. הוא הליל היה אומר ד' דברים בלשון הבבלי.

(בר' וירא יח,ט) לָמַעַן - ארבעה דברים שאברהם אבינו שלמד ולימד תורה נהג לפיהם וכך צוה לבניו. **[משנה אבות פ"א,מ"ג]** הוא היה אומר **(ט: א)** נגד שמא אבד שמיה **(ט: ב)** ודלא מוסיף יסיף **(ט: ג)** ודלא יליף קטלא חייב **(ט: ד)** ודישתמש בתגא חלף: **[מחזור ויטרי סימן תכד]** **(ט: א)** נגד שמא אבד שמיה. כיצד מלמד שלא יוציא אדם שם במלכות **(ט: א)** אפשר שלא ידבר נגד המלכות) שכיון שיצא לו שם הורגין אותו ונוטלין את ממונו. **נגד**. מושך. כמו משכו. ומתרגם נגדו. אם ראית אדם שהמשיך עליו את השם הרי הוא כמו שאבד כבר שמו: ד"א **נגד שמא**. המושך עליו שם תורה. שעוסק בתורה להתנאות בה ולא לשמה אינו זוכה לשם. וכן הוא אומר אם נבלת בהתנשא. אם נושא ומגביה את עצמו אחרייתו יהיה נבל. שכל הורף אחר שררה. שררה בורחת ממנו. והדוחק את השעה שעה דוחקתו. כמו שמצינו בקרח. ובאבשלום. ובאדינה בן חגית:

(ט: ב) **ודלא מוסיף יסיף**. שנו רבותינו שאם שנה אדם מסכת אחת או שתיים ואינו מוסיף ומחזר עליהן סוף שישכח את כולן. מאחר שהוא מייאש מהן ותלמודו נוספה וכלה בידו לפיכך זקוק הוא לחזר אחריו. יסיף. כמו זוכרם לא יסוף מזרעם. ד"א **דמוסיף מט"ו** באב ואילך ללמד בלילות שהרי ארוכות הן מיכן ואילך. **יוסיף** יוסיפו לו ימים ושנים, כדאמ' בשילהי תענית, **ודלא מוסיף** שאינו סובר בתלמודו ללמד דבר מתוך דבר. ואף אינו מוסיף מן הלילות על הימים ללמד. יסיף. מאי יאסף. תרגם רב יוסף תקבריניה אימיה. בשילהי תענית.

(ט: ג) **ודלא יליף**, מי שלא למד תורה מימיו, **קטלא חייב**. חייב מיתה. דין הוא שימות שכן היא מידותיה של תורה מכלל הן אתה שומע לאו ומכלל לאו הן. כיצד. למד אדם תורה כי היא חיין ואורן מיין. לא למד. והרי מימינו מתקריין. ומסתלק מן העולם. וכן הוא אומר ושמתם את דברי אלה. זכה נעשית לו סם חיים. לא זכה נעשית לו סם מות. וכדא' משמחין לך. וזכה משמחין. (הגירסה הבאה מתאמה לאברהם אבינו) יש משניות שכת' בהן **ודלא יסבר קטלא קסמיין**. אם אינו סובר בתלמודו לכל קוסמיין ומתנבאים עליו שמיתתו קרובה לבא. ואית משניות דגרסי ודי לא ישפר. מי שאינו משפר בתלמודו להכין דבר מתוק. ושלשתן לשון אחד הן.

(ט: ד) **ודאשתמש בתגא חלף**. ושנשתמש בכתרה של תורה. שמתגאה ומשתחץ על בני אדם ומראה בעצמו כתר לכבודו בשביל כבוד התורה. חלף. נטרד מן העולם. ולא יאריך ימים כצל אשר אינו ירא מפני האלהים. שאינו עוסק בתורה לשמה אלא ליהנות עצמו. שכן מצינו בנדרים בפ' קונם יין שאינו טועם בר' טרפון שבא מעשה לידו והיה דואג על דבר זה כל ימיו. ועוד יש לפרש **המשתמש** בתלמיד חכם שנלט כתר של תורה, חלף. שכן מצינו בנדרים. שנענש אברהם על שעשה **(אנגדייא)** **(אנגדייא)** בתלמידי חכמים שנאמר וירק את חניכיו לילדי ביתו. ועוד ק"ו שהרי תלמידי חכמים הן כלי תשמישו של עולם. ומה אם מלך בשר ודם אין רוכבין על סוס ואין משתמשין בשרביטו. המשתמש בטכסיסו של מלכו של עולם על אחת כמה וכמה שחייב מיתה. ואעפ"כ אמרו חכמים לישתמש איניש במאן דתני ארבעה ולא לישתמש במאן דתני שיתא. ובכרייתא שנינו **ודאשתמש בתגא אבד ואילי ליה**. מלמד שכל המשתמש בשם המפורש אין לו חלק לעולם הבא. אי נמי המשתמש בכתרה של תורה. חלף. אין לו עוד שכר תורה שהרי קיבלו בכך שהרי מכבדין בכך אותו:

ב"ה טוב טעם ודעת למדוד (טו"ר) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א - התשס"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונח** - רבות; **מקף** פשטא - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** - מצרף; **תבר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** טפחא - קב"שעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** - סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקף; **השלישי**: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גריש"ם - יוצא מהענין; **קדמא ואלא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.8 בראשית וירא יח,א (התשע"ט)

בראשית וירא יח,ד: יקחנא מעט-מים ורחצו רגליכם ויהשענו תחת העץ:

עיקרי הלימוד בכתוב. נטילת ידיים לחולין, הסבר מדרשי לתגמול על מתן המים. הקפדת א"א בנושא ע"ז ומניעת תערובות. אמירת דברי תורה בסעודה בנוסף על ברכת המזון.

(בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים. הסבר הלכתי בנושא נטילת ידיים לחולין שהיא מרבנן. אברהם קיים מצוות דרבנן.

(בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים - מקף מונח מקף זקא-קטן, תחילה נברר הלימודים מטעמי מקף.

(בר' וירא יח,ד) יקחנא - מקף בורר בין נטילה בכלי (בעל קיבול לפחות רביעית) ובין נטילה בשולי כלים וחפני אדם לחבירו. ורק נטילה בכלי תקינה. כנאמר ב- **[משנה ידיים פ"א,מ"ב]** [*] **בכל הכלים נותנין לידים אפילו בכלי גללים בכלי אבנים בכלי אדמה אין נותנין לידים לא בדפנות הכלים ולא בשולי המחץ ולא במגופת החבית ולא יתן לחבירו בחפניו מפני שאין ממלאין ואין מקדשין**

(בר' וירא יח,ד) מעט-מים - שיעור מים לנטילת ידיים ליחיד. אפשר כי טעם מקף בורר את שיעורי המים לאחדים אם אין רביעית מים לכל הנוטלים כנאמר ב- **[משנה ידיים פ"א,מ"א]** [*] **מי רביעית נותנין לידים לאחד אף לשנים מחצית לוג (טט: = 2 רביעיות) לשלשה (כאן היו שלושה אנשים) או לארבעה מלוג לחמשה ולעשרה ולמאה רבי יוסי אומר ובלבד שלא יפחות לאחורן שבהם מרביעית מוסיפין על השניים ואין מוסיפין על הראשונים:**

(בר' וירא יח,ד) ורחצו רגליכם - שיעור כלי עריבת רגלים **[משנה ידיים פ"א,מ"א]** [*] **בו ביום נמנו וגמרו על עריבת הרגלים שהוא משני לוגין ועד תשעה קבין שנסדקה שהיא טמאה מדרס שר"ע אומר עריבת הרגלים כשמה:**

(בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים. - זקא-קטן בתפקיד שני לימודים. (א) ידיים שניות לטומאה ונוטלים מפני סרך תרומה, וזאת מצוה שיש לה סמך מהתורה. (ב) נטילת ידיים מפני כבוד ברכה.

(א) ידיים שניות לטומאה (טט: מרבנן) ונוטלים מפני סרך תרומה, וזאת מצוה שיש לה סמך מהתורה.

[חברותא חולין קו,א] אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן: זה שהצריכו חכמים נטילת ידיים לחולין זהו מפני סרך תרומה. והיינו, שתקנו חכמים שיהיו **"סתם ידיים"** טמאות כ"שניות לטומאה", וחייבו את הכהנים ליטול ידיהם לפני אכילת תרומה, כדי שלא יפסלוה במגע הידיים.

ולכן, תקנו גם נטילת ידיים לכל אדם, ואף לאכילת חולין, שמתוך כך יהיו הכהנים רגילים ליטול ידיהם ולא יפסלו את התרומה.

(בר' וירא יח,ד) יקחנא - מונח לפני **מעט-מים**. אפשר בתפקיד לרבות טעם או הסתעפות בדרך לימוד זאת, לא לרבות דרך לימוד שלישי.

ועוד טעם לנטילת ידיים - משום מצוה! ומבארין: מאי מצוה? אמר אביי: מצוה לשמוע דברי חכמים שתקנוה. רבא אמר: מצוה שיש לה סמך מהתורה היא, שיש לשמוע דברי רבי אלעזר בן ערך! שדרש את הפסוק. המקור ב- **[ספרא מצורע - פרשת זבים פרשה ב,פ"ד,מ"ה]** דכתיב בפרשת הזב **(וי' מצ' טו,יא) וְכָל אֲשֶׁר יִגְעַרְבֹּהוּ הָזָב וַיִּדְוֵהוּ לֹא-שָׁטָף בְּמֵיִם וְכִסְּוֹ בַּגְּדָיו וַיִּרְחַץ בְּמֵיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרְבֹה:** אמר רבי אלעזר בן ערך - מכאן, סמכו חכמים לנטילת ידיים מן התורה. וכדמפרש ואזיל.

אמר ליה רבא לרב נחמן: מאי, כיצד משמע מפסוק זה דין נטילת ידיים? (טט: אמר רב נחמן) דכתיב **זבב וַיִּדְוֵהוּ לֹא-שָׁטָף בְּמֵיִם**, ומשמעות הפסוק (טט: לכאורה) הוא - הא שטף הזב ידיו במים הרי הוא טהור, ודבר זה אינו נכון, כי הא (צריך) טבילה של כל גופו (טט: של הזב) במקוה בעי, ואין מועילה לו נטילת ידיו.

אלא, הכי קאמר קרא: (טהור) **הנוגע בזב** (נטמא טומאת ערב, אבל בשביל ברכה לאכילת חולין יטול ידיו, ראה הסבר (ב) לזקא-קטן), ו(גם) כמו כן אדם אחר שאינו זב (ולא נגע בזב), אלא ש(ידיו) לא שטף, (היינו לא) נטל, ידיו במים (בשביל ברכה לאכילת חולין), הרי הוא טמא. [ואסמכתא בעלמא היא. רש"י]. ומשמע שיש טומאות (טט: מרבנן) שנטהרות על ידי נטילת ידיים.

ההסבר הבא מהספר **[טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, תורת כהנים תזריע מצורע. פישר זלמן, אלעזר לב]** **(וי' מצ' טו,יא) וַיִּדְוֵהוּ** - טפחא ללא מרכא כשנוי משמעות ורבוי, ללמד על (אדם) אחר שלא שטף (ידיו לאכילת חולין) - טמא (ידיו טמאות) אמר רבי אלעזר בן ערך מיכן סמכו חכמים לטהרת ידיים מן התורה. רמז לגזרת רבנן לטהרת ידיים.

(ב) נטילת ידיים מפני כבוד ברכה. ובוזה נכלל נטילת ידיים אחרי לילה ונקיות.

[ילקוט יוסף השכמת הבוקר הערות סימן א - מהלכות השכמת הבוקר]

ואסור בהרן עם ידיים טמאות ומזוהמות וכן בכל שעה. [הקדמת הזוהר ס"ק קעא].

[חברותא - הערות ברכות מגא, 3]. טעם הנטילה מבואר בתוספות שזהו מפני כבוד הברכה, ואולם התוספות בפסחים (קטו א ד"ה כל), הרשב"א הרא"ה ומאירי פירשו שהטעם הוא, כיון שסתם ידיים טמאות הן חוששים שמא יגע בידו במשקה שבתוך הכוס ויטמא היין. וראה עוד בתוספות בחגיגה (יח ב ד"ה הנוטל) שכתבו שזהו משום נקיות.

(בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים. הסבר מדרשי לתגמול על מתן המים. הקפדת א"א בנושא ע"ז ומניעת תערובות.

[מדרש אגדה (בבב' וירא) (בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים] [על ידי שליח אף] הקדוש ברוך הוא נתן להם מים על ידי שליח, שנאמר **(שם' בשלח יז,ו) והקית בציור ויצאו מנגנו מים**. להם שנתן על ידי עצמו, אף הקדוש ברוך הוא נתן ע"י עצמו, שנאמר **(שם' בשלח טז,ח) בָּתַח ה' לָכֶם בְּעָרְבַּי בְּעֶשֶׂר לְאֵלֶיךָ וְלָחֶם בַּבֶּקֶר לְשַׂבֵּעַ:** **[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) וירא]**

(בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים. ר' אלעזר בשם ר' סימאי אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם. אתה אמרת **(בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים**, חייך שאני פורע לבניך הה"ד **(במ' חקת כא,יז) אָז יִשְׁרִי יִשְׂרָאֵל אֶת-שִׁבְיָהּ הַנְּתָת עָלַי בְּאֶרְץ-עֲנָנִי:** ... **(בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים ורחצו רגליכם**. מלמד שנדמו לו כערביים הולכי מדבריות, לכך אמר להם **ורחצו רגליכם: [רש"י] (בר' וירא יח,ד) כסבור שהם ערביים שמשתחווים לאבק רגליהם והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו.**

[רש"י] (בר' וירא יח,ד) יקחנא - על ידי שליח, **מסביר [שפת"ח ע] (הרא"ם)**, אין ההודעה של רש"י על מלת **יקח** (טט: בנין סביל) שפירושו ע"י שליח, דוה הוא דבר פשוט, דאם לא כן היה לו לומר אקחה, אלא ההודעה הוא על ששילם (הקב"ה) לבניו (ע"י שליח) וכו': **[רד"ק] (בר' וירא יח,ד) יקחנא מעט-מים** - אמר מעט למעט נדיבותו בפיו מדרך המוסר, על המים אמר **יקח**, ר"ל על ידי אחד מן העבדים אבל על הפת אמר **(בר' וירא יח,ה) וַאֲקָחָהּ פַת-לָחֶם** הוא בעצמו:

ורחצו - צווי כי הרי"ש פתוחה ואילו היה עבר מוסב לעתיד מפני הוי"ו היתה הרי"ש קמוצה, כמו **(שם' פק' מלא) [ורחצו מנגנו ורצה]**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **נתח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, **רבוי**; **דראג** – מצרף; **תבר** – מחלק, **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** = טרחא – שנוי משמעות, **רבוי מתפשט**; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, **תור לרבוב**, **מכל מקום**; **דראג תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, **1**; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שער, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

לומר אתם תרחצו רגליכם על ידי אחד מהנערים:

[אברבנאל] (בר' וירא יח) השאלה הו' באמרו יוקח נא מעט מים כי הנה מלת נא לשון בקשה לא יפול בזה. גם אמרו מעט מים הוא זר כי כיון שלא אמ' מעט בלחם לא היה ראוי לומר במים. גם והשענו יראה שאין ענין לו כי למה זה ישענו תחת העץ ולא יכנסו באהל או בבית: (התשובה לשאלה הו')

ולהיות כל בני הבית חולים נמולים והאהל מלא מהם הוצרך לומר למלאכים **יִקְחֵנָא מְעַט־מַיִם** ר"ל ע"י אחת מהאמהות ו**רַחֲצֵנוּ רַגְלֵיכֶם** (ט: בעצמכם) כי אין איש (ט: ט: בריא מהמילה) בבית לרחוץ (ט: ט: רק אמהות וא"א הקפיד על תערוכות). **(בר' וירא יח, ד) וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ** כי אין מקום באהל לשבת שם מפני החולים ולכן הוצרך שאברהם בעצמו יעשה כל העבודה הזאת מפני חסרון משרתיו בעבור חללים.

(בר' וירא יח, ד) מְעַט־מַיִם מקף ע"פ **[רד"ק]** מברר בין לקיחה מרובה ובין לקיחה מועטה.

(בר' וירא יח, ד) יִקְחֵנָא מקף ע"פ **[אברבנאל]** מברר בין משמע מלת "נא" כבקשה ובין משמע התנצלות.

(בר' וירא יח, ד) מְעַט־מַיִם ע"פ **[אברבנאל]** מקף מברר בין כמות המים הראויה ובין כמות המים המצויה בגלל הנסיבות. ראוי להביא מים רבים ע"י זכר אבל בגלל שהזכרים בבית אברהם חולים מברית המילה, אברהם מתנצל על שאינו יכול לשרת האורחים ע"י זכרים ומפאת הצניעות רק אחת מאמהות תביא להם **(בר' וירא יח, ד) מְעַט־מַיִם** לפי כוחה.

(בר' וירא יח, ד) יִקְחֵנָא מְעַט־מַיִם – מקף מונח מקף זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שני דברים, מרמז לתגמול הקב"ה בשתי נתינות מים לבני ישראל במדבר (א) **(שמי' בשלח יז, ו) והקִיף בַצֹּר וַיִּצְאֵנוּ מִמֶּנּוּ מַיִם** (ב) ד **(במ' חקת כא, יז) אֶזְרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֵי בְּאֵר עֵינֵי־לֵה:**

ע"פ **[רד"ק]** אברהם מיעט במתן מים, אז לכאורה היינו אומרים שתגמול הקב"ה לבניו יהיה במים במידה. אבל בשני התגמולים במדבר יצאו מים רבים. צ"ע בדברי הרד"ק. אבל ע"פ **[אברבנאל]** בבית אברהם היה אילוץ שהזכרים חלשים מהמילה ולכן התגמול לבני ישראל במדבר במים מרובים היה ראוי כמידת רצונו של אברהם לשרת את האורחים במידה מרובה.

(בר' וירא יח, ד) רַחֲצֵנוּ – טפחא ללא מרכא לפניה, בתפקיד שנוי ורבוי

מוצע לומר שהשנוי הוא ממה שנהגו אחרים שלא הקפידו על עבודה זרה ואילו אברהם אבינו והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו ולפי **[רד"ק]** צווה עליהם לרחוץ רגליהם ולהעביר בזה אבק רגליהם ואז אם הם ע"י לא ישתחוו לאבק כי הועבר בהריצה.

(בר' וירא יח, ד) רַחֲצֵנוּ – אתנה מגביל, בשיטת **[אברבנאל]** לא היו זכרים לשרתם, אברהם הגביל את האמהות מלרחוץ רגליהם.

(בר' וירא יח, ד) וְהִשְׁעֵנוּ – טפחא, (א) בתפקיד כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **תַּחַת הָעֵץ** ותפקיד (ב) האפיין המשותף

מתפשט (מלמד) אל הכתוב לפני כן. ע"פ **[זוהר א וירא קב, ב]** שהבאנו לבאור (בר' וירא יח, ד) העץ בדק האם הנבדק הניח ע"י ז' ומאמין בה', והאם הוא טמא יום או שבעה. כאן הבדיקה האם קיימו **וְרַחֲצֵנוּ רַגְלֵיכֶם** ואינם עע"ז והם טהורים.

[תורה שלמה סב] (בר' וירא יח, ד) וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הָעֵץ אין עץ אלא תורה שני' **(משלי ג, ח) עֵץ־חַיִּים הִיא לַמְסֻזָּקִים בָּהּ** וכך ראוי לכל אדם בעת שיבואו אליו אורחים יישב דעתם בדברי תורה **[מדרש אור האפלה]**

[שו"ת בית מרדכי חלק א סימן מו] מה פירושו של הביטוי "דברי תורה", שב-**[משנה אבות פ"ג, ג, א]:** "ר' שמעון אומר שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, כאלו אכלו מזבחי מתים, שנאמר כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום". תשובה לפני מתן התשובה צריך לציין שזהו הקו של ר' שמעון בן יוחאי שהיה בלהט נפשו מסור כולו ללימוד התורה.... הוא שאמר שגם בשעת אכילה חייב אדם לומר דברי תורה!

בפירושו לאבות המיוחס לרש"י (ע' הרחיד"א בשם הגדולים ערך רש"י) ד"ה ולא אמר: "ורגילין בני אדם לפטור את עצמן בברכת המזון". רש"י אינו מביא את המקור.

הרשב"ץ בפירושו "מגן אבות" על אבות, על סוף המשנה שם: אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאלו אכלו משלחנו של מקום - אומר: "ולא הספיק להם לפטור את עצמן בברכת המזון, אלא שדברו בו דברי תורה, הרי כאלו אכלו משלחנו של מקום. הר"ע מברטנורה בפירושו שם אומר: "ובברכת המזון שמברכים על השלחן יוצאין ידי חובתן וחשוב כאילו אמרו דברי תורה, כך שמעתי". הוא אינו מזכיר את פירושו של רש"י לאבות, התוספות יום טוב שם מביא את דברי הר"ע מברטנורה ומביא סמוכין נאים לדבריו מדברי אגדה ומדרשי המקראות, אבל לבסוף הוא מסיים את דבריו ואומר: "ואעפ"י שהצבתי ציונים להדמות ברכת המזון לדברי תורה אנ"י, מכל מקום לא נתישבה דעתי בפסוק הזה לצאת ידי חובתו בכך, דודאי ר' שמעון לאו בהכי מיירי, דאטו ברשיעי עסקינן שאינן מברכין ברכת המזון שהיא מצות עשה מן התורה; ומילי דאבות מילי דחסידות נינהו כדאמרינן בפרק המניח מאן דבעי למהיחי חסידא לקיים מילי דאבות".

ובראשית חכמה שער הקדושה פט"ו אומר: "וכתב החסיד ר' יוסף יעבץ לאבות פ"ג במשנה שלשה שאכלו: ויש נוהגים לשורר פזמונים או מזמורים אחר הסעודה ומנהג יפה להפטר מן העונש, אבל עיקר הדיבור הוא ממש לומר איזה דין או חידוש פסוק או הגדה". דבריו אלה של הראשית חכמה מובאים בשל"ה, שער האותיות, סעיף ו. והמגן אברהם לש"ע או"ח ריש סימן קע מביא להלכה את דברי השל"ה, שאין ברכת המזון פוטרת מלומר דברי תורה וצריך לומר בשעת הסעודה דברי תורה ממש. אלא רדאי בפשוטי עם עסקינן שאינם יודעי תורה ואינם קובעים עתים לתורה, ובוה שקורין שמע שחירת וערבית הם מקיימים את מצות למוד תורה... והם פוטרים את עצמם בברכת המזון מחובת אמירת דברי תורה בשעת הסעודה, זה לא קיום המצוה מן המוכרח. .... ואולי רשאים לשער כי במנהג שנהגו העם לפטור את עצמם בברכת המזון מחיוב אמירת דברי תורה בשעת הסעודה הם מסתמכים על זה שבברכת המזון אנו מזכירים תלמוד תורה וקיום מצוותיה וחוקיה באמרנו: "על תורתך שלמדתנו ועל חוקיך שהודעתנו". ומפני זה הם מורים היתר לעצמם ופוטרים עצמן בזכירה זו מן חובת אמירת דברי תורה בשעת הסעודה.

אנו למדים מכאן כי המכרך ברכת הזימון המוציאה את אחרים מידי חובת ברכת המזון דומה לענין חיוב טבילה (ע"פ **[בבלי ברכות כב, ב]**) כמלמד תורה לאחרים. ואם ברכת המזון נחשבת כדברי תורה לחיוב טבילה, הרי מסתבר הוא כי היא יכולה להחשב כדברי תורה גם מיתר הבחינות. ובכן אנו מוצאים כאן מקור להנוהגים, לפי הפירוש המיוחס לרש"י ולר"ע מברטנורה, לפטור עצמן בברכת המזון מחיוב אמירת דברי תורה בשעת הסעודה.

תַּחַת הָעֵץ – מרכא סלוק, בתפקיד רבוי הגבלות. הגביל את האורחין רק למקום תחת העץ (בצל האמונה) ושמא עע"ז הם שלא ישבו תחת ע"י. הגביל שיחתם לדברי תורה ואמונה בה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותך אמנתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מחפץ** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דנא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, וצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיו נושא/ים אחר/ים בתושב"ע פ.

1.9 בראשית וירא יח,א (התש"פ)

בראשית וירא יח,א: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְנֹאמְרוֹ לֵאמֹר לֹא אֵינְךָ אֲנֹשִׁים אֲשֶׁר-בָּאוּ אֵלֶיךָ הַלְלִיחָה הוֹצִיאֵם אֵלַינִי וַנְּדַעְךָ אִתָּם:
[בראשית רבה (תיאודור-אלבק) בר' פ' כו ד"ה כי טובות הנה]

אמר ר' שמלאי בכל מקום שאתה מוצא זנות אנדרומסייה באה לעולם והורגת את היפים ואת הרעים, ... ר' יהושע בן לוי (א') בשם בר פדיה כל אותו הלילה היה לוט מבקש רחמים על סדומיים והיי מקבלין ממנו, כיון שאמרו (בר' וירא יח,א) **הוֹצִיאֵם אֵלַינִי וַנְּדַעְךָ אִתָּם** לתשמיש אמרו (בר' וירא יח,א) **עַד קִי-לָךְ פָּה** עד כאן היה לך ללמד סניגורייה, מיכן ואילך אין לך רשות. **[שוכר טוב]** אין אתה רשאי לבקש עליהם רחמים כי מעשיהם כמעשה דור המבול שהיו כותבין גמומסיות לזכר ולבהמה.

[תורה שלמה לז] (בר' וירא יח,א) הוֹצִיאֵם אֵלַינִי וַנְּדַעְךָ אִתָּם גוים שאמרו תנו לנו אחת מכם ונהרגנו (או תנו לנו פלוני ונהרגנו ראה בעררה שלשון זה צריך בדיקה כי מותר למסור אחד מסוים) או נהרג את כולכם ייהרגו כולם ואל יתנו להם נפש אחת וכך בגלוי עריות **[מדרש אור האפלה]**

[הסבר תורה שלמה לז] (בר' וירא יח,א) במשנה [תרומות פ"ח מ"ב] מבואר (וכן נשים שאמרו להם עובדי כוכבים) כן תנו לנו אחת (כלשהי) מכם ונטמאה (ואם לאו הרי אנו מטמאים את כולם) יטמאו את כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל. ובירושלמי שם ה"י מבואר וכן הדין לשפיכת דמים שאם אמרו תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו ואם לאו הורגין את כולכם אפי' כולן נהרגין לא ימסרו נפש אחת מישראל כו', ואם ייחדו להן אחד כגון שבע בן בכרי ימסרו אותו ואל ייהרגו. ומ"מ אינה משנת חסידים, והלשון בהמאמר שלפנינו אינו מחזור מ"ש אחת צ"ל אחד כן מ"ש תנו לנו פלוני כי צ"ב, דהרי זה הוי בייחדו להן אחד מצד הדין מותר למסור וצ"ל דזה אתיא כהשיטה דס"ל דאפי' ביחדו רק בחייב מיתה כשבע בן בכרי, עי' ביו"ד קנו. ומה שסיים וכך בגלוי עריות לפי הדין זה רק בתנו לנו אחת (כלשהי) מכם אבל בייחדו להם אחת מוסרין אותה להציל האחרות, ונראה דבעל מדרש אור האפלה למד מכאן דאנשי סדום בקשו לטמאות את האנשים במשכב זכר וייחדו להם את האנשים ואף על פי כן מסר לוט את נפשו עליהם. יש ללמוד מכאן דבעריות הוא כמו בשפיכות דמים דאינה משנת חסידים למסור אפי' בייחדו להם אחת. וזה ד"ח.

[פירוש המשנה לרמב"ם מסכת תרומות פ"ח מ"ב] זה מוסכם לדברי הכל, ואין ר' יהושע חולק בו. וכן כל כיוצא בזה.
(בר' וירא יח,א) הוֹצִיאֵם אֵלַינִי – מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים **(לימוד א)** לא ייחדו – לא יוציאו **(לימוד ב)** ייחדו – יוציאו **(בר' וירא יח,א) וַנְּדַעְךָ אִתָּם**, **אִתָּם** – סלוק בתפקיד הגבלה, **(בר' וירא יח,א) וַנְּדַעְךָ** – טפחא בתפקיד כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב שאחריה וההטעמה שלו שהיא תכונת ההגבלה.

(בר' וירא יח,א) וַנְּדַעְךָ – טפחא בתפקיד שנוי והתפשטות האפיון המגביל שלמדנו לעיל לכתוב לפנינו. וזה שהסביר ב-**[הסבר תורה שלמה לז]** בייחדו להן אחד מצד הדין מותר למסור וצ"ל דזה אתיא כהשיטה דסבירה ליה דאפילו ביחדו (שיוציאו, מדובר) רק ב(אחד שכבר) חייב מיתה כשבע בן בכרי, עי' ביו"ד קנו.

בראשית וירא יח,ט: וַיֹּאמְרוּ גַם-הַלֵּאָה וַיֹּאמְרוּ הָאָחֵד בְּאֵלֶינִי וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט עֲתָה נִרְעֶה לָךְ מִהֵם וַיַּפְצְלוּ בְּאֵישׁ בְּלוֹט מֵאֵד וַיִּנְשְׂוּ לְשִׁבְרֵי הַדָּלָה:

פשט הפסוק מלמד על מקום ארצי עמוק מאד במוסריותו הירודה. אבל מרומז בו חלק מהתהליך שנגלמד בפרשת וישב. נדרש ב-**[בראשית רבה (וילנא) וישב פה]** על **(בר וישב לח,א) וַיְהִי בַעֲתָה הַהוּא וַיִּבְרַח יְהוֹנָדָה מֵאֶת אֶחָיו, וְהַקְבִּיָּה הִיא עוֹסֵק בּוֹרָא אורו של מלך המשיח**, זהו ברור צד האבא של מלך המשיח. מוצע ללמוד כי ברור צד האמא של מלך המשיח מרומז ב-**בר' וירא יח,ט: שְׁפוֹט עֲתָה** - זקא-קטן זקא-גדול, **[אמרי נועם הרבי מאיר בן אליזר הורוויץ מדזיקוב]** גי' שמות הטעמים ז"ק ז"ג עולה תת"ע (כעין הגר **(בר' עולה תקע"ו**). בעז"ה החונן לאדם דעת גילה לי (טט) כי גי' המלים המוטעמות ז"ק ז"ג עולה 395 + 475 = 870 עולה תת"ע (כעין הגר **(בר' וירא כא,ד) [תַּמְעַ [רש"י]** חזרה לגילולי בית אביה), הפרש מ-**תקע"ו** 576 - 870 = 294 עולה רצ"ד, עולה עי"ר דו"ד (שמואל ב') **[ואוצר הגימטריות של הרב ז"ר פאלוך זצ"ל]**. תבנית הטעמים ז"ק ז"ג מרמזת לגאולת הניצוצות הקדושים המפורזים בבריאה. אברהם אבינו וגואל במסעיו ניצוצות הקדושים כפי שהשם מזמן לו. מפאת דבקותו בה' יש מקומות בארציות שהוא לא יורד לתוכם. כמו שמלמד ב-**[פרי הארץ, רבי מנחם מנדל מויטבסק, ע' כ]** אמר אברהם: **(בר' לך טו,ח) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יְהוִה בְּמָה אֲדַע פִּי אֵיךְ שָׁנָה?** שהיה מתמיה על ירושת הארץ, איך אוכל להביא לשם לארציות התגלות אלוקות. ... איך אוכל להעלות ניצוצות (הקדושים) מארציות, כיון שאני עדיין דבוק בכ"ח מ"ה (טט: מ"ה ממילת בְּמָה).

[באר מים חיים] ד"ה **(בר' וירא יח,ט)**, ... ואמנם כיוון אברהם אבינו ע"ה אם ימצא בתוך העיר פירוש מובלע ומשוקע בינם דהיינו אפשר יש איזה נשמות קדושות הנמצא בתוכם שתעדיין לעמוד מהם (מהרשעים צדיקים או צדיק).
 והנה ממקום ארצי עמוק מאד במוסריותו הירודה מאיר ניצוץ קדוש עוצמתי מאד שלכך עשויה לרמוז תבנית הטעמים של **(בר' וירא יח,ט) גַם-הַלֵּאָה וַיֹּאמְרוּ הָאָחֵד בְּאֵלֶינִי וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט עֲתָה** – רביע ... זקא-קטן זקא-גדול בתפקיד ענין עוצמתי מאד.

ניצוץ קדוש שנשבה בידי כנען כפי פ'**[רש"י]** על **(בר' לך יב,ו) וַהֲפִנְעֵנִי אֲזָ בְּאֶרֶץ:** היה הולך את ארץ ישראל מזרוע של שם וגו'. הניצוץ הקדוש הזה נמצא שם מבראשית כפי שמעידה תבנית הטעמים של הפסוק **(בר' נח ט,כח) וַיֹּאמֶר אָרוּר כָּנְעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו:** - (סלוק) טפחא מונח אתנה מרכא טפחא סלוק כתבנית הטעמים של **(בר' א,א) בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:** עומד ומאיר מסדום ואברהם אינו יורד לגאלו.

לוט בן הרן אחיו של אברהם, דומה לאברהם במראה אבל לא בפנימיות אבל מבחינת אברהם **(בר' לך יג,ח) אֲנִישִׁים אִתָּם אֲנַחְנוּ:** לוט יורד מאָחָיו ודומה בזה ליהודה הירוד מאָחָיו. אבל מה' מצעדי גבר כונונו ונוטה בלוט את התת"ע (תעתווי תאוות) כדי שירד לסדום, ישא אשה מכנען מארץ ישראל לעתיד לבוא, שהיא תלד ללוט בין היתר שתי בנות זקונים והן מתוך שאיפה להקים את העולם מחדש אחרי מהפכת סדום ועמורה יולדות מאביהן שתי אומות מואב ועמון. ממואב יוצאת רות אם מלכות דוד, מעמון יוצאת נעמה שבנה רחבעם בן שלמה ממשיך את מלכות בית דוד בארץ-ישראל אחרי התפלגות ממלכת ישראל לשיניים אחרי מות שלמה.

המקור הבא סיכם את הנושא כך: **[דף על הדף בוא מציעא ב,א]** וביאר בבאר מים חיים (פר' נח) דהנה נאמר ב-**(תה' פט, כא) מְצֹאֵתִי דָּנָד עֲבָדֵי בְּשִׁמְן קֹדֶשׁ מְשַׁחְתִּיו:** ואמרו חז"ל (בראשית רבה מא, ד), 'היכן מְצֹאֵתִי אותו, בסדום', ופירושו המפרשים, מחמת שְׂדוּד בָּא מרות המואביה שהיתה מזרוע לוט שהיה בסדום, הנה המציאה הלז אין פירושו מצאתי אותו ממש שאחזתיהו בידו, כי אם לשון ראייה הוא שראה אותו מרחוק שעתיד דוד לעמוד מסדום,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתגה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.**

- 1. בראשית וירא יט, טז:**
וַיִּתְמַהֲמְהוּ וַיַּחְזִיקוּ הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ וּבְכַד-אֲשֶׁתוֹ וּבְיָד שְׁתֵּי בָנָתָיו בַּחֲמַלְתָּ ה' עָלָיו וַיַּצְאֵהוּ מִחוּץ לְעִיר:
- 2. בראשית חיי שרה כד, יב:** **וַיֹּאמְרוּ ה' אֱלֹהֵי אֲדָנִי אֲבָרְתֶם הַקֶּרֶה-נָא לִפְנֵי הַיּוֹם וְעֲשֵׂה-חֶסֶד עִם אֲדָנִי אֲבָרְתֶם:**
- 3. בראשית וישב לט, ח:** **וַיִּמְאָן וַיֹּאמֶר אֶל-אֲשֶׁת אֲדָנָיו הֵן אֲדָנִי לֹא-יָדַע אֶתִּי מִה-בְּבִית וְכָל אֲשֶׁר-יֵשׁ-לּוֹ נָתַן בְּיָדִי:**
- 4. ויקרא צו ח, כג:** **וַיִּשְׁחָטוּ וַיִּקַּח מִשָּׁה מִדְּמָמוֹ וַיִּתֵּן עַל-תַּנְדֵּף אֲנָן-אֶהְרֵן הַיִּמְנִית וְעַל-בֶּהֱן יָדוֹ הַיִּמְנִית וְעַל-בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיִּמְנִית:**
שלשלת – הרב י"מ כרמל (מכון אבני שוהם) ע"פ קדושת לוי יש לנגנה בשלושה סלסולים, ויש המסלסלים רק שני סלסולים.
הרב א"מ פערל הי"ו בשם גדולים ששלוש פעמים שלשלת במשמעות קשור אל המקור. לוט קשור בנאמנותו לאברהם וכאילו מרגיש תחינת אברהם על סדום ועליו, בעבד אברהם קשור אל אברהם, ביוסף קשור ליעקב,
הסבר לטעם שלשלת במלת (בר' וירא יט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ – על בסיס ההסבר ב-[תורה שלמה כח] ע"פ מדרש מאור האפלה ל-(ויקרא צו ח, כג) וַיִּשְׁחָטוּ שרתת מהתרגשות, רתת והתרוצץ בין צערו על כספו, צערו על סדום כולה, על בנותיו הנשואות הנשארות בסדום צערו על חיי בסדום ובין הצורך להציל עצמו ומשפחתו שעמו בביתו. חזר ועשה חשבון נפש בין נאמנותו לאברהם כאשר לא גילה במצרים ששרה היא אשת אברהם (ואחות לוט) ובין על שעקר מאברהם והתישב בסדום. בדרך פנימיות התורה ע"פ הנידון בכגון בבלי יבמות עה – עה, מואבי ועמוני אסורים לבוא בקהל, מואבית ועמונית מותרים לבוא בקהל, השלשלת תרמוז שנאמנות לוט לאברהם כאשר לא גילה במצרים ששרה היא אשת אברהם (ואחות לוט) השתלשלו רות המואבית אם מלכות בית דוד, ונעמה העמונית אשת שלמה אם רחבעם ואילו זכרי אומות אלו אמנם יכולים להתגייר אבל מופסקים (אפשר מרומז בטעם פסק) מלבוא בקהל.
[באר הפרשה – וירא (התשע"ו) הרב אברהם אלימלך בידרמן ע' יא] (בר' וירא יט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ – עוד עצה להתגבר בעת הנסיון ... - (בר' וירא יט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ שלא ימהר למלא תאוותו, ולא יחשוש שעוכב ואיחור התאוה יזיק לו, ע"פ [טעמא דקרא, הרב שמריהו יוסף חיים קנייבסקי (אוצר החכמה) ע' 15] הארכת זמן הענין, ריחוק זמן שיקרה הענין.

הסבר לטעם פסק במלת (בר' וירא יט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ –
[יאר הפסיק, הרב י"א שפירא זצ"ל] ... ועוד יש לומר ע"פ רש"ר הירש זצ"ל שהיה (לוט) מופסק מדעתו כדי להכריע בדבר (בגלל בשורת חורבן סדום ואבדן משפחתו הקרב דעתו הייתה משובשת)
[אור החיים] (בר' וירא יט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ הַאֲנָשִׁים. הגם שאחד מהם הוא המציל את לוט אבל האחר שבא להפוך אין לו לעשות ב' שליחיות, אפשר לומר כי להיות שהמציל שהוא רפאל הוא המציל וגבריאל אינו אלא מסייע לא מקרי זה עושה ב' שליחיות. וטעם גבריאל שסייע אין זה אלא מכשירי השחתת סדום שלא יתעכב כל עוד שהיה לוט בתוכה והיה רפאל מונעו מעשות דבר עד שיצא לוט:
(בר' וירא יט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ וַיַּחְזִיקוּ הָאֲנָשִׁים – מוצע הסבר לכתוב זה ע"פ הבנה ב-[אור החיים] המבוסס על תפקיד טעם פסק כמופע של מידה י"א מל"ב מידות של ראבריה"ג "סדור שנחלק". בקריאה עם פסק החל מסוף הפסוק הקודם **(בר' וירא יט, טז) פֶּן-תִּסְפָּה בְּעֵינַי הָעִיר:** **(בר' וירא יט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ** ההתמהמות היא של לוט כי המלאכים פונים אליו.
בקריאה ללא פסק **(בר' וירא יט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ הַאֲנָשִׁים** ההתמהמות היא של המלאכים שהיה רפאל מונע מגבריאל מעשות דבר עד שיצא לוט:
(בר' וירא יט, טז) וַיִּתְמַהֲמְהוּ וַיַּחְזִיקוּ – פסק בין שתי המלים להפריד בין שתי אותיות מהאותיות אהו"י מפני שהמלה הראשונה מסתיימת באות "הא" והמלה הבאה פותחת באות "ווי". אבל יש להקשות כי גם במלים **וַיַּחְזִיקוּ הַאֲנָשִׁים** הראשונה מסתיימת ב-"ווי" והאחרת פותחת ב-"הא" ואין פסק ביניהם.

בראשית וירא כ"א: **וַיֹּאמֶר אֲבָרְתֶם כִּי אֲמַרְתִּי כִּי אֵין-יִרְאַת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה וְהִרְנֵנִי עַל-דְּבַר אֲשֶׁתִּי:**
מחלוקת גירסאות בטעמי הקרא **כִּי אֲמַרְתִּי**. כתר, מגנס, מאור **כִּי אֲמַרְתִּי** - רביע
קורן, מקראות גדולות הוצאת ווין התרי"ט, תורה שלמה, מקראות גדולות עם מלבי"ם ועוד **כִּי אֲמַרְתִּי** – זקף-קטן.
לפי הגירסא של קורן ואחרים הקרא **וַיֹּאמֶר אֲבָרְתֶם כִּי אֲמַרְתִּי כִּי אֵין-יִרְאַת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה** מכיל שלוש פעמים זקף-קטן בין שני קיסרים ומשמעותו **חזקת (עוצמת) חוסר יראת א-לקים במקום**. אפשר שגם הרביע שבין משמעויותיו "שרובצים עליו הרבה ענינים" מבטא אותו רעיון.
טט - שלוש פעמים זקף-קטן בין שני קיסרים, חוזר וקורה, להדגיש את תוקף **כִּי אֵין-יִרְאַת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה** ראה גם **יז, וז**, ראה **בראשית ג, א** **והנחש היה ערום וגו'** שלוש פעמים זקף-קטן בין שני קיסרים, להדגיש את תוקף היצר הרע לבטל יראת א-לקים

בראשית וירא כא, ז: **וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה וַיִּקְרָא מְלֹאךָ אֱלֹהִים אֶל-הַגֵּר מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מִה-לָּךְ הַגֵּר אֶל-תִּירָאִי כִּי-שָׁמַע אֱלֹהִים אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה בְּאֲשֶׁר הוּא-שָׁם:**
וַיִּשְׁמַע – מונח כרמז לאפשרות של דרשות אחדות על תבנית הטעמים שאחריו.
(א) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה – מונח זרקא מונח סגול, מוסף מהנער על הנער וממהר קבלת תפילת החולה כפי' **רש"י** (ז) **אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה** - מכאן שיפה תפלת החולה לעצמו מתפלת אחרים עליו (ראה ב"ר נג, יד), והיא קודמת להתקבל.
(ב) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה – מונח זרקא מונח סגול, כעין גריעה ממידת הדין והוספה במידת הרחמים, כפי' **רש"י** **בְּאֲשֶׁר הוּא-שָׁם** - לפי מעשים שהוא **[עושה]** עכשיו הוא נדון, ולא לפי מה שעתידי לעשות (ר"ה טז, ב); לפי שהיו מלאכי השרת מקטרגים עליו ואומרים: רבוננו של עולם, מי שעתידי להמית את בניך בצמא אתה מעלה לו את הבאר? והוא משיבן: עכשיו מה הוא, צדיק או רשע? אמרו לו: צדיק. אמר להם: לפי מעשיו של עכשיו אני דנו, וזהו **בְּאֲשֶׁר הוּא-שָׁם**.
בְּאֲשֶׁר – מרכא מרבה בקיטרוג שהיו מלאכי השרת מקטרגים עליו, ועוד מרבה בעבירות שעתידי להמית בני ישראל
הוּא-שָׁם – מקף בורר בין מעשי הנידון בעת הדיון ובין מעשיו בעתיד
הוּא-שָׁם – סלוק מגביל, כתשובת הקב"ה למלאכים המקטרגים לפי מעשיו של עכשיו אני דנו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחקה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

בראשית וירא יח,יב: ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה לי עדנה ואדני זקן:

[בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה מח סימן יז]

[יח, יב - ג] **ותצחק שרה בקרבה לאמר** זה אחד מן הדברים ששינוי לתלמי המלך **ותצחק שרה** בקרוביה **לאמר ואדני זקן**, אמרה האשה הזו כל זמן שהיא ילדה יש לה תכשיטים נאים, ואני **אחרי בלתי היתה לי עדנה**, תכשיטים, היך מה דאת אמר **(יחזקאל טו,יא) ואַעֲרָךְ עֲדֵי וְאַתְּמָה צְמִידִים עַל-יְלִידֶיךָ וְרַכִּיד עַל-גִּוְרֶיךָ**: האשה הזו כל זמן שהיא ילדה יש לה וסתות ואני **אחרי בלתי היתה לי עדנה** עידונים, האשה הזו כל זמן שהיא ילדה יש לה עידויין ואני **אחרי בלתי היתה לי עדנה**, זמני, אלא **ואדני זקן** רב יהודה אמר טוחן ולא פולט, אמר רבי יהודה בר' סימון אמר הקדוש ברוך הוא אתם מילדים עצמכם (כעין מצעירים עצמכם) ומזקינים (בלשונכם) את חבריכם ואני זקנתי (קדמון) מלעשות נסים (לברוא ולהשגיח בהשגחה פרטית).

[שכל טוב (בובר)] (בר' וירא יח,יב) ותצחק שרה בקרבה בינה לבין עצמה: **לאמר**. ברוח הקודש נתפרסם שכך צחקה כמתמהת: **אחרי בלתי**. אחר שבלה הבשר, ונצרר הדם, יהא דבר זה, ואעפ"כ אם **היתה לי עדנה**, כלומר עידן ווסת של נשים, הייתי יכולה להוליד אלא **ואדני זקן**, טוחן ואינו פולט, ולפיכך אי אפשר:

[תורה שלמה קנב] ע"פ [מדרש הגדול] ... מאי בקרבה בלבה צחקה ולא הוציאה בפיה

(בר' וירא יח,יב) ותצחק שרה – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אפשר שכאן רבוי סיבות ל"ותצחק שרה" משמחה, מתמיהה, מזכיה בתכשיטים או העדנה נמשלת לתכשיטים, עידונים כמשל לוסתות, עידויין כמשל לזמן להרות.

[שם משמואל בראשית פרשת וירא שנה תרעא] ... ונראה דכשנסתכל בכתובים נראה שיש שינוי בין ההבטחה שבסוף פרשת לך לך לבשורת המלאך, דשם נאמר (בר' לך יז,טז) וגם נתתי ממנה לך בן, מיוחס לאברהם, עוד שם (בר' לך יז,יט) שרה אשתך ילדת לך בן, עוד שם (בר' לך יז,כא) אשר תלד לך שרה, ובשורת המלאך נאמר (בר' וירא יח,י) והנה בן לשרה אשתך מיוחס אחריה. והענין מבואר בזוה"ק שכל שהוא מצד הנוקבא אינו מוליד, ובאמת יצחק אבינו היה מצד הנוקבא ולא היה ראוי להוליד, אך ע"י העקידה שפרחה נשמתו חזרה אליו נשמה מצד הדכורא, כ"ז מבואר בזוה"ק. והנה ענין העקידה לא הי' נודע אז, ובכך שפטה שרה (מעצמה) שמחתם שהבן יהיה מצדה לא יוליד אם כן אינה מקוימת הנבואה ששמעה מאברהם שאמר הקדוש ברוך הוא (בר' לך יז,טז) וברכתיך לגוים מלכי עמים ממנה יהיו: ע"כ צחקה על הבטחת המלאך ולא היתה בעיניה כלום. וזוה יובן לשון הפסוק שאמרה (בר' וירא יח,יב) אחרי בלתי היתה לי עדנה, שהיל"ל (שהיה לה לומר) תהיה לי עדנה. ולהנ"ל יובן שפיר דאמת הדבר שכבר ראתה שחזרה לנערותה, אך כוונתה היתה אחר שהיא בלבד חזרה לנערותה ולא הוא א"כ יהיה הבן מסטרא דנוקבא ולא יוליד, וז"ש (בר' וירא יח,יב) ואדני זקן, וא"כ לא תצא מחשבתם הרצויה לפועל, כי כל כוונתם היתה שילידו בן שתצא ממנו האומה הישראלית, והבן שילידו מבשורה זו הלא לא יוליד. והגם שהיתה מצפה ובוטחת שיקום מאמר השי"ת ותלד בן שיצא ממנו אומה הישראלית אבל הבן שיצא מבשורה זו הלא לא יוליד, א"כ היתה ההבטחה לצחוק בעיניה ולא נחשבה לכולם אצלה.

(בר' וירא יח,י) לשרה אשתך – מונח מרבה אתנה מגביל. בסה"כ רבוי הגבלות הבאות משרה. ע"פ **[שם משמואל וירא תרעא]** (הגבלה א) בבשורת המלאך הבן מיוחס אחריה (אחרי שרה אמו). והענין מבואר בזוה"ק שכל שהוא מצד הנוקבא אינו מוליד, ובאמת יצחק אבינו היה מצד הנוקבא ולא היה ראוי להוליד, (הגבלה ב) שפטה שרה (מעצמה) שמחתם שהבן יהיה מצדה לא יוליד אם כן אינה מקוימת הנבואה ששמעה מאברהם שאמר הקדוש ברוך הוא (בר' לך יז,טז) וברכתיך לגוים מלכי עמים ממנה יהיו: (הגבלה ג) ע"כ צחקה על הבטחת המלאך ולא היתה בעיניה כלום.

(בר' וירא יח,י) והנה בן – טפחא בתפקיד כפותה טפה להתאפיין מהגלמד מהכתוב אחריו **(בר' וירא יח,י) לשרה אשתך** מה יכריע בעתיד הבן. ההגבלות שמנינו או הבטחת ה' לאברהם אבינו אבי הבן הקודמת להגבלות. טעם מקף בכתוב **(בר' וירא יח,י) והנה בן** – בתפקיד בורר בין (א) אינו מוליד (ב) מוליד טעם טפחא בכתוב **(בר' וירא יח,י) והנה בן** – בתפקיד שנוי ע"פ **[שם משמואל וירא תרעא]** בעקידה יחול שנוי, פורחת מהבן נשמת הנוקבא שבה מצד אמו שאינו מוליד, חוזרת אליו נשמה מצד הדוכרא המיוחסת אחרי אברהם ואז מוכשר להוליד כהבטחת ה' אל אברהם אבינו.

(בר' וירא יח,יב) אחרי בלתי היתה לי עדנה – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב, לפי **[שם משמואל וירא תרעא]** הפשט ששרה חזרה לנערותה והיא תלד, והיוצא מהפשט היא מחשבת שרה ששפטה מעצמה שהיות והוא נמשך מצד נוקבא הבן לא יוליד ולכן לא תצא ממנו האומה הישראלית. **(בר' וירא יח,יב) ואדני זקן** – טפחא סלוק. לפי **[שם משמואל וירא תרעא]** סברה שרה שהבן שילידו אברהם ושרה מבשורת המלאך לא יוליד.

אבל יש לי להביא הבנה אחרת ע"פ טעם טפחא במלת **(בר' וירא יח,יב) ואדני זקן** [תורה שלמה קנב] **(בר' וירא יח,יב) ואדני זקן** שכן מציינו בנשים קדמוניות שקוראות לבעלי רבי ... ומתרגמים ורבוני סיב. ע"פ ההערה **[כת"י בהוספה א' באדר"ג בהוצאת שכתר קלו, ובתנחומא חיי שרה]** אבל אברהם אשתו מכבדתו וקוראתו אדני.

ואפשר כי זה אחד המקורות ל-**[רמב"ם אישות פט"ו,ה"ט]** וכן צו חכמים על האשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי ויהיה לו עליה מורא ותעשה כל מעשה ש על פיו ויהיה בעיניה כמו שר או מלך מהלכת בתאות לבו ומרחקת כל שישנא, וזה הוא דרך בנות ישראל ובני ישראל הקדושים הטהורים בזיווגן, ובדרכים אלו יהיה ישובן נאה ומשובת.

(בר' וירא יח,יב) ואדני – טפחא בתפקיד רבוי כבוד הבעל. שרה כבדה את אברהם כרב שלה. טפחא בתפקיד שנוי. הפשט מלמד על תגובה ספקנית לבשורה ולשנויים בפועל בשרה, טעם טפחא **ואדני** – מלמד, ששרה בקשה מיד שיחול שנוי באברהם רבה, שטעם מלת **זקן** – סלוק מרמז למוגבלות בהולדה כנדרש ב-**[בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה מח סימן יז]** וישוב להוליד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי מצוותו האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשט** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מדרגה; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4 ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גריש = גרישיב – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.12 בראשית וירא יח,א (התשפ"ג)

בראשית וירא יח,כב: ויפנו משם האנשים וילכו סדמה ואברקהם עודנו עמד לפני ה'

(בראשית רבה (וילנא) (פרשת וירא) פרשה מט סימן ז) (בר' וירא יח,כב) ויפנו משם האנשים, הדא אמרת אין עורף למלאכים, וילכו סדמה ואברקהם עודנו עמד לפני ה': א"ר סימון תיקון סופרים הוא זה (ט: ט: כתוב כך לכבוד השכינה) (ש(באמת) השכינה היתה ממתנת לאברהם (ט: לבקשת אברהם ב-יח,ג)).

(בר' וירא יח,כב) ויפנו משם האנשים – מהפך פשטא זקא-קטן, מהפך פשטא זקא-קטן מרמז לשני למודים, מהפך פשטא זקא-קטן מרמזו שלפחות אחד מהלמודים יוצא מפשט הכתוב, כאן הפשט אומר שהאנשים פנו שמשמעו סובבו גופם. ואילו **"מ"ר וירא מט ז,ז** לומד אין עורף למלאכים, היינו **וילכו סדמה** בלי לסובב גופם. אלא אם נאמר שלהתחילה היו פניהם לכיוון סדום ומלת **ויפנו** במשמע עזבו. אבל אז הכתוב **(יח,כב) ויפנו משם האנשים** יתר והיה לו לכתוב "וילכו האנשים סדמה".

למוד שני יהיה כנלמד ב-**[מדרש אגדה (בבב) (יח,כב) ויפנו משם האנשים]**. שפינה מהם כל מדת רחמים:

ואברקהם - קדמא זקא-קטן במלה אחת, בתפקיד כעין מדת מוקדם והוא מאוחר בענין (מידה ל"א מל"ב מידות),

מקשר כתוב זה אל תחילת הענין ששם אברהם ביקש מהשכינה להמתין לו כי עליו לקבל האורחים (שלשה המלאכים) כנלמד במדרשים **[מדרש אגדה (בבב) (בר' וירא יח,כב) ואברקהם עודנו עמד לפני ה': מכאן אתה למד שהקב"ה שמע לאברהם שאמר (בר' וירא יח,ג) אל-נא תעבר מעל עבדך:]**

[מדרש הגדול] (בר' וירא יח,כב) ויפנו משם האנשים ... ואברקהם עודנו עמד לפני ה': אין ראוי למקרא לומר אלא וה' עודנו עומד לפני אברהם, שכן תחלת הענין (בר' וירא יח,ג) אל-נא תעבר מעל עבדך: אלא אמר ר' סימון תיקון סופרים זו שכינה היתה ממתנת לאברהם.

וגם מקשר אל **(בר' וירא יח,ז) ויה' אמר המכסה אני מאברקהם אשר אני עשה: ושם פ' [רש"י] ... קראתי אותו אברהם, אב המון גוים, ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב, שהוא אוהבי?**

(בר' וירא יח,כב) ואברקהם עודנו עמד לפני ה': (תיקון סופרים) למעשה השכינה ממתניה אל (בר' וירא יח,כב) ויגש אברקהם – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד כעין סמוכין. השכינה ממתניה לתפלת אברהם.

בראשית וירא יח,כג: ויגש אברקהם ויאמר האף תספה צדיק עם-רשע:

וילקוט שמעוני תורה פרשת וירא רמז פג] (טט: ענין א) (בר' וירא יח,כג) ויגש אברקהם ויאמר האף תספה צדיק עם-רשע:

(טט: ענין ב) ואברקהם עודנו עמד לפני ה': אמר ר' ישמעאל תקון סופרים הוא זה (ט: ט: כתוב כך לכבוד השכינה) (ש(באמת) השכינה היתה ממתנת לאברהם, (טט: ענין ג) (בר' וירא יח,כג) ויגש אברקהם ויאמר וגו' . רבי יהודה ורבי נחמיה ורבנן רבי יהודה אומר הגשה

למלחמה ויגש יואב והעם אשר עמו וגו' למלחמה רבי נחמיה אומר הגשה לפיוס כד"א ויגשו בני יהודה אל יהושע לפיוס, רבנן אמרין הגשה לתפלה כד"א ויהי כעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ה' אלהי אברהם יצחק וישאל היום יודע כי אתה אלהים בישראל וגו' ר"א פשיט ליה אם למלחמה אני בא אם לפיוס אני בא, ר' פנחס ורבי לוי בשם רבי יוחנן זה שהוא עובר לפני התבה אין אומרים לו בוא ועשה בוא וקרב בוא ועשה קרבן של צבור אלא בוא וקרב להתפלל, (טט: ענין ד) אמר ר' תנחומא למה התקינו ברכת חמש עשרה עד שומע תפלה (טט: וברכת שומע תפלה היא ה"ט"ו כאשר היו רק י"ח ברכות, או אחרי שהתקינו ברכה "ולמלשינים" כברכה י"ב אז ט"ו עד "שומע תפלה" אליה והיא ה"ט"ו) כנגד ט"ו אזכרות שב-(תה' כט) ה'בו לה' בני אלים עד ה' למבול ישב שהוא מכלה את הפורענות מלבוא לעולם, ר' הונא בשם ר' אחא (בר' וירא יח,כג) האף תספה אתה גורר את האף והאף לא יגררך, אמר ר' יהושע ברבי נחמיה אף שאתה מביא (טט: פורענות) לעולם אתה מכלה בו הצדיקים עם הרשעים ולא דיין שאינך תולה לרשעים בשביל הצדיקים אלא שאתה מכלה הצדיקים עם הרשעים,****

ר' ורבי יונתן ר' אומר בשר ודם חמה כבשתו אבל הקדוש ברוך הוא כובש את החמה שנא' (נחום א,ב) נקם ה' ובעל חמה, ר' יונתן אומר ב"ו קנאה כבשתו אבל הקדוש ברוך הוא כובש את הקנאה שנא' (נחום א,ב) אל קנא ונקם ה', (בר' וירא יח,כג) האף תספה ר' שמלאי שאל לר' יונתן מ"ד (טט: מהו הדבר) (משלי יג,ב) רב-אכל ניר ראשים ויגש נקספה בלא משפט: א"ל בלא משפט מקומו (טט: שלא כמצב מקומו הקבוע), מעשה בא' שנשלח לגבות בני טבריא ובני צפורי כשהוא גובה בטבריא ראה א' מצפורי ותפסו א"ל מצפורי אני א"ל יש בידי לגבות בני צפורי לא הספיק לגבות בני טבריא עד שבאת רווחא לצפורי נמצא נספה בלא משפט מקומו.

(בר' וירא יח,כג): ויגש אברקהם – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, זה הנלמד ב-[ילקוט שמעוני וירא רמז פג] (טט: ענין ג) הגשה למלחמה (היינו לסגור בתוקף על יושבי עמק השדים) הגשה לפיוס (היינו לשכך חרון אף ומדת הדין), רבנן אמרין הגשה לתפלה (לבקש רחמים אף על פי שאינם ראויים)****

(בר' וירא יח,כג) האף תספה – מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני למודים, מונח מרבה אפיון או כאילו מרבה עוד זקא-קטן עם שני למודים נוספים. (למוד א) ר' הונא בשם ר' אחא **(בר' וירא יח,כג) האף תספה אתה גורר את האף ... (טט: ומרבה בו אפיון) אמר ר' יהושע ברבי נחמיה אף (טט: פורענות) שאתה מביא לעולם אתה מכלה בו הצדיקים עם הרשעים ולא דיין שאינך תולה לרשעים בשביל הצדיקים אלא שאתה מכלה הצדיקים עם הרשעים, (למוד ב) (בר' וירא יח,כג) האף תספה ר' שמלאי שאל לר' יונתן מ"ד (טט: מהו דבר) (משלי יג,ב) ויגש נקספה בלא משפט: א"ל בלא משפט מקומו,**

(המשך ילקוט"ש) ר' לוי אמר (משל) לדוב שהיתה משכלת בחיה ולא מצאה לשכל בחיה ושכלה בבהמה, (משל) למגל כוסחת כובין ולא שלים לה (לא השלימה מכסתה כוסחת) שושנה (גרסה אחרת) **[בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת וירא פרשה מט] ר' לוי ור' סימון ר' לוי אמר לדוב שהיתה משכלת בחיה ולא מצאה לשכל בחיה ושכלה בבניה, ר' סימון אמר למגל שכוסחת כובין לא מצאה כוסחת שושנים.))**

(בר' וירא יח,כג) צדיק – טפחא בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו עם-רשע כנאמר במשלים כאשר יש רשות למשחית, אם לא מוצא את מי שעליו לפגוע בו פוגע באחרים.

(בר' וירא יח,כג) עם-רשע – מקף כבורר בין רשע העושה מעשה רשע ובין אחד שנדבק אליו כנוי רשע בגלל היותו בסביבת רשע.

ובמסקנה מהנאמר ב-**[זהר חדש כרך ב (מגילות) מגילת רות דף ע' א'] על (משלי יג,ב) ויגש נקספה בלא משפט: שזה דיין שמעוות את הדין כדי לזכות רשע. והדבר מתאים לדרשות אחרות על מערכת המשפט של עמק השדים.**

(בר' וירא יח,כג) עם-רשע – סלוק כמגביל, טענת אברהם שהעונש אמור להיות רק לרשע בזדון.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר ל" כ) במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשקפות: אתנה, סלוק = סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל מונח – רבו; מהפך פשטא = מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבו; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממצט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.**

בראשית וירא יח,כד: אוּלַי יֵשׁ חַמְשִׁים צְדִיקִים בַּתּוֹךְ הָעִיר הַאֵף תִּסְפֶּה וְלֹא-תִשָּׂא לְמִקּוֹם לְמַעַן חַמְשִׁים הַצְדִיקִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ:

(בר' וירא יח,כד) אוּלַי יֵשׁ חַמְשִׁים צְדִיקִים – מרכא תביר מרכא טפחא, תפקיד תדיר של התבנית הוא קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים החלוקים ביניהם או בהלכותיהם לגבי הנושא, או הם לא מצטרפים ביחד לגבי הנושא או ההלכה הנידונים. אברהם פותח בטעונו הכולל ביותר, שבכל עיר מחמש ערי עמק השדים **אוּלַי יֵשׁ חַמְשִׁים צְדִיקִים**, ותבנית הטעמים מרמזת שאולי מעשי הערים לא שוים, אולי גם הצדיקים לא שוים ויש בהם חסרון כמרומוז במלת **צְדִיקִים** חסר יו"ד **(בר' וירא יח,כד) יֵשׁ חַמְשִׁים צְדִיקִים** – תביר מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים, העשויה להתרחב, הקשורים לענין מסוים ושעל חלקם (מהבסיס וההרחבה) לא חל ענין מסוים או לא חלה הלכה מסוימת בקשר לענין. קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים. מסיום הענין ידוע שצוער נתיישה שנה אחת פחות מארבע הערים האחרות, ועוונה היה פחות מהאחרות ולכן לבקשת לוט לא נחרבה.

בראשית וירא כא,ז: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה וַיִּקְרָא מִלֵּאָה אֶלְהִים | אֶל-הַגֵּר מִן-הַשָּׂמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ מַה-לָּךְ הַגֵּר אֶל-תִּירְאִי כִּי-שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל-קוֹל הַנְּעֹרָה בְּאֲשֶׁר הוּא-שָׁם:

[רש"י] (בר' וירא כא,ז) אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה - מכאן שיפה תפלת החולה לעצמו מתפלת אחרים עליו (ראה ב"ר נג,יד), והיא קודמת להתקבל. **בְּאֲשֶׁר הוּא-שָׁם** - לפי מעשים שהוא **[עושה]** עכשיו הוא נדון, ולא לפי מה שעתידי לעשות (ר"ה טז,ב); לפי שהיו מלאכי השרת מקטרגים עליו ואומרים: רבונו של עולם, מי שעתידי להמית את בניך בצמא אתה מעלה לו את הבאר? והוא משיבן: עכשיו מה הוא, צדיק או רשע? אמרו לו: צדיק. אמר להם: לפי מעשיו של עכשיו אני דנו, וזהו **בְּאֲשֶׁר הוּא-שָׁם**. והיכן המית את ישראל בצמא? כשהגלם נבוכד נצר; דכתיב: "משא בערב... לקראת צמא חתיו מים" (יש' כא,ג-יד) -- כשהיו מוליכין אותן אצל ערביים, היו ישראל אומרים לשבָּאִים: בבקשה מכם הוליכו אותנו אצל בני דודינו ישמעאל וירחמו עלינו, שנאמר: "ארחות דדנים" (יש' כא,ג), אל תקרי דדנים אלא דודים, ואילו יוצאים לקראתם ומביאין להם בשר מלוח ונודות נפוחים; כסבורין ישראל שהן מלאים מים, וכשמכניסו לתוך פיו ופותחו, הרוח נכנסת בגופו והוא מת, כמו שמפורש בישעיה (ראה רש"י שם). **(כ) רובה קשת** - יורה חצים בקשת; **וקשת** - על שם האומנות, כמו: חֲמֹר, גְּמֹל, צִיד, לפיכך השי"ן מדגשת. היה יושב במדבר ומלסטם את העוברים; הוא שנאמר: "ידו בכל" וגו' (בר' טז,יב). **(כא) מארץ מצרים** - ממקום גידוליה, שנאמר: "ולה שפחה מצרית" וגו' (בר' טז,א). **[היינו דאמרי אינשי: זרוק חוטרא לאוירא אעיקריה קאי (ראה ב"ר נג,טו)].**

וַיִּשְׁמַע – מונח כרמז לאפשרות של דרשות אחדות על תבנית הטעמים שאחריו.

- (א) **וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה** – מונח זרקא מונח סגול, מוסיף מהנער על הנער וממהר קבלת תפילת החולה כפי **רש"י** (ז) **אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה** - מכאן שיפה תפלת החולה לעצמו מתפלת אחרים עליו (ראה ב"ר נג,יד), והיא קודמת להתקבל.
  - (ב) **וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת-קוֹל הַנְּעֹרָה** – מונח זרקא מונח סגול, כעין גריעה ממידת הדין והוספה במידת הרחמים, כפי **רש"י בְּאֲשֶׁר הוּא-שָׁם** - לפי מעשים שהוא **[עושה]** עכשיו הוא נדון, ולא לפי מה שעתידי לעשות (ר"ה טז,ב); לפי שהיו מלאכי השרת מקטרגים עליו ואומרים: רבונו של עולם, מי שעתידי להמית את בניך בצמא אתה מעלה לו את הבאר? והוא משיבן: עכשיו מה הוא, צדיק או רשע? אמרו לו: צדיק. אמר להם: לפי מעשיו של עכשיו אני דנו, וזהו **בְּאֲשֶׁר הוּא-שָׁם**.
- בְּאֲשֶׁר** – מרכא מרבה בקיטרוג שהיו מלאכי השרת מקטרגים עליו, ועוד מרבה בעבירות שעתידי להמית בני ישראל **הוּא-שָׁם** – מקף בורר בין מעשי הנידון בעת הדיון ובין מעשיו בעתיד **הוּא-שָׁם** – סלוק מגביל, כתשובת הקב"ה למלאכים המקטרגים לפי מעשיו של עכשיו אני דנו.

בראשית וירא כא,כא: וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַר פָּאֵרָן וַתִּקַּח-לוֹ אִמּוֹ אִשָּׁה מֵאֲרָץ מִצְרַיִם:

[תרגום יונתן בראשית כא,כא] (כא) וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַר פָּאֵרָן וַיִּסְיב אֶתְחָא ית עֲדִישָׁא וַתִּרְכָה וַיִּסְיב ליה אִמְיה ית פְּטִימָא אֶתְחָא מֵאֲרָץ מִצְרַיִם: תרגום התיב"ע, **וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַר פָּאֵרָן** ויקח – וישא אשה את עדישא וגרשה **וַתִּקַּח-לוֹ אִמּוֹ** את פטימא **אִשָּׁה מֵאֲרָץ מִצְרַיִם:**

וַתִּקַּח-לוֹ אִמּוֹ אִשָּׁה – מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים בנושא נישואי ישמעאל אשר לכתחילה אינם חלים בזמן אחד כי אשה אחת נשא וגירש ואח"כ השיאה לו אמו אשה אחרת. כאן תבנית הטעמים המעידה על ההפרדה לעומת האיחוד בתבנית הטעמים **דרגא תביר טפחא בפסוק בר' תולדות כח, ט: וַיִּלְךְ עִשׂוֹ אֶל-יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת-מִחְלָתוֹ בַּת-יִשְׁמָעֵאל בִּן-אַבְרָהָם אֲחֹת נְבִיּוֹת עַל-נָשָׁיו לֹא-אִשָּׁה: ס אֲחֹת נְבִיּוֹת עַל-נָשָׁיו** – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים בנושא נישואי עשו אשר על כל אחד חל כפי רש"י **על נשיו** – הוסיף רשעה על רשעה, ולא גירש את הראשונות.

וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַר פָּאֵרָן – טפחא מונח אתנח, כטעמי אנכי ה' א-לקיך בטעם תחתון, שחמת המים והלחם שנתן להם אברהם היו פלאיים ולא היו מסתימים אם לא שהגר תעתה אחרי אלילים. וזה השאיר בישמעאל קשר לה' וזר בתשובה, ג' ר"ת ו' ב' פ' בא-להי"ם כמופיע שני פסוקים אח"כ **(בר' וירא כא,כג) בְּאֵלֵהִים**

בראשית וירא כא,כב – כג: פ [כב] וַיְהִי בַעֲת הַהוּא וַיִּנְאֶמַר אֲבִימֶלֶךְ וַפִּיכָל שֶׁר-צָבָאוּ אֶל-אַבְרָהָם לֵאמֹר – זקא-קטן רביע זקא-קטן, כעין שלוש זקף, עוצמת ההתפעלות של אבימלך מההתבטלות המחלטת של אברהם אל קונו, בבחינת הנאמר ב-**[משנה אבות פ"ב מ"ד]** בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך (הרב משה רודרמן בשם החתם סופר, (וירא התשע"א)) **אֱלֹהִים עִמָּךְ בְּכָל אֲשֶׁר-אַתָּה עֹשֶׂה:**

[כג] וַעֲשֶׂה הַשְּׂבֻעָה לִי בְּאֵלֵהִים הִנֵּה אִם-תִּשְׁקַר לִי וְלִנְיִי וְלִנְכְדִי –רביע זקא-קטן זקא-קטן, כעין שלוש זקף, עוצמת הרמיה בדברי אבימלך, המתגלה בס"ת הכתוב **וַעֲשֶׂה הַשְּׂבֻעָה לִי בְּאֵלֵהִים הִנֵּה אִם-תִּשְׁקַר** – ה' ה' ל' מ' ה' מ' ר' – הי"ה מרמ"ה **בְּחֹסֶד אֲשֶׁר-עֲשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעַם-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתָּה בָּהּ:**

רוח הרמיה הזאת נשארה באזור הזה עד היום הזה, בגניבת דעת ולא לקיים התחייבויות שלמעשה אבימלך לא לקח על עצמו וכבר בימי יצחק הפלשתים שוב גזלו מים של עם ישראל וכן עת הכו בני גת הפלשתים את בני אפרים שהקדימו לצאת מצרים בשלושים שנה (אלו העצמות היבשות בחזון יחזקאל), ואילו בני ישראל שמרו שבועת אברהם עד ימי דוד עת מת נכדו של אבימלך בירושלים ורק אז הותרה השבועה ונכבשה ירושלים. אמנם אברהם הזכיר רק גזילת באר מים אחת אולי מפני כבוד המלכות עליה כותב הרמב"ן, אבל טעמי המקראות הבאות מגלים הרבה גזילות

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשקפה: אתגה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור רבנות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.13 בראשית וירא יחא, (התשפ"ד)

בראשית וירא כג, ו-:

[ג] וַיבֹא אֱלֹהִים אֶל-אַבְרָם בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה מֵת-עַל-הָאֲשָׁה אֲשֶׁר-לָקַחְתָּ וְהוּא בְעֵלְתָּ בָעַל:
 [ד] וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלָיָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הֲגֵנוּי נָם-צַדִּיק תִּהְיֶה:
 [ה] הֲלֹא הוּא אָמַר-לִי אֲחֵתִי הוּא וְהִיא נָם-הוּא אֲמָרָה אֲחִי הוּא בְתָם-לְבָבִי וּבְנִקְנֹן כִּפִּי עֲשִׂיתִי זֹאת:
 [ו] וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲאֵלֹהִים בְּחֹלָם נָם אֲנִי יְדַעְתִּי כִּי בְתָם-לְבָבְךָ עֲשִׂיתָ זֹאת וְאֶחְשֶׁד נָם-אֲנִי אוֹתְךָ מִחֲטוּ-לִי
 עַל-כֵּן לֹא-נִתְמַד לְנַעַשׂ אֵלָיָה:

(בר' וירא כו) נָם אֲנִי יְדַעְתִּי כִּי בְתָם-לְבָבְךָ עֲשִׂיתָ זֹאת – מונח מהפך פשטא מהפך פשטא – הפוך על הפוך – אתה (אבימלך) יודע שאני ה' יודע שתום לב אין כאן אבל וְאֶחְשֶׁד נָם-אֲנִי אוֹתְךָ מִחֲטוּ-לִי ולכן כאילו היה כאן תום לב.
 [רבינו בחי' – כלומר אתה אומר: בְתָם-לְבָבִי וּבְנִקְנֹן כִּפִּי עֲשִׂיתִי זֹאת, ואתה היודע, גם אני ידעתי, כי אֲנִי היודע ועד,
 (בר' וירא כו) וְאֶחְשֶׁד נָם-אֲנִי אוֹתְךָ מִחֲטוּ-לִי – מקבילה (במ' שלח טו, כד) וְשִׁעִיר-עֵזִים אֶחָד לְחַטָּת:
 בהוראת שגגה של ב"ד בע"ז שהיא פגיעה באנכי הפנימי יותר מאני.

בראשית וירא כד, ו: וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלָיָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הֲגֵנוּי נָם-צַדִּיק תִּהְיֶה:

וַאֲבִימֶלֶךְ - זקא-גדול, שלושה אופנים ש- לֹא קָרַב אֵלָיָה כמסומן בפי' [באר מים חיים]
 [באר מים חיים] (בר' וירא כד) וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלָיָה. (ט: א) כלומר לא מבעיא שלא בא עליה (ט: קריבה כדרכה) (ט: ב) אפילו קריבה בעלמא בחיובק ונישוק לא קרב אליה. (ט: ג) או אפשר יכוון על שלא כדרכה. כי לא בא עליה משמע דוקא כדרכה, ואך לא קרב אליה אפילו שלא כדרכה, הגם שאין בן נח חייב מיתה בשלא כדרכה (כמו שכתב הרמב"ם שם פרק ט' הלכה ז') מכל מקום לקדושת שרה אמנו לא נתנו אלהים להרע עמדה כלל וכלל. וגם כי באשת ישראל בן נח חייב גם שלא כדרכה ושרה דין אשת ישראל יש לה לכמה דברים כידוע.

[אלשיך] (בר' וירא כד) ועל ידי כן וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלָיָה אפילו שום קריבת נגיעה. ובהיות שכל בני ביתו מזכר עד נקבה נסתמו נקביהם למות על שלא מיחו אמר הַגֵּנוּי נָם וכו', לומר הנה ארבע היו בפעולה זו. א. אברהם שהיה סבה ראשונה שאקחנה באמור אחותי היא. ב. היא גם היא, כי לשואליה טרם תלקח אמרה אחי הוא. ג. המון כל עם העיר עם כל בני ביתו שלא מיחו, שלא שתו לב כי מדאגה מדבר פן יהרגוהו על דבר אשתו אמר אחותי היא. ד. המלך עצמו שלקחה. אמר אבימלך הנה אני אין לי אשם כלל, ואם תחשבי עם כל זה לאשם ותענישני על שלא חששתי כי מיראה אמר אחותי היא, הלא אם כן למה ענשת בלבד את בני ביתי, גם את העם הבחתי מוחים תבא להעניש. וגם את אברהם עצמו מכל שכן, כי הוא היה עיקר הסבה. וזהו אומרו לפי מה שאמר הנך מת, ימשך שגם את הגוי שלא מיחו וגם צדיק הוא אברהם המפורסם לצדיק תהרוג, שהוא היה העיקר וריבה הגם על שרה. נמצא כלל שלשה הגוי ושרה ואברהם באומרו הַגֵּנוּי נָם-צַדִּיק:

וַאֲבִימֶלֶךְ - זקא-גדול, משלוש סיבות לֹא קָרַב אֵלָיָה (א) כפי' [רש"י] לֹא קָרַב אֵלָיָה - המלאך מנעו, כמו שנאמר לא נתתיך לנגוע אליה. (ב) מסיבת סתימת נקבים של בני ביתו? (ג) מחשש לענישת כל העיר?

לֹא קָרַב אֵלָיָה - מרכא טפחא אתנח
 (בר' וירא כד) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי - זקא-גדול זקא-גדול, ז"ג ראשון [אלשיך]. נמצא כלל שלשה הגוי ושרה ואברהם באומרו הַגֵּנוּי נָם-צַדִּיק:
 הַגֵּנוּי נָם-צַדִּיק תִּהְיֶה - מרכא טפחא סלוק
 (בר' וירא כד) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי - משבעה מופעי ז"ג ז"ג בתורה וכ"ג מופעים בנ"כ אפשר כי זקא-גדול זקא-גדול בין שני קיסרים מרמו לגיוי נבואי נעלה אפשר שז"ג אחד מהצירוף ע"ק א"א חכמה, ז"ג אחד מהצירוף בינה גבורה הוד העולה בגי' רחמי"ם. בתפקיד שלוש ועוד שלוש סה"כ שש. וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי - פעמיים זקא-גדול בין שני קיסרים, בתפקיד אמירת שלוש עובדות לפני מידת הדין המשותפת עם מדת הרחמים באופן המתעלם מן האמת כפי' [רש"י] הַגֵּנוּי נָם-צַדִּיק תִּהְיֶה: אף אם הוא צדיק תהרגנו? שמה כך דרכך לאבד האומות חנם, (טט) – א) כן עשית לדור המבול (טט – ב) וְלָדוֹר הַפְּלֵגָה, אף אני אומר שהרגתם על לא דבר, (טט – ג) כמו שאתה אומר להרגני. טט – אפשר שכאן פעמיים זקא-גדול מביע גם את עומק העמדת הפנים וההתרסה כלפי מעלה. כי כמו שדור המבול ודור הפלגה היו עברניים כבדים כך גם אבימלך ועמו היו רק שהפעם מנעום מן השמים מלחטוא ומצדיקים עצמם.

בראשית וירא כז, יח – יח:

[יז] וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל-הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת-אַבְרָם וְאֶת-אֲשֶׁתוֹ וַיִּגְדְּלוּ:
 [יח] כִּי-עָצַר עֶצֶר הוּא בְעַד כָּל-חַסֵּם לְבַיִת אַבְרָם עַל-דְּבַר שָׂרָה אֲשֶׁת אַבְרָם: ס
 [רבינו בחי' (בר' וירא כז) וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָם הָאֱלֹהִים. על דרך הקבלה: אל האלהים היא המדה העשירית ועליה הזכיר מיד: וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים, לפי שנהפכה מדת הדין למדת הרחמים. כִּי-עָצַר עֶצֶר הוּא' מדת רחמים שנהפכה עליו לדין, ואם תשכיל בכתובים של מעלה תראה שהזכיר תחלה:

[ג] וַיִּבֹא אֱלֹהִים אֶל-אַבְרָם בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה, כי נגלית אליו שכונה לכבוד אברהם ועל כן התפלל בשם אל"ף דל"ת. ואמר [ד] וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הֲגֵנוּי נָם-צַדִּיק תִּהְיֶה. והתנצל בכל ענין כשנגלית אליו השכינה בחלום, זהו שאמר:
 [ו] וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲאֵלֹהִים בְּחֹלָם, הזכירו בה"א הידיעה, ודבר עמו ואמר לו: נָם אֲנִי יְדַעְתִּי כִּי בְתָם-לְבָבְךָ, כלומר אתה אומר: (כח) בְתָם-לְבָבִי וּבְנִקְנֹן כִּפִּי עֲשִׂיתִי זֹאת, ואתה היודע, גם אני ידעתי, כי אנכי היודע ועד, וְאֶחְשֶׁד נָם-אֲנִי אוֹתְךָ, ביאור הכתוב וְאֶחְשֶׁד נָם-אֲנִי אוֹתְךָ, כי גם מאת הסבה העליונה שהוא האחד הנסתר באה לו מניעת החטא וזהו שאמר אנכי ולא אמר אני, ממה שידעת מדרך הקבלה כי אנכי פנימי יותר מאני לתוספת הכ"ף. ואולי מטעם זה נסתרה האל"ף ממלת מחטוא לי [מחטוא-לי], ובאר לך הכתוב כי החוטא אל האלהים חוטא אל האחד הנסתר, וכל הממר בו ממר בשם המיוחד שבקרב:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מקף** פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מדרגה; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** טפחא – קב"ש ששעוה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/ים אחר/ים בתושב"ע פ.

בראשית וירא כא,כה – כו: [כה] והוכח אברהם את אבימלך על אדות פאך המים אשר נזלו עבדי אבימלך:

אשר נזלו - מרכא טפחא כעין יתור לרבות על באר המים הגזולה עוד גזילות.

[כז] ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את-הדבר הזה

ונם-אתה לא-הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום:

ונם-אתה לא-הגדת לי – גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו וזה כנראה מתברר עוד בקרא הבא ובטעמי **וגם אנכי לא שמעתי** – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים כאן בנושא תוכחת אברהם היינו מרומזים בענין הגזלה, ושעל כל אחד חל **בלתי היום** – אולי לאבימלך נודע היום אבל הגזילות נמשכו זמן רב.

זאת ועוד ב- **(בר' וירא כא,כד) ויאמר אברהם אנכי אשבע**: ראה היאך דברי חנופה, על עצמת ההתפעלות של אבימלך מההתבטלות המחלטת של אברהם אל קונו, משפיעות עד כי הזדרז אברהם אבינו להסכים לשבועה ולא שאל לה' ועל כך הוא מוכח כפי שמלמד המדרש

בראשית וירא כא,ל: ויאמר כי את-שבע כבשת תקח מגרי בעבור תהיה-לי לעדה כי חפרתי את-הבאר הזאת:

ויאמר – זקף-גדול, עלון **עלים לתרופה**, וירא התשע"ה, מדור פלאות עדותיך. ספר "אגרת הטיול" **רבינו חיים ב"ר בצלאל** (אחי המהר"ל מפראג) צאן אבימלך לא רצו לשתות מן הבאר ההוא, לפי שלא רצו ליהנות מן הגזל. ראייה שהבאר הוא של אברהם. ואבימלך השיב כי הצאן לא הורגלו לשתות מן הבאר כי הבאר גזול ביד אברהם זמן רב. ועל זה אמר אברהם: **את-שבע כבשת תקח מגרי** ותראה מיד אחר שיבואו לרשותך ויהיה שמך מקרא עליהן, שוב לא ישתו מן הבאר, אע"ג ששתו ממנו כבר ... **ויאמר** – זקף-גדול, אפשר שלוש אמירות על גזל הבאר (א) (כא,כה) והוכח אברהם ... אשר גזלו (ב) (כא,כו) ויאמר אבימלך לא ידעתי ... (ג) (כא,ל) **ויאמר** (אברהם) **כי את-שבע כבשת תקח** ... ואילו אמירת אבימלך ב-(כא,כט) אינה שייכת לדיון על גזל הבאר.

בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נד ה ויאמר כי את-שבע כבשת וגו', רבנן ורבי יצחק בן חקוריה, רבנן אמרי רועיו של אברהם היו מדיינים עם רועיו של אבימלך, רועי אברהם אומרים לנו הבאר ואלו אומרים לנו הבאר, אמרו להם רועי אברהם כל מי שהמים עולים להשקות את צאנו שלו היא הבאר, כיון שראו המים צאנו של אברהם אבינו מיד עלו, **(ויאמר** – זקף-גדול, שלוש נקודות) אמר לו הקדוש ברוך הוא את סימן לבניך, (טט - א) מה את כיון שראו המים את צאנך מיד עלו (טט - ב) אף בניך כיון שהבאר רואה אותן מיד יהא עולה, הה"ד (במדבר כא) אז ישיר ישראל את השירה הזאת וגו', (טט - ג) אמר להם ר' יצחק בר חקוריה עוד מן אתרה לית היא חסירה, בעבור היתה לי לעדה אין כתיב כאן אלא **בעבור תהיה-לי לעדה**.

בראשית וירא כא,לג: ויטע אשל בבאר שבע ויקרא-שם בשם ה' אל עולם:

רש"י (לג) **ויטע אשל** - רב ושמואל (סוטה י, א), חד אמר: פרדס להביא ממנו מיני פירות לאורחים בסעודה, וחד אמר: פונדוק לאכסניא, ובו כל מיני מאכל.

ויקרא-שם וגו' - על ידי אותו אשל היקרה שמו של הקדוש ברוך הוא אלוה לכל העולם... סבורים אתם שמשלי אכלתם? משל מי שאמר והיה העולם אכלתם (ראה סוטה י, ב)! מדובר על ברכה על מה שנאכל קודם.

טט - **בראשית וירא ח ד תחת העץ** - **זוהר כרך א (בראשית) פרשת וירא דף קב עמוד ב**

ע"פ הזוהר בתרגום מקוצר א"א **בכל מקום שהגיע אליו נטע אילן** שהיה מסמן ע"י פרישת ענפיו והטלת צל מי מהבאים אליו מאמין בקב"ה ומעל עע"ז לא הצל וא"א היה מלמד אמונת ה' וגו'

תחת העץ מדובר על עץ בחברון ומדברי הזוהר משמע שנטיעת האשל בבאר שבע הייתה כמו הנטיעה בחברון בסמוך להגעתו לשם, **קודם** לכתיבת הברית עם אבימלך שאחריה מופיע פסוק זה.

ומפרש"י המביא בבלי סוטה משמע שע"י אותו עץ, היינו כל עץ שנטע בכל מקום ישיבתו, היקרה שמו של הקב"ה אלוה לכל העולם.

[רמב"ן] (בר' וירא כא,לג) ויקרא-שם בשם ה' אל עולם - פירוש הכתוב, שקרא **בשם ה'** המנהיג בכחו הזמן; ... והודיע לבריות סוד הנהגת העולם בכללו, שהוא **בשם ה'** החסין בכח, שיש לו אילות כולם; והרב אמר במורה הנבוכים (ב, יג), שהוא רומז לקדמות האל, כי הודיע היותו קודם לזמן; וגו'

[רד"ק] (בר' וירא כא,לג) ויקרא-שם - ... אסף את העם שם וקרא להם בשם ה', שיחזיקו באמונתו ולא יאמינו באלהים אחרים. ואמר להם: ראו מה עשה עמי לפי שאני מחזיק באמונתו ולא אעבוד זולתו: נלחם מלחמותי, עד שאבימלך שהוא מלך בא אלי ובקש אהבתי ובריתי... **אל עולם** ואין זולתו, ועושה ביצורים כרצונו, כמו שעשה בפרעה ובאבימלך בעבורי. וגו'.

טט - **ויקרא-שם** – קדמא זקף-קטן בתיבות מוקפות (קדמא מקף זקף-קטן), כעין מידה מוקדם והוא מאוחר בענין. מכל המפרשים עולה משמעות שמדובר על ענינים הקודמים למעמד בבאר שבע.

ודומה לו (בראשית וישלח לג,כ) ויצב-שם מזבחה ויקרא-לו אל אלהי ישראל:

ע"פ ה-**[מהרז"ן]** יש דרשה ע"פ מידה ל"א מל"ב מידות "מוקדם והוא מאוחר בענין" באופן הקריאה הבא **ויקרא אלהי ישראל-לו אל** הקב"ה אמר ליעקב אני יחיד בשמים ואתה יחיד בארץ (כעין אל בארץ)

באותו אופן נדרוש ב-**(בר' וירא כא,לג) ויקרא-שם בשם ה' אל עולם**: ע"פ מידה מוקדם והוא מאוחר בענין באופן הקריאה הבא **ויקרא אל עולם שם בשם ה'** נשתמש בפירוש רש"י רב ושמואל (סוטה י, א), חד אמר: פרדס להביא ממנו מיני פירות, כמשל לכך שהקב"ה לימד לאברהם אבינו את פירותיו הרוחניים של פרד"ס התורה המרומז בר"ת **בשם יי' אל עולם** ב' י' א' ע' היינו אבי"ע ארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה, אשר נבראו עבור ישראל בני אברהם המרומז באותיות מלת בהברא"ם בפסוק הנושא רעיון דומה **(בראשית**

ג,ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים:

(בר' ג,ד) ביום עשות ה' אלהים – ראשי תיבות בעי"א, אבי"ע אלו ראשי תיבות של ארבע העולמות אצילות יצירה בריאה עשיה. ולכך יש להוסיף הנאמר בזוהר הידוע **פתח אליהו מלגו איהו יו"ד ק"א וא"ו ק"א דאיהו ארת אצילות** אפשר כי **בשם ה'** מכוון לשם המוזכר בזוהר הזה ולקשרו לארת אצילות וזהו כעין אשל – אילן החיים המשקה ומקיים העולמות.

[תיקוני זוהר הקדמה דף יז עמוד א] פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בחושבן אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גרישי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שזור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שזור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים אחרים בתושבע"פ.

על כל סתימין לית מחשבה תפיסא כך כלל אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינן לון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין ... כתר עליון איהו כתר מלכות ועליה אתמר מגיד מראשית אחרית ואיהו קרקפתא ד(גרסה דמנח, ג"א דלא מנח) תפלי מלגו איהו יו"ד ק"א וא"ו ק"א דאיהו ארח אצילות איהו שקיו דאילנא בדוועוי וענפוי כמיא דאשקי לאילנא ואתרבי בההוא שקיו:

הפטרת וירא מלכים ב ד,א: **וְאִשָּׁה אֶחָת מְנַשֵּׁי בְנֵי-הַנְּבִיאִים צָעָקָה אֶל-אֱלֹהִישָׁע לֵאמֹר עֲבַדְךָ אִישִׁי מֵת וְאַתָּה יְרַעַתְךָ כִּי עֲבַדְךָ הָיָה יְרֵא אֶת-ה'**

וְהַנְּשָׂה בָּא לְקַחַת אֶת-שְׁנֵי יְלָדָי לָו לְעַבְדִּים:
וְהַנְּשָׁה – קדמא זקף-קטן במלה אחת כעין מידה מוקדם והוא מאוחר בענין. מדובר באשת עובדיה שלוה כסף מהמלך אחאב לכלכלת הנביאים המוסתרים וזה אירע קודם למסופר כאן. [רד"ק] **והנושה בא לקחת - בדרש [תנח"מ משפטים, ט]:** מי היה זה? יהורם בן אחאב; עובדיה קיים (תה"ט, ה) "כספו לא נתן בנשך", ויהורם הלוח ברבית; וגו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל') כי במצוותך האמנתי - תהלים קי"ט, שם: טעמי המראק והתורה שבעל פה, התשפ"א - התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תברך - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבוב, מכל מקום: **דרנא תברך טפחא** - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תברך טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תברך מרכא טפחא** - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בהצני פסוק - היקש; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.14 בראשית וירא יח,א (התשפ"ה)

בראשית וירא כב,יב: וַיֹּאמֶר אֶל-תְּשֻׁלַּח יָדְךָ אֶל-הַנְּעָר וְאֶל-תַּעֲשׂ לֹא מְאֹמָה כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת-בְּנֵךְ אֶת-יְהוֹדָךָ מִמֶּנִּי:

[רש"י] (בר' וירא כא,יב) אֶל-תְּשֻׁלַּח יָדְךָ לשחוט. אמר לו: לא לחנם באתי לכאן, אעשה בו חבלה ואוציא מעט דם. אמר לו: וְאֶל-תַּעֲשׂ לֹא מְאֹמָה, [אל תעש בו מום]. [כי עתה ידעתי - אמר רבי אבא (כ"ר נו,ח):] אמר לו אברהם: אפרש לפניך את שיחתי; אתמול אמרת לי: (בר' וירא כא,יב) כִּי בִיזְחַק יִקְרָא לְךָ זַרְעִי: וחזרת ואמרת: (בר' וירא כב,יב) וַיֹּאמֶר קַח-נָא אֶת-בְּנֵךְ; עכשיו אתה אומר לי: (בר' וירא כב,יב) וַיֹּאמֶר אֶל-תְּשֻׁלַּח יָדְךָ אֶל-הַנְּעָר !! אמר לו הקדוש ברוך הוא: (תהלים פט,לה) לֹא-אֲחַלֵּל בְּרִיתִי וּמוֹצֵא שִׁפְמִי לֹא אֲשָׁנָה; כשאמרתי לך "קח" (לעיל,ב), וּמוֹצֵא שִׁפְמִי לֹא אֲשָׁנָה: לא אמרתי לך 'שחטהו', אלא "העלהו" (שם); אסקתיה, אחתיה. [כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ] - מעתה יש לי מה אשיב למדת הדין (ג"א לשטן) ולאומות התמיהין מה היא חיבתי אצלך; ידעתי לי פתחון פה עכשיו, שרואין כִּי-וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ (תנ"ב וירא מו).

[רשב"ם] (בר' וירא כב,יב) כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ ידעתי - כלומר עתה אני רואה, ונתפרסם לכל העולם, כי ירא אלהים אתה. **[רמב"ן] (בר' וירא כב,יב) כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ ידעתי** - מתחלה היתה יראתו בכת, לא יצא אל פועל במעשה הגדול הזה, ועתה נודעה במעשה, והיה זכותו שלם, ותהי משכורתו שלמה מעם ה' אלהי ישראל (ע"פ רות ב,יב) **(בר' וירא כב,יב) וְאֶל-תַּעֲשׂ לֹא מְאֹמָה כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ ידעתי** בקריאה עם טעם פסק כאילו כתוב **(בר' וירא כב,יב) וְאֶל-תַּעֲשׂ לֹא מְאֹמָה כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ ידעתי** בקריאה ללא טעם פסק כאילו כתוב **(בר' וירא כב,יב) וְאֶל-תַּעֲשׂ לֹא מְאֹמָה כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ וגו'**

עוד הסבר בקריאה עם טעם פסק **(בר' וירא כב,יב) כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ ידעתי** - מונח לגרמיה מכוון מדת הדין (ג"א לשטן) המתמיהה עתה ידעתי - מונח רביע בתפקיד לפחות ארבעה פרטים כאן (70) אומות (העולם) התמיהין **כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ ידעתי** - מונח לגרמיה עתה ידעתי כִּי-וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ - טעם הפסק בתפקיד העברת הרעיון שמשמאל לפסק אל המלה שמימין לפסק וללמד על אותו ענין אבל באיכות שונה. משמאל לפסק מודיע הקב"ה את ידיעתו על יראת א-לקים של אברהם כפי שגלוי לפניו מתמיד, מימין לפסק מודיע על על יראת א-לקים של אברהם קודם לנסיון העקידה כפי שמתגלה לאחרים, כפי' **רש"י (כב,א) אחר הדברים האלה** - יש מרבתינו אומרים **(סנה' פט,ב)**: אחר דבריו של שטן שהיה מקטרג ואומר: מכל סעודה שעשה אברהם לא הקריב לפניך פר אחד ואיל אחד. אמר לו: כלום עשה אלא בשביל בנו; אם אומר לו: זבח אותו לפני, אינו מעכב. וכן כפי' **רש"י (כב,יב) מתשובת הקב"ה** אחר העקידה לומדים מי תמה לפני העקידה מדת הדין ואומות התמיהין מה היא חיבתי אצלך

ואחרי הסבר זה אפשר להסביר גם את תבנית הטעמים הבאה **וַיֹּאמֶר אֶל-תְּשֻׁלַּח יָדְךָ אֶל-הַנְּעָר וְאֶל-תַּעֲשׂ לֹא מְאֹמָה כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ** - אתנה מונח לגרמיה, כעין סדור שנחלק (מדה י"א מל"ב מידות) ע"פ **[רש"י] אל תעש בו מום כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ** = כדי להוכיח יראת א-לקים שלך, הציות שלך בלי הרהור מה בין כי ביצחק יקרא לך זרע, ובין קח את בנך מוכיח בגלוי לעולם את יראת הא-לקים שלך.

[רש"י] (בר' וירא כב,יב) [אל תעש בו מום]. [כי עתה ידעתי - אמר רבי אבא (כ"ר נו,ח):] אמר לו אברהם: אפרש לפניך את שיחתי; [דבר מלכות התשע"ח, ע' סג, נקודות משיחות קודש שיחה וירא התשמ"ח, אדמו"ר ממ"ש] מהו הצורך בנתינת טעם כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ ידעתי וגו' ? ועל כרחך צריך לומר שהיה איזה ענין בינתיים (אחרי הצווי אֶל-תְּשֻׁלַּח יָדְךָ אֶל-הַנְּעָר) שעל זה בא המענה כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ ידעתי וגו'. ולכן מפרש רש"י שבנתיים היתה שיחתו של אברהם להקב"ה, שיחה שלימה וכו' אתמול אמרת לי: "כי ביצחק יקרא לך זרע" (בר' כא,יב), וחזרת ואמרת: "קח נא את בנך" (לעיל,ב); עכשיו אתה אומר לי: **אֶל-תְּשֻׁלַּח יָדְךָ אֶל-הַנְּעָר !! ... לאברהם אבינו יש שאלה על הנהגתו של הקב"ה - ענין הנוגע לאמונה בקב"ה. הגע בעצמך: כל נסיון העקידה לא היה אלא כדי להוכיח לכל העמים את גודל ותוקף האמונה דאברהם אבינו בהקב"ה. איך יתכן שבסופו של דבר ישאר אברהם אבינו עם שאלה (היפך ענין האמונה) על הנהגתו של הקב"ה - היפך תכלית ומטרת נסיון העקידה?! לכן לא החריש ואמר להקב"ה "אפרש לפניך את שיחתי וכו' ", עד שהשיב לו הקב"ה שאין כאן שום שינוי, מוצא שפתי לא אשנה וכו'.**

(בר' וירא כב,יב) כִּי-וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ - מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני למודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מהפשט. קרבן אדם הוא לאו של רצח. אברהם אבינו הבין הצווי **(בר' וירא כב,יב) וַיֹּאמֶר קַח-נָא אֶת-בְּנֵךְ אֶת-יְהוֹדָךְ אֲשֶׁר-אֵהְיֶה אֹתְךָ וְיִצְחָק לְךָ אֶל-אֲרָצְךָ הַמְּרִיגָה וְהַעֲלֶהוּ שָׁם לְעֹלָה** על אדם הקרבים אשר אמר אליך: ש-וְהַעֲלֶהוּ שָׁם לְעֹלָה משמעו הקרבת קרבן אדם, למרות אמונתו שאין קרבן אדם לה'. אבל תבנית הטעמים של **(בר' וירא כב,יב) וְהַעֲלֶהוּ שָׁם לְעֹלָה** - מהפך פשטא זקא-קטן, שלפחות אחד משני הלמודים המרומזים בה, מוציאה את הכתוב מפשט קרבן אדם בפועל ומהפכת הצווי לנסיון, וזה שהשיב לו הקב"ה שאין כאן שום שינוי, **(תהלים פט,לה) לֹא-אֲחַלֵּל בְּרִיתִי וּמוֹצֵא שִׁפְמִי לֹא אֲשָׁנָה**: תבנית הטעמים של **(בר' וירא כב,יב) כִּי-וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ** - מהפך פשטא זקא-קטן, אברהם אבינו קיים "תמים תהיה עם ה' א-לקיך". מה שהוא הבין הוא ביצע, למרות שפעולת העקידה הייתה היפך ענין האמונה שמצווה לא תרצח. בעצירת פעולת השחיטה קודם שהתרחשה התבררה מטרת הצווי על העקידה. להוכיח לעולם כולו שאברהם ירא א-לקים אמיתי שלא על מנת לקבל פרס. היפך טענת מדת הדין (ג"א השטן) ואומות התמיהין מה היא חיבתי אצלך .

כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ - מונח לגרמיה בכעין מידה י"א מל"ב מידות, סדור שנחלק, בקריאה עם פסק מילת "כי" מסיימת את הכתוב לפניו ובאה ללמד על חזרת א"א על דברי ה' בבניתיים כפירש רש"י. בקריאה ללא פסק זהו מאמר ה' אל אברהם כנותן טעם להפסקת העקידה. **פרפרת: כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ** - 30, כעין רמז אל שלושים האותיות **אֶל-תְּשֻׁלַּח יָדְךָ אֶל-הַנְּעָר וְאֶל-תַּעֲשׂ לֹא מְאֹמָה כִּי־וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֹתָהּ** את אברהם אבינו משחיטת יצחק ואזי א"א מפרש שיחתו לפני ה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששניה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גריש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

בראשית וירא כביג: וישא אברהם את-עיניו וירא והנה-איל אחר נאחז בסבך בקרניו

נלך אברהם ויקח את-האיל ויעלהו לעלה פחת בנו:

וישא אברהם - קדמא אזלא - כעין כלל

את-עיניו - רביע, כעין ארבע עיניים או פרטים

וירא - פשטא

והנה-איל - זקא-קטן **אחר** - זקא-גדול

נאחז בסבך - מרכא טפחא כיתור לרבות או קבוצת פרטים העשויה להתרחב. ה' תמוז התשפ"ד בשם ר' הרצל בוכניק הי"ו כהצעתו

שבתנית מרכא טפחא עשויה ללמד על המשכיות. **נאחז בסבך** גי' 66 + 84 = 150 = פדיו"ן ליצחק

בקרניו – אתנה, והגבלה, שלא הייתה תכלית אחרת לנאחז אלא בשביל "והיה הוא ותמורתו יהיה קדש" "להקדישו לה' קדש"

● **אחר** - גי' ר"ט גי' יצחק עם הכולל

● **אחר נאחז בסבך בקרניו** - ר"ת אב בן, ס"ת - ר ז כ ו - זכור זכו זכר , ביחד זכור אב בן

● איל' א' ה"ר - א'א'יל ו- ה"ר גי' יצחק, היינו הוא ותמורתו יהיו קדש

● ע"פ פיוטי שחרית יום ב' דר"ה אפשר שאה"ר הוא נוטריקון ה"ר א', כי חר משמעו חרון אף,

● **אחר** - סדר **סליחות המפורש הרב יעקב וינגרטן פיוט סליחות לצום גדליה "אז בהר מור דץ יונת אלם" לרבי שלמה אבן**

גבירול בית שלישי מהסוף "דוץ ורוץ וקח איל תחת עפר. הכינותי כפר לאשכל הכפר. והיה הוא ותמורתו יהיה קדש".

● **ובבית הבא** "גמול נמלט מאבח הנשחז. בפשטו צוארו דמו לא-נפחו. ימינו אחז ביובל הנאחו. להקדישו לה' קדש" וביאורו: ניצל

יצחק מלהב הסכין המושחז / בפשטו את צוארו דמו לא נשפך במהירות / ימין אברהם אחז בקרן האיל הנאחו בסבך / להקדישו

קדש לה'.

● בסבך - גי' פ"ד

● **ע"פ ילקוט מעם לועז:** האיל רץ לקראתו (רש"י וב"ר) אבל השטן הלך לתפסו, עד שנאחזו קרניו בין הענפים בעודו רץ, וכשיצא מן העץ והתחיל לילך קצת שוב חזר ונסתבך וכן עשה כמה פעמים. (העקידה) ומכאן נוכח אברהם שהאיל הזה הזמין הקב"ה כדי שייבאוהו לקרבן במקום בנו. כי אם לא כן, לא היה לוקחו לקרבן, שמא יש לו בעלים. (אבות פ"ה ועוד) ואמרו חז"ל שאיל זה

נברא בין השמשות ... אמר הקב"ה לאברהם כשיחטאו בניך ויסתככו בעונות אכפר להם בזכות העקדה אם יעשו תשובה שלמה.

● .... (ע"פ תרגום יונתן) ויש אומרים שהמלאכים הביאו את יצחק לשיבה הזאת (של שם בן נח) ויש אומרים (ב"ר) שנחתך לו עור הצואר עד הקנה, ועד שהקריב אברהם את האיל במקומו, נטלו המלאכים את יצחק והביאו אותו לתוך הגן עדן כדי שיתרפא וגו'.

● טט - סיכום ביניים "אחר" - זקא-גדול

אחר - זקא-גדול, שתי נקודות באופן אחד, נקודה באופן אחר

שתי נקודות באופן אחד הקרבן ותמורת קרבן **ובעקדה** יצחק והאיל הן קדש "והיה הוא ותמורתו יהיה קדש". ושניהם אמורים להיות קרבן.

הנקודה באופן אחר "להקדישו לה' קדש" האיל בלבד נשחט שחיטה מלאה, והקרב תחת יצחק, אבל תמיד נחשב כאילו יצחק עצמו הקרב, על-פי המדרש שנחתך מעט בצוארו ומשמש לכפרה לישראל השבים בתשובה.

סליחות ליום ד' של עשי"ת

אם אפס רבע הקן. ...

קרא למרחם משחר. / תמור בנך תבחר. / הנה איל אחר. / ועשה אל תאחר.

● תמורת בנך תבחר לך קרבן, הנה איל אחר לפניך, עשה אותו קרבן

חליפי אזכרתו. / תכון הקטרתו. / ותעלה תמרתו. / והיה הוא ותמורתו.

● כחילוף קרבנו של יצחק, תהא נכונה לפני הקטרת האיל, וכשתעלה ממנו תמרת העשן, יהיה נחשב כאילו הקרבת לקרבן את יצחק

● **ואת האיל שהוא תמורתו.**

● טט - יצחק אבינו נשאר עולת קדש, ולכן לא יצא מא"י. ומכך כל עם ישראל הוא קדוש.

בראשית וירא כביג: וישא אברהם את-עיניו וירא והנה-איל אחר נאחז בסבך בקרניו

נלך אברהם ויקח את-האיל ויעלהו לעלה פחת בנו:

והנה-איל – זקא-קטן, ע"פ [כלי יקר], שני מיני אילים ממעשה בראשית (א) אילים שנבראו ביום שישי (ב) אילו של יצחק שנבראו בערב

שבת בין השמשות.

והנה-איל – מקף כבורר מרב-מצב (א) אילים שנבראו ביום שישי (ב) אילו של יצחק שנבראו בערב שבת בין השמשות. והתורה

ממשיכה עם אילו של יצחק.

ואיל זה הוא אשר מרומז ב-**והנה-איל** – מקף כרב-מצב (א) חפשי (ב) עצור כי מסובך בסבך **ויקרא רבה (וילנא) פרשת אמור פרשה**

כט י וישא אברהם את-עיניו וירא והנה-איל אחר נאחז בסבך בקרניו מלמד שהראה הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו את

האיל ניתש מחורש זה ונסבך בחורש אחר

והנה-איל – זקא-קטן, ע"פ **פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרשת תולדות פרק כז** ... (טט – א) אם לקרבן המציא, דכתיב

(בר' וירא כביג) והנה-איל אחר נאחז בסבך בקרניו, (טט – ב) למאכלך לא כל שכן:

ירושלמי תענית פ"ב ה"ד (וילנא י ב) (גם? ב"ר נו ט, ויק"ר כט ז)

מהו **אחר** אמר ר' יודה בי ר' סימון אחר כל הדורות. טט - כנראה שכאן צריך נקודה לסוף משפט. מכאן כותב הירושלמי באופן של

נקודות, וזה מתאים ל-**אחר** – זקא-גדול בתפקיד שתי נקודות באופן אחד ונקודה אחת באופן אחר:

עתידין בניך (טט – א) ליאחז בעונות (טט – ב) ולהסתבך בצרות

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרישיף – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ובאופן אחר (טט – ג) וסופן להיגאל בקרניו של איל הזה, שנאמר (זכריה ט, יד) ה' א-לקים בשופר יתקע והלחץ בסערת תימון... (זכריה ט, טו) ה' צבאות יגן עליהם. (זכריה ט, יד) וה' עליהם ירעה ויצא כפרק חצו ואדני ה' בשופר יתקע והלחץ בסערת תימון: (זכריה ט, טו) ה' צבאות יגן עליהם ויבשו אבני קלע ושתו המו כמו-גון וקלאו פמזרק פנויות מנבס:

אַחֲרֵי – זקף-גדול בתפקיד שלוש רמז לשלוש בהמות כנדרש ב-**[מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק א]** ... שור שהעלה אדם הראשון ופר שהעלה נח ואיל שהעלה אברהם אבינו תחת בנו על גבי המזבח כולם קרנותיהן קודמות לפרסותיהן שנאמר (בר' וירא כב, ג) **וַיִּשָּׂא אֲבִרְהָם אֶת-עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה-אֵיל אַחֲרָיִם נֹאֲחִים:**

[כלי יקר]. מלת **אַחֲרֵי** משמעותו הוא כאילו היה כאן שני אלים ורצה להבדיל ביניהם ואמר שזה איל אחר מן הראשון ... יש לפרשו כאילו הוא נקוד צירי תחת החי"ת... ויש אומרים שאין איל זה מן אותן אילים שנבראו מששת ימי בראשית אלא איל אחר הוא כי אילו של יצחק נברא בע"ש בין השמשות. והקרוב אלי לומר בזה שכל מי שהוא חוטא ורב מרי נמשל לאיל בעל קרנים מנגח כלפי מעלה בעבירות שבין אדם למקום ב"ה כמו שפרש"י פ"י לך-לך **שמאבר** שם אבר לקפוץ ולעוף כלפי מעלה וגו'.... מ"מ מזיק גם לבריות הן מצד שכל ישראל ערבים זה בעד זה ... על-כן דינו להביא בהמות בעלי קרנים לימין ולשמאל לכפר על מה שחטא לבריות וקב"ה מוחל חלקו וגו'.

ודבר זה נרמז לאברהם ... לדעת האומרים שגלות מצרים היה בחטאו של אברהם, שאמר **במה אדע** וגרם לבניו ענוי ועבדות ומיתת הבנים במצרים כאלו היה נגח בהם ימין ושמאל ע"כ דינו **להקריב איל אחר** והוא אחר מן הראשון כי איל הראשון הוא האדם החוטא המנגח צפונה ונגבה ובחמלת ה' לקח תמורתו איל אחר אשר נאחז בסבך (ענין סבוך בחטא מאכילת עץ הדעת).

ובמ"ר אמרו **והנה-איל אחר**. מהו **אַחֲרֵי**? כל הימים שישראל נאחזים בעבירות ומסתככים בצרות סופן **להגאל** בקרניו של איל ... שופר של ראש השנה שהוא בקרן של איל ... השופר בא לערבב השטן יגאלו מידו כי השופר מעורר את האדם על התשובה... ולפי שהקרן הוא מקום החטא (הסתככות בשתי קרנים בסבך החטא הנובע מחטא עץ הדעת) כן יהיה מקום התיקון (שופר איל מערבב שטן ומעורר לתשובה) דוגמת עלי תאנה של אדם הראשון כי במה שקלקל על ידו יתקן וגו'.

[פירוש הסולם לזוהר חדש - שמות פרשת יתרו מאמר גלגול אדה"ר באברהם יצחק ויעקב אות קלג – קלה]
[אות קלה] לבתר עאלו תרוייהו וכו': אח"כ, באו שניהם, אדם וחיה, ביעקב ובת זוגתו. והוציאו ממנו זרע. והגוון שלו, הוא ירוק המסבב אותו. וזה הוא, הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. דהיינו ג' הגלגולים של אדם הראשון, באברהם יצחק ויעקב. **והנה-איל אחר** – **והנה-איל זקף-קטן** בתפקיד שני פרטים אלו אדם וחיה, **אַחֲרֵי** זקף-גדול בתפקיד שלושה פרטים, אדם וחיה נתגלגלו ג' גלגולים באברהם ושרה, ביצחק ורבקה, ביעקב ורחל או לאה?

(בר' ב, ד) בְּיּוֹם עֲשׂוֹת נִי אֱלֹהִים – ראשי תיבות בעי"א, אבי"ע אלו ראשי תיבות של ארבע העולמות א'צילות ל'צירה ב'ריאה ע'שיה. ולכן יש להוסיף הנאמר בזוהר הידוע **פתח אליהו מלגו איהו יו"ד ק"א וא"ו ק"א דאיהו ארת אצילות** אפשר כי **בְּשֵׁם ה'** מכוון לשם המוזכר בזוהר הזה ולקשרו לארץ אצילות וזהו כעין אשל – אילן החיים המשקה ומקיים העולמות. **[תיקוני זוהר הקדמה דף יז עמוד א]** **פתח אליהו** ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בחושבן אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין לית מחשבה תפיסא כך כלל אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינין לון עשר ספירין לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין ... כתר עליון איהו כתר מלכות ועליה אתמר מגיד מראשית אחרית ואיהו קרקפתא ד(גרסה דמנח, ג"א דלא מנח) תפלי מלגו איהו יו"ד ק"א וא"ו ק"א דאיהו ארת אצילות איהו שקי דאילנא בדוועוי וענפוי כמיא דאשקי לאילנא ואתרבי בההוא שקי:

הפטרות וירא מלכים ב ד, א: **וַאֲשֶׁה אַחַת מִנְּשֵׁי בְנֵי-הַנְּבִיאִים צִעֲקָה אֶל-אֱלִישֶׁע לֵאמֹר עֲבָדְךָ אִישִׁי מָת וְאַתָּה יָרַדְתָּ כִּי עֲבָדְךָ הָיָה יָרָא אֶת-ה'** **וְהַנְּשָׂה כָּא לְקַחַת אֶת-שְׁנֵי יַלְדָּי לִי לְעֲבָדִים:**
וְהַנְּשָׂה – קדמא זקף-קטן במלה אחת כעין מידה מוקדם והוא מאוחר בענין. מדובר באשת עובדיה שלוה כסף מהמלך אחאב לכלכלת הנביאים המוסתרים וזה אירע קודם למסופר כאן. **[רד"ק]** **[מ"ב ד, א]** **וְהַנְּשָׂה כָּא לְקַחַת** - בדרש **[תנח"ך משפטים ט, ט]**: מי היה זה? יהורם בן אחאב; עובדיה קיים **[תה"ט, טה]** **כִּסְפוֹ לֹא-יָנַח בְּנִשְׁוֹ**, ויהורם הלוח ברבית; וגו'
ראה תהלים טו, ד - ה